

පාච්චික නායක

සම්පාදක

පණ්ඩිත

මඩ්දානාසායක ආරාමය

සභාවර්ග

2B2.913

1950

ප්‍රකාශක

ශ්‍රී රාහුල පාරිවේණික ආදි ශිෂ්‍යයෝ

කොළඹ

ප්‍රාචීන භාෂාපොතකර සමිතිය

විසින්

පණ්ණිනොපාධි ප්‍රදානයෙන්

පිළිගන්නා ලදී.

අලව්වේ ශ්‍රී රාහුල පරිවේන්ති

ලප ප්‍රධානාචාර්ය

පණ්ණින මඩබාවිට කුණාචාර්ය

සම්මරයන් විසින්

රචනා කරන ලදී.

202.9/3

අලව්වේ

ශ්‍රී රාහුල පාරිවේණික ආදි ශිෂ්‍යයන්

විසින්

මුද්‍රණය කරවන ලදී.

අලඛිමේ ශ්‍රී ජානුල පරිවෙණාඨපති
 සංඝ්‍යා ලංකාවරය සංඝචිතිනි පූජ්‍ය පණ්ඩිත
 ශ්‍රී රතනාලඛකාර සභික සාමිපාදයන් වහන්සේ

RICHARD & Co., COLOMBO.

ස . ඥ ප න ය .

ප්‍රාචීන භාෂාපඤ්ඤා සම්මතය මගින් පවත්වනු ලබන අවසාන පරීක්ෂණයෙන් එතෙර වන්නන් විසින් පණ්ඩිතොපාධිය පිණිස පොතක් ලිය යුතුයයි පැණවුණු ව්‍යවස්ථාව අනුව ත්‍රිපිටක ධර්ම නිසියාකාර තේරුම් ගැනීමේ පහසුව සලකා නොනවසකරණය හා එහි අවුලාව ආශ්‍රයකොට ගෙන “පාවචන න්‍යාය” නමින් මේ ග්‍රන්ථය නිපදවන ලදී. එසේම මේ පොත පණ්ඩිතොපාධි ප්‍රදානයට සුදුසුයයි සම්මත කරණ ලදී.

එබැවින් මාගේ විශේෂාශ්වාදය එම ප්‍රාචීන භාෂාපඤ්ඤා සම්මතයට හිමිවිය යුතු බැව් සාකිකය ප්‍රීතියෙන් පළමුකොට සදහන් කෙරෙමි.

ත්‍රිපිටක දෙයනාව පිළිබඳ මේ නොනව න්‍යායය පළමුකොට ප්‍රකාශ කරණ ලද්දේ නරාගතයන් වහන්සේ සැකෙවින් වදාරණ ලද්ද විසාර වශයෙන් බෙදුලත්තවුන් අතුරෙන් අග තැන්පත් වූවකු හැටියට ජීවමාන බුදුරජාණන් වහන්සේ කෙරෙන් අග තනතුරු ලත් සිවුපිළිසිඬියාපත් මහාභාග්‍යායන මහරහතුන් වහන්සේ විසිනි. උන්වහන්සේ විසින් රචනා කරණ ලද ග්‍රන්ථය “පෙටකොපදෙශය” යිද නොනවසකරණය ඉන්පසු යම්කිසි ත්‍රිපිටකධාරී බුඬිමතෙකු විසින් පෙටකොපදෙශය ආශ්‍රයකොටගෙන රචනාකරණ ලද්දකැයිද සමහරු කියති. “මහා භව්‍යාගෙන නිඤ්ඤා” යනාදී නොනවසකරණ පාඨ ඊට සාක්ෂිකොටද දක්වති. එය උන්වහන්සේගේම කෘතියක් වීම මි “මයා නිඤ්ඤා” යි පැවසීම වඩා උචිත වන බැවින් අපිදු එ කියමන පිළිගනිමු.

බුඬි වචනය නිසියේ අවබෝධ කරගනු කැමැති සියල්ලන් විසින් නොනව න්‍යාය සම්බන්ධ පවුතර කූණයක් ඇතිකර ගතයුක්තේය බුඬි වචනය පිළිබඳ ගැඹුරු කූණය ඇතිකර ගැනීමට උපකාරවූ න්‍යායය මෙයින් ප්‍රකාශ වන බැවින් මෙය ධර්ම සම්ප්‍රදායක්ම වන්නේය.

ගෙනනිසසකරණය ලග අතිතයෙහි ත්‍රිපිටකය හදාරන්නන් කෙරෙන් තරමක් ඇත්ව තිබුණෙය. ප්‍රාචීන භාෂාසකාර සලිකියේ අවසාන විභාගයට එය නියමකොට තිබීම එය හදාරන්නවුන් බහුලවීමට අනුබලයක් විය.

බුද්ධ ශාසන මහා සූර සෙනාපති යන උපාධි නාමයකින් විශිෂ්ටවූ ඇම්. ධම්පත්ත ලක්මණි පහන් කතුතුමා විසින් ප්‍රණීතවූ ගෙනනි ප්‍රදීපයද පිටකත්‍රයෙහි සුනිපුණ ඥාණයක් ඇතිව විසූ අසමද්‍රව්‍යයී පාන දුරේ වලපොල ශ්‍රී සධම්මොදය පරිවේණාධිපතිව වැඩ විසූ ත්‍රිපිටක චාගියවරාමායයී හෝදුගොඩ උපසේන මහා නායක සථවිර සාමිත් වහන්සේ විසින් ගෙනනි නායකය සූත්‍ර වාතනි උදහරණ ක්‍රමයෙන් දක්වා විරචිතවූ “ගෙනනි රතනාකර” නම් ග්‍රන්ථයද උත්වහන්සේ විසින්ම කරණ ලද ගෙනනි සන්නයද මෙය උගනු කැමැත්තවුන්ගේ පහසුව පිණිස මෑත කාලයෙහි විරචිතවූ ග්‍රන්ථයෝය.

යථොක්ක අසමභිමාමායයී හෝදුගොඩ උපසේන මහා නායක සාමිත් වහන්සේද උත්වහන්සේගේ අග්‍ර ශිෂ්‍යව සිටි පමුණුවේ බුද්ධතන සාමිත් වහන්සේද කෘතගුණ පූජිතව මෙහි ලා අනුසාරණය කෙරෙමි.

එසේම යථොක්ක මහා නායක සාමිත් වහන්සේගේ ශිෂ්‍යයෙකු වූද පානදුරේ ගොරකපොල විද්‍යාරාජ පිරිවෙන් අග්‍රශිෂ්‍යයා වූද දැනට මාතම්මත ජයවිචාරාමාධිපතිව වැඩ වසන කලවානේ සිටි ධම්මා ලොක පණ්ඩිත සථවිර සාමිත් වහන්සේ මේ කෘතිය සඳහා ගුරුපදෙශ දීමෙන්ද මුද්‍රණයෙහිදී ශෝඛ්‍ය පත්‍ර බලා දීමෙන්ද කරණ ලද උපකාරය ගෞරවයෙන් සිහිපත් කෙරෙමි.

තවද මෙබඳු ග්‍රන්ථ රචනාවක් කිරීමේ භාග්‍යය ලබාදුන් මාගේ ආවායවිරයාණන් මේ අවස්ථාවේදී සිහිකිරීම මගේ යුතුකමකි. ශාසනා ගිව්‍යාබ්‍ය අපෙක්‍ෂාකොටගෙන මා පැවිදි කිරීමෙන් ධම්ම විනයෙහි හා ශබ්ද ශාසත්‍රයෙහි මා හික්මවූ අලවිමේ ශ්‍රී රාහුල පරිවේණාධිපති සඤ්ඤා ලෙඛනාවලිය සබ්මිනිතී පූජ්‍ය පණ්ඩිත ශ්‍රී රතනාලබ්කාර මහා සථවිරසාමිත් වහන්සේ අත්‍යන්ත ගුරු ගෞරවයෙන් සමරණය කෙරෙමි. දැනට මෙම රාහුල පිරිවෙන්හි උපාමායයී පණ්ඩිත උපාලි සථවිරයන් වහන්සේද ගල්පොත්තේ පොල සාසනවංස සථවිරයන් වහන්සේද උපකෘති පූජිතව සිහිකෙරෙමි.

මෙම පොත රචනාකොට කලක් ගතවුවද මුද්‍රණයෙන් ප්‍රකාශයට නොපමුණුවන ලද්දේ ඒ සඳහා විශ්‍යම කිරීමට ත්‍යාගයිලී උතුමෙකු ඉදිරිපත් නොවූ බැවිනි. එහෙත් මෙය මුද්‍රණය කරවීම සඳහා

මෙම පිරිවෙනේ ආදි ගිණය,

වෛද්‍යවෘත්ති ඩී. රණසිංහ.

බෝයවලානේ ආතර් නිලකරන්න.

පායශාලාවෘත්ති ජේ. ඒ. විජේසූරිය.

පායශාලාවෘත්ති ආර්. ඇස්. ඒ. ඇම්. කරුණාරත්න.

කලාවෘත්ති එම්. ඒ. කිලිනොඩා.

සංගීතාවෘත්ති කේ. ඇම්. ආනන්ද ප්‍රසාද්.

පී. පී. මඩවල.

මඩවල ජයසිර මුනිදාස.

තුල්හිරියේ ඇම්. පී. ඩිංගිලිනොඩා.

විල්ගමුවේ ඇන්. බී. ගේරත්.

මංගෙර කේ. ඒ. පොඩි අප්පහාමි.

මෝරුගම කේ. ඩී. ඇඩ්මින්.

අලව්වේ ඩී. ඒ. ගෝමදාස.

මිරිගම ඩී. පී. සුබසිංහ.

කොහොලානේ ජී. කරුණාරත්න.

පායශාලාවෘත්ති කේ. පතිරණ.

යන මහතුන් මේ සඳහා විශේෂාධාර කළ බැව් සතුති පුළුකව පිංදි මෙන් මෙයින් සිහිකෙරෙමි.

තවද මාගේ දියුණුව සඳහා මූල පටන් ආධාර කාරිවූ අලව්වේ ඇම්. පුංචිලිනොඩා ගුලහාමි ප්‍රධාන සහෝදර මහතුන් ඇතුළු ශ්‍රී රාහුල පරිවේණස්ථ දායක සභාව හා විශේෂයෙන් පී. ඇම්. පී. රත්නායක නීතිඥතුමන්ද මෙය මුද්‍රණයෙහිදී විශේෂ උනන්දුවෙන් ක්‍රියා කළ කොළඹ දිවර්ධි සහ සමාගමේ මහතුන්ද සතුති පුළුකව සිහි කෙරෙමි.

තවද මේ සත්කෘතියෙන් ජනිත ප්‍රණය අපවත්වූ මාගේ මව් පිය බඩු මිත්‍රාදීන්ට හා සියළු සතු සමූහයාටද සැප පිණිස පවතින සමාසංගනය කෙරෙමි. මෙය සඳහා නිදේශවූ කෘතියෙකැයි අපි නොකියමු. මෙහි යම්කිසි උග්‍රානිශික්ෂාදී දෝෂයක් වේනම් සුබසු අනුකම්පාවෙන් එය ප්‍රකාශ කිරීමෙන් බිම් සමූහය කෙරෙත්වා !

තවත් මුද්‍රණය කිරීමේදී මෙය වඩා පිරිසිදුලෙස හා විසාර ලෙසත් සකස්කොට ප්‍රකාශ කිරීමට බලාපොරොත්තුවෙමි.

මීට,

මඩබාවිට, ඤාණාවාස සභාව.

ශ්‍රී: බ්‍ර: ව: 2494 බිහර පුරපසළොස්වක් ලත් සඳු දින
අලව්වේ ශ්‍රී රාහුල පිරිවෙනේදීය.

කතවු සද්දසසනා.

1. ලබනාපර දිසාභාගෙ දිසත්‍රිකක මීගමුවහසෙ
රමෙම හාමිගිගාමාකෙබ් කෝරලෙ සුපාතිට්ඨිතෙ
- 2 සනතිර නාලිකොරාදි ආරාමයාන පනතිති
බෙගන වජ්ජිති තෙකෙති පුණ්ණසිතාප රාසිති
- 3 කුප පොකබරණාදිති සජ්ජතො සජ්ජනාකුලො
කුලිතෙති සසංසග්ගා සුභාසිත රසාකරො
- 4 මඩබාවිට්ඨිකානො ගාමො සංවිජ්ජතෙවරො
තතිංවමපස ආරජිට් මහාසය කුලෙදිතෙ
- 5 ජාතොවාදස වසොසාහං අගාරසමානගාරිං
මාතා පිතු හනුකුකුතො පබ්බජං සරණපිකො
- 6 නිජංවනයනං මිඤ්ඤ ආබාලා අභිපාලති
සව්‍යාකරණ පාලනාදි භාසාසන්තසු සිකති
- 7 සිජි ගුහුල විබ්‍යාත පජිවෙණාධි වාසිතො
නසා මාවෙර භූතසා පණ්ඩිතොපාධි ධාරිතො
- 8 ථෙරසා සමනුකුඤ්ඤ පුර පාණදුරවහසෙ
සිරි සබ්බමොදයාබ්‍ය පරිවෙණාධි වාසිතො
- 9 වාසිකරසෙසාපසෙන මහානායක සාමිනො
බුබ්බදන මහා ථෙර සාමිපාදසා වනතිතො
- 10 තතුඬං ධම්ම චිතං සමුග්ගණ්ණිය සාධුකං
මමාවරිය ථෙරසා ගරු භාරවහනතියා
- 11 සරණබ්බසර මහාථෙර පාදමාරඤ්ඤ වාසිතං
මහොපජ්ඣාය තමපතනං ධුතඞ්ග ගුණ ධාරිතං
- 12 උපසෙත මහා ථෙර පාදං ධිරං මහා ගුණං
චිමල ධම්ම මහාථෙර සාමිතංව උපාසිතො
- 13 ජයවසස්ස රාමසා ගාමෙ මාතමතවහසෙ
බහුස්සුත නාධිපෙන පණ්ඩිතොපාධි ධාරිතො
- 14 ධම්මාලොකන ථෙරෙන කතමත්‍රමනුග්ගනං
සුමරෙනො සද්දනෙදි කතඤ්ඤ කතවෙදිකො

- 15 සමයෙසු අනෙකෙසු සවුය්‍යාමො තතොපරං
සුවිහි භාසොපකාර සමිත්තං අනුගායනං
- 16 ඝාණපන විභාගෙසු සාමය්‍යියමපාපුණ්ණිං
ක්තතබ්බං ගජ්ජමිකංති පණ්ඩිතොපායී මිඞ්ඡනා
- 17 අනුලලංකි ය මාණනතිං තස්සා සබ්බෙ භායතෙ
සච්චිවාරසුගතතිස්සී මිතෙ සච්ච මාමකො
- 18 පටිච්චෙණ්ණ යථාච්චතෙන ආචෙරතන මුපාගතො
ඤ්ඤාමාස ථෙණ්ණං ගණ්ඨදමකරංමුදා
- 19 මමාවරිය පාචෙරා පිතා මතා පිතා මහා
සඤ්ඤා චෙව සමනාතතා මිත්තාමච්චාච බකිමා
- 20 දෙවතා ලොක පාලාච පුඤ්ඤංලඛ මිදංමයා
සමමදෙවානු මොද්දා බුද්ධිනතු අමතං පදං
- 21 දුඨකකිරිවිබහමාදි දෙසසසතිහ පණ්ඩිතා
බමනෙත්තිනාදිසසකිච්චි දුක්කරතතාව බොධිකා'ති

සිවම.

නමෝ තසං භගවතෝ අරහතෝ
සමමා සම්බුද්ධස්ස.

පාච්චන න්‍යාය

සබ්බම සබ්බං සම්බුධං
වජ්ඣකා තසං භාසිතෙ
න්‍යායං සිහල භාසාය
පච්ඤාමි සමාසතො

පාච්චන විභාගය

මුණුමාලා ලෝකයෙහි කලින්කල ආඥාපරාක්‍රමයේ පහළ වෙති. නිසිණු
කලහැකි මනෙකුය ඇති මුණුමාලාගේ නිසිමග යැවීම පිණිස
මොවුන් ලෝකයට අනුශාසනා කෙරෙති.

සමහරු ඔවුන්ගේ අනුශාසනා අසා පැහැදි ඔවුන්ගේ ශ්‍රාවක බවට
පැමිණ එ අනුශාසනා පිළිපදිති නිසිණු නුවනැති සමහරු ඔවුන්ගේ
අනුශාසනාවන් විවේචනයද කෙරෙති.

ආඥාපරාක්‍රමයෙන් කරුණාව හා නුවණ උසස්වූ තරමට අනුශාසනාව
ලොවට පිහිට පිණිස පවතී, උතුම් අනුශාසනාවක් වීනම් එයින් ඇතිවන
විශේෂ පිහිට සලකා ගෙන එය කණින් ආසාගෙන සිතින් දරාගෙන
අනුකූලව උගන්වමින් පර පුරෙත් පර පුරව එය පවත්වා ගෙනයනු
ලැබේ. නොනැසී පැවැත්වීම පිණිස පත්වල ලියා පොත් කොට
සුරකිනුද ලැබේ.

මුණුමාලාගේ අතර දුක නැතිකර දැමීම පිණිසත් සැප ඇති කරලීම
පිණිසත් පිළිපැදිය යුතු මග මේයයි ඔවුනට වැටහුණු පරිදි ආඥා
පරාක්‍රමයේ ලොවට දෙශනා කෙරෙති.

එහෙත් දුක හා සැප පිළිබඳ තීරණාත්මක අවබෝධය සියළු
ආඥාපරාක්‍රමයන් හටම එක සමානව නොපවතී.

මින් අවුරුදු දෙදහස් පන්සිය තිස් පහකට පමණ පෙර ලොව
පහළවූ ගෞතම බුදුරජාණන් වහන්සේගේ අනුශාසනාව සඳහා හඳු
වශයෙන් එදා පවත් අද දක්වා සියළු ලෝකයා විසින් පිළිගනු
ලබන්නකි.

උන් වහන්සේ සනඳිස් පස් වසක් පමණ කාලයක් තුළ ඉහාන්ම සැප විහරණය නොතකා මහා කරුණාවෙන් ලොකයාට දෙශනා කොට වදාළ උත්තම වචන සමූහයේ සාරාංශය අද දක්වා ඇදුරු පරපුරෙන් තොනැසී පවත්වා ගෙන එනු ලැබේ. මෙය මෙහි පාවචන නමින් අදහස් කරනු ලැබේ. බුදුරජාණන් වහන්සේ වදාළ ධර්මය දක්වන වචන පා වචන යයි දත යුත්තේය.

පාවචනය

පිටක වශයෙන් සූත්‍ර අභිධම්ම විනයයි තුන් ආකාරවේ-පිටක ශබ්දය භාජන පයඝායවේ. යම්සේ කපු එම නුල් කපුරෙදි යනමේ කපු වෙසෙස් තුන වෙත වෙත භාජන තුනක අසුරා තැන්පත් කරණ ලදද එපරිදි දෙත්ම බුදුරජාණන් වහන්සේගේ පිරිසිදු වචන සමූහය කොටස් තුන කට බෙදා සූත්‍රාභිධම්ම විනය නාමයෙන් සංග්‍රහ කොට ලොකයාහට හිත පිණිස විරසථාසි කොට පවත්වනු ලැබේ.

සූත්‍ර පිටකය

එයින්. සූත්‍ර ධම්ම දෙශනාවට හේතු හතරක් වූහ. එනම්. අත්තප්ඤාසය පරප්ඤාසය අභිසංනතික ප්‍රවෘත්තාසික යනුයි. හික්ෂු හික්ෂුණි උපාසක උපාසිකා යන සිවු පිරිස හෝ ක්ෂත්‍රිය බ්‍රාහ්මණ ගෘහපති ශ්‍රමණ චාතුම්හාරාජික තාවතීංස මාර බ්‍රහ්ම යන අටපිරිස හෝ රැස්වූ නැතෙක බුදුරජාණන් වහන්සේ ඒ පිරිස අතුරෙහි නුවණ මුහුකුරා ගිය ජනයාගේ අවබෝධය පිණිස යම් යම් ධම්ම ක්‍රමයක් නමින් වහන්සේ විසින් අදහස්කොට දෙශනා කරණලදද එය අත්තප්ඤාසය දෙශනා නම්.

අත්තප්ඤාසය යනු තමන්ගේ අදහස් වශයෙන් පැවතියා යන අර්ථයි.

ඇතැම් විට ශ්‍රාවක පිරිසෙහි වූ ජනයා විසින් දැන ගැනීමට අදහස් කරණ ලද කරුණු බුදුරජාණන් වහන්සේ නුවණින් දැන ඒවා පැහැදිලි කොට දෙශනා කරණ සේක. එය පරප්ඤාසය දෙශනා නම්.

පරප්ඤාසය යනු අනුන්ගේ අදහස් වශයෙන් පැවතියා යනුයි.

යම් කිසි විවාදදී කරුණක් පහළවූ විට එය සංසිද්ධීමට නැතහොත් යථා තත්‍වය පැහැදිලි කර දීම පිණිස එය කරුණු කොට ගෙන වදාරණ ලද්දී අභිසංනතික දෙශනා නම්. අභිසංනතික යනු උපන් කරුණ මුල්කොට පැවතියා යනුයි.

බුදුරජාණන් වහන්සේ කරා එළඹ දෙව් මිනිසුන් විසින් විවාද ප්‍රශ්න යන්ට පිළිතුරු වශයෙන් වදාළ ධර්මය ප්‍රවෘත්තාසික දෙශනා නම්.

ප්‍රශ්නය අදිට්ඨපොත්තා දිට්ඨසංසද්දතා විමනි චෙදදතා අනුමනි කප්ථතු කම්මතා සි, පස් වදාරුමිවේ.

නුදුටු නොදත් දෙය දැන ගැනීම පිණිස හෝ තීරණය කරගැනීම පිණිස කරුණු ලබනුයේ අදිට්ඨිමයෙනි. ප්‍රශ්නයයි.

තමා විසින් දුටු දැන ගත් දෙය සෙසු පඬිවරුන්ගේ මතය සමග සසඳා බැලීම පිණිස කරනු ලබනුයේ දිට්ඨිසංසන්ධානා ප්‍රශ්නයයි.

තමගට උපන් සැකය පසිඳ ගැනීම පිණිස කරනු ලබනුයේ විමතිවේදනා ප්‍රශ්නයයි.

තමාගේ අදහස අනුමත කරවා ගැනීම පිණිස කරුණු ලබනුයේ අනුමති ප්‍රශ්නයයි.

තමා දැනගත් දෙය අනුතට කියාදීම පිණිස කරුණු ලබනුයේ කථේතු කමසනා ප්‍රශ්නයයි.

මේ කොයි අන්‍යමේ හෝ විවාද ප්‍රශ්නයට පිළිතුරුවූයෙන් වදාළ බවේය ප්‍රවෘත්තික දෙශනාවයි.

සූත්‍ර ධර්මයෙහි ලක්ෂණ

අන්‍යානං සුවතනො සුට්ඨතනො සචතනොථ සුද්ධතනො
සුත්තානා සුත්ත සභාගතොච සුත්තං සුත්තං ති අනබ්බා තං. ෧෩

අනමාභී පරාභීයන් සුවතය කරනහෙයින් (හඟවන හෙයින්) ද මෑතවත් කියන ලද හෙයින්ද, ශස්‍යය ඵල ප්‍රසවය කරන්නාක් මෙන් අභීයන් ප්‍රසවය (පහළ කිරීම) කරණ හෙයින්ද දෙන කිරි වගුරු වන්නාක් මෙන් අභීයන් වගුරුවන හෙයින්ද අභීයන් නායනය (රැකීම) කරණ හෙයින්ද සුත්‍රයක් (නුලක්) හා සමාන හෙයින්ද මේ බවේය සුත්‍රයයි කියනු ලැබේ.

සූත්‍ර පිටකයට අයත් බවේය උගැනීමෙන් දැරීමෙන් විමසීමෙන් මෙලෝ වැඩ පරලෝ වැඩ අත් වැඩ පර වැඩ මේ මේයයි මෑතවත් හැගේ මෙය අභී සුවතය කරණ බවයි.

ඵසේම මේ බවේය ඒ ඒ කරුණට ගැලපෙන පරිදි නා නා වර්ත ඇති ඒ ඒ පුද්ගලයනට ගැලපෙන පරිදි ඒ ඒ අවස්ථාවට ගැලපෙන පරිදි අවබෝධ කරන්නවුන්ගේ අදහසට අනුව දෙශනා කරණ ලද්දකි. මේ මෑතවත් කියන ලද බවයි.

ගොවියෝ ගොයම් කොට අස්වැන්න කපා පාගා ගෙන ගොස් අටු කොටු පුරවා ගෙන සැගිති ඇතිවුවිට ඉන් ආහාර පිළියෙල කොට ගෙන කා බී සැනසෙති.

ඵසේම සූත්‍ර ධර්මය දන්නෝ අභීය උගෙන තමන්ගේ විපත් සම්පත් දෙකෙහිදීම සිත සන්සා ගෙන ක්‍රියා කිරීමට සමථියෝ වෙති මේ අභීයන් පහළ කරණ බවයි.

දෙනගේ තනසෙන් දෙව්ගත් කිරි බි ගව හිමියෝ හෝ ධනවත්තු කස පිනවා ගනිති. එසේම සුත්‍රය උගත්තෝ හෝ සුත්‍ර ධර්මයන් ඇසුරු කරන්නෝ සුත්‍රයෙන් උගත්වනු ලබන අතීයන් දැන ඊට අනුව හැසිර බොහෝදී සැපයට පැමිණෙති. මේ අතීයන් වගුරුවන බවයි.

දෙව් මිනිසුන් හට හිතවූ අතීයන් මෙහි සංග්‍රහ කොට තිබේ. එසේම එය දන්නාහට පාපයෙන් ආරක්‍ෂාවද ඇතිවේ. මේ මැනවින් කායනය කිරීමයි.

වඩුවෝ ලී ඉරණ වීට නුල් ගසා නූලට ඉරා ලියෙන් ප්‍රයෝජන ගනිති. එසේම නුවණැත්තන්ගේ ක්‍රියාව සුත්‍ර ධර්මයෙහි උගතවන ලද්දට අනුව වේ.

මල් දම් ගෙනත්තෝ නූලෙහි මල් අවුණක් එසේම දැන යුතුවූ අතීයන් මේ ධර්ම චක්‍රයෙහි නොවිසිරී ඇවිණි ඇත. මේ නූලක් හා සමාන බවයි;

අභිධම් පිටකය

අභිධම් දෙශනාවට හේතු; අභිධම්ම පිළිබඳවූ ලෙග මාත්‍ර අවබෝධයක් පවා අප බුදුන් සමයෙහි සිටි සෙසු ශාස්ත්‍රාචාර්යන් හට තිබුණේයයි සිතීමට කරුණු නැත. අප බුදුරජාණන් වහන්සේ බොධිද්‍රැමමූලයෙහිදී මාර පරුජය කොට සම්ඥ බවට පැමිණීමෙන්ම මේ ගැඹුරු ධර්ම කායය අවබෝධ කළසේක. බොධිද්‍රැමමූලයෙන් නැගී සිටි සතරවන සතියෙහි බොධිද්‍රැමයට වැඩ දිග රතන ගෘහයෙහි වැඩ හිඳ මේ ධර්ම සමමයනය කරත්ම සුවිසි ප්‍රත්‍යයෙන් සමයිතවූ සමන්ත පාඨාන නයට පැමිණි කල උන්වහන්සේගේ ශ්‍රී ශරීරයෙන් සවණක් රැස් තික්වුණු සේක බුදුවූ සත්වන වර්ෂයෙහි තිබූකම්පනය කොට ගණබලන තම් වෘක්‍ෂමූලයෙහි යමක ප්‍රාතිහායයි දක්වා ත්‍රිපද වික්‍රමයෙන් තච්ඡිකිසා දෙව්ලොව වැඩ නඟන වනෝද්භූතයෙහි පරසතුරුකමූල පණ්ණාසකමල ලෙගොසනයෙහි වැඩ හිඳ පූජි බුදුවරයන්ගේ චරිතයට අනුකූලව මාතෘ දිව්‍ය රාජයා ප්‍රමුඛ තච්ඡිකිසා වැසි දෙවියනට තෙමසක් මුළුල්ලෙහි නිරතුරුව මේ අභිධම් පිටකය දෙශනා කර වදාළ සේක.

මෙසේ, තෙමසක් මුළුල්ලෙහි නිරතුරුව ධර්ම දෙශනා කරන්නාවූ සම්ඥයන් වහන්සේ මිනිස් ලොව භාල වේලා බලා භික්‍ෂුවාර වේලාව සලකා බුදුකෙණෙකු එහි මවා ඒ නිර්මිත බුදුන්ගේ සියළු ආකල්පය මෙබඳු වේවා මෙපණ කාලයක් මෙපණ ධර්මයක් දෙශනා කෙරෙත්වායි; අධිෂ්ඨාන කොට පා සිවුරු ගෙන අනවතැන විලට බැස සිවුරු පිළි දූග උතුරුකුරු දිවයිනට වැඩ පිඬු සිහාගෙන අවුත් එම විල් තෙර හිඳ වළඳ ඒ සමීප සදුන් වනයට දිවා විහාර පිණිස වඩනා සේක. එවිට දම්සෙනවි

සැරියුත් මහ තෙරුන් වහන්සේ එතනට වැඩ නථාගතයන් වහන්සේට වත් පිළිවෙත් කොට එකත්පසෙක හිඳිනා සේක; ඉක්බිති නථාගතයන් වහන්සේ සාරිපුත්‍රය! මෙපමණ ධර්මයක් අද මා විසින් දෙශනා කරණ ලද්දේයයි අභිධම්මයෙහි නය ක්‍රමය දෙවා වදාරණ සේක; සාරිපුත්‍ර සථවිර යන් වහන්සේ ඒ උගත් ධර්මය දරාගෙන අවුත් තමන් වහන්සේගේ පන්සියයක් සඟි විහාරික නික්මුන් වහන්සේට උගන්වනසේක; මෙසේ බුදුරජාණන් වහන්සේ දෙවියන්ට දෙශනා කර වදාළ අභිධර්මය සාරිපුත්‍ර සථවිරයන් වහන්සේගේ මාගියෙන් සිටු පිරිසට අයත් ශ්‍රාවකයන්ගේ ග්‍රහණ ධාරණයට පැමිණියේය. මෙසේ තියුණු බුද්ධිමත් දෙවි මිනිසුන්ගේ ධර්මඥානය විශද විමෙන් නිව්‍යාණවලොබයට උපකාරවනු පිණිස බුදුරජාණන් වහන්සේ විද්‍යා, චෛතසිකා, රූප නිව්‍යාණ යන සතර ධර්මයන් ගේ විසතුර විභාගයවූ අභිධර්ම පිටකය දෙශනා කර වදාළසේක.

ඒ ධර්මය ගැඹුරු නුවණ ඇත්තවුන් හටම විෂයවේ; “කුසලා කුසල” ධර්මයන් විවේචනය කරගැනීමට උපකාරවන බැවින් මෙය පරමාණු ධර්මයයිද කියනු ලැබේ;

එබැවින් අභිධර්මය දන්නෝම එකානනයෙන් ධර්මධරයෝ නම් වෙතියි කියනු ලැබේ. මෙය සූත්‍ර ධර්මයේ මානාකාවද වෙයි;

අභිධර්මයෙහි ලක්ෂණ

යං එන්වුච්චි මනො සලකබ්බං පුජ්ඣා පරිවජ්ජනා
චුතතාබ්බාව ධම්මා - අභිධම්මොනෙන අකබානො.

වැඩිම සහිත ධර්මයක් හෙයින්ද පිරිසිදුන ලද ධර්මයක් හෙයින්ද අධික ධර්මයක් හෙයින්ද මෙය අභිධර්මයයි කියනු ලැබේ. මනුෂ්‍ය ධර්මය වූ දශ කුසල ධර්මයට වඩා උසස් බවට යන්නාවූ ධර්මය අභිධර්මයෙහි ඇතුළත්වේ. මේ වැඩිම සහිත ධර්මයක් බවයි;

රූපාරම්මණංවා සංසාරම්මණංවා යනාදී වශයෙන් අරමුණු ආදීන් විසින් සලකුණු කොට දක්වන ලද ධර්මය අභිධර්මයෙහි ඇතුළත්වේ මේ ලක්ෂණ සහිත ධර්මයක් බවයි. සංඛ්‍යාමය අසංඛ්‍යාමය ලෝකානුකූල ධර්මය යනාදී වශයෙන් දක්වන ලද්දහු පුජ්ජන ධර්මයෝය; ස්පර්ශ වෙසි වෙදනාව වෙසි යනාදී වශයෙන් ඒ ඒ ධර්මයෝ මෙතෙක් මෙතෙක් පහළ වෙත්යයි ගණන් නියම කොට දක්වන ලද බව පිරිසිදුන ලද ධර්ම ඇති බවයි.

මහගගනධම්ම අප්පමාණධම්ම අනුතතරධම්ම යනාදී වශයෙන් බෙහෝ ධර්මයන් දක්වා තිබීම අධික ධර්මයක් බවයි;

විනය දෙශනාවට හේතු;

බුද්ධත්වයට පැමිණ විසි අවුරුද්දක් ගතවනතුරු ප්‍රථම බුද්ධ කාලයෙහි ශික්ෂාපද පැණවීමක් නොකළ සේක එකල භික්ෂු පිරිස විශාල නොවූ හෙයින් අධ්‍යාපාරයක් පහළ නොවූ හෙයින්ම ශික්ෂාපද පැණවීමද අවශ්‍ය නොවීය. ඉන්පසු තථාගතයන් වහන්සේගේ ධර්ම ලොව පැතිරෙත්ම මහා ධර්මකෙතෙරයන්ගේ වසතු පරිත්‍යාගයෙන් විශාල විහාර ආරාම ගොඩනගන ලදහ විවරාදී ප්‍රත්‍යය බහුලවීය. නොයෙක් ජාතිවලින් නොයෙක් කුලවලින් කුලපුත්‍රයෝ අවුත් ශාසනයෙහි පැවිදි වන්නට වූහ. නොයෙක් ගති සිරිත් ඇති ඔවුන් අතර පිරිසේ විශාලතියද නිසා නොයෙක් අධ්‍යාපාරයෝ පහළ වූහ එකල්හි බුදුරජාණන් වහන්සේ කරුණු දශයක් මුල්කොට ගෙන භික්ෂුන් වහන්සේටද ශික්ෂාපද පණවා වදාළ සේක; එනම්. 1 සබ්බසාගේ මහා පැවැත්ම පිණිසද, 2 සබ්බසාගේ සමගි සැප විහරණය පිණිසද 3 දුස්සිල පුද්ගලයන්ට නිග්‍රහ පිණිසද 4 එයින්ම අපසල භික්ෂුන්ගේ උපපාසථ පවාරණදී කටයුතු පහසුවෙන් කර ගැනීම පිණිසද 5 ඉහාතමයෙහි වන්නාවූ නිඤ්ජ පරිභව විපිළියර ආදී ආශ්‍රවයන් වැළැක්ම පිණිසද 6 පරලොව නිරය දුක් ආදී ආශ්‍රවයන් වැළැක්ම පිණිසද 7 නොපැහැදින වුන්ගේ පැහැදීම පිණිසද 8 පැහැදුණ වුන්ගේ ප්‍රසාදය වැඩීම පිණිසද 9 පයඝාපති ප්‍රතිපත්ති ප්‍රතිවේධ යන ත්‍රිවිධ ශාසන ධර්ම බොහෝ කලක් පැවැත්ම පිණිසද 10 සංවර ප්‍රහාන සමථ ප්‍රඥාපති යන චතුර්විධ විනයට අනුග්‍රහ පිණිසද යන කරුණු දසයයි;

භික්ෂු භික්ෂුණී දෙපිරිසෙහි අධ්‍යාපාරයන් පහළවත් වත්ම පණවන ලද ශික්ෂා පදයන් පිළිබඳ නීති වාක්‍ය හා එහි අර්ථ කථනයද විනය පිටකය නමින් සබ්බසාගික විය. උපාලි මහා සථවිරයන් විසින් එය උගෙන උන්වහන්සේගේ සඬි විහාරිකයන්හට උගන්වන ලදීත් ශ්‍රාවක පරමපරාවෙන් පැවත එන්නේය;

විනය පිටකය

බුදුරජාණන් වහන්සේගේ ශ්‍රාවකයන් අතුරෙන් විශෙෂයෙන් සන්නිකා වචර භාවයට පැමිණි භික්ෂු භික්ෂුණී යන දෙපක්‍ෂයෙහි අති සමාවරය උදෙසා දෙශනා කොට වදාළ නීති සමූහය විනය පිටකයයි කියනු ලැබේ;

විනයෙහි ලක්ෂණ

විවිධ විසේස නැතැතැ විනයන නොවෙව කාය වාචානං
විනයන් පිදුනි අයං - විනයො විනයොති අතබ්බො.

විවිධ නය ඇති හෙයින්ද විශේෂ නය ඇති හෙයින්ද කය වචන යන් විනය නය (නික්මවීම) කරණ හෙයින්ද විනයානු දන්තවුන් විසින් විනයයි කියනලදී.

අඛ්‍යාචාර සබ්බාසාන ආපනතීන්ගේ පාරාජිකා සබ්බාදිසේස නියංගනිය පාවිතනිය පාටිදෙසනිය දුක්ඛාධ දුක්ඛාසිත වශයෙන් නොයෙක් ක්‍රමයේ නීති ඇති බැවින් විනය දෙශනාව විවිධ නය ඇත්තිය.

ඒ විනය නීති දැඩි කිරීම් ලිහිල් කිරීම් ආදී වශයෙන් පාවති අනු ප්‍රඥප්ති ක්‍රම ඇති බැවින් විසේස නය ඇත්තිය.

කය වචන දෙකින් සිදුවන වරද නැති කොටලන කායවාක් සංවරය නොහොත් ශීලය වූකලි, පාරිශුචිය ඇති කිරීම සදහා දෙශනා කරණ ලද බැවින් විනය වනාහි කය වචන නික්මවන්නේවේ.

පා වචනය පිටක වශයෙන් මෙසේ තුන් ආකාර වේ.

තුන් පිටකය පිළිවෙළින් වොහාර දෙසනා පරමණු දෙසනා ආණා දෙසනා නම් වෙති. ව්‍යවහාරයෙහි දක්ෂවූ භාග්‍යවතුන් වහන්සේ විසින් ලොක සමුද්ධිය හෙවත් ව්‍යවහාරය බහුල කොට වදාළ බැවින් සුත්‍ර පිටකය වොහාර දෙසනා නම් වෙයි.

පරමානුයෙහි හෙවත් නොවෙනස් වන ධර්මයෙහි දක්ෂවූ භාග්‍ය වතුන් වහන්සේ විසින් එම පරමානුය බහුල කොට දෙශනා කොට වදාළ බැවින් අභිධම්ම පිටකය පරමණු දෙසනා නම් වෙයි.

අණ කිරීමට සුදුසු භාග්‍යවතුන් වහන්සේ විසින් අණ බහුල කොට දෙසනා කොට වදාළ බැවින් විනය පිටකය ආණා දෙසනා නම් වෙයි.

එසේම තුන් පිටකය පිළිවෙළින් යථානුලෝමසාසන යථා ධර්ම සාසන යථා පරාධ සාසන නම්ද වෙති.

නොයෙක් අදහස් අනුසය වර්ත අභිමුක්ති ඇති සත්ත්වයන් සුත්‍ර දෙසනා මගින් නික්මවන ලද හෙයින් සුත්‍ර පිටකය යථානුලෝම සාසන නම් වේ.

ධර්ම පිණ්ඩ මාත්‍රයෙහි මමය මාගේ යයි, හැඟුම් ඇති සත්ත්වයන් අභිධම්ම දෙසනාවෙන් නික්මවන ලද හෙයින් අභිධම්ම පිටකය යථා ධර්ම සාසන නම් වෙයි.

බොහෝ වරද ඇති සත්ත්ව වරදට අනුව විනය දෙශනාවෙන් නික්මවන ලද හෙයින් විනය පිටකය සඳහා පරාධ සාධන නම් වෙයි.

එසේම තුන් පිටකය පිළිවෙලින් දිට්ඨිකිංචි වෙයින නොව නාම රූප පටිච්ඡේද කොට, සංවරා සංවර කොට, නම්ද වෙයි.

දෙසැට මිස දිට්ඨවලට විරුඩව සුත්‍රදෙශනාව පවත්වන ලද බැවින් සුත්‍රපිටකය දිට්ඨිකිංචිවෙයින (මිසදිට්ඨ අවුල හැරීමේ) කොට නම් වෙයි.

රාගාදී ධර්මයන්හට විරුඩව නාම රූප ධර්මයන් පිරිසිදුම් වශයෙන් අභිධම්මය දෙසා වදාළ බැවින් අභිධම්ම පිටකය නාම රූප පටිච්ඡේද කොට නම් වෙයි.

වැරදි හැසිරීම් වලට විරුඩව විනය ධර්මය දෙසනා කරණ ලද බැවින් විනය පිටකය සංවරා සංවර කොට නම් වෙයි.

මුළු ශාස්තෘ ශාසනයට අයත්වූ ශික්ෂා තුන මේ තුන් පිටකයෙහි ඇතුළත් වේ.

විනය පිටකයෙන් උසස්වූ ශිලය උගන්වනු ලබන බැවින් එය අධිශිල ශික්ෂාවයි.

සුත්‍ර පිටකයෙන් සිත උසස් බවට පැමිණ වීම උගන්වනු ලබන හෙයින් එය අධිවිනිශ්ච ශික්ෂාවයි.

අභිධම්ම පිටකයෙන් උසස්වූ ප්‍රඥාව ලැබීම උගන්වනු ලබන හෙයින් එය අධිප්‍රඥ ශික්ෂාවයි.

තවද මේ තුන්පිටකයෙන් ත්‍රිවිධ ප්‍රභාතයද දක්වනු ලැබේ. පුහුණුත් සිතෙහි කෙළෙසුන්ගේ පැවැත්ම තුන් ආකාරවේ. වෘත්තික්‍රම පයථිවසථාන අනුසය වශයෙනි.

යම් කිසි වරදක් කළහොත් හෝ වචනයෙන් හෝ සිදුකරණ විට කෙලය බලයෙන්ම එසේ කෙරෙණ නිසා එය කෙලයෙන්ගේ වෘත්ති ක්‍රම අවස්ථාවයි.

විනය පිටකය එය පහ කිරීමට දෙශනාකොට වදාළ බැවින් ඉන් වෘත්තික්‍රම ප්‍රභාණය සිදුවේ.

වැරද්දක් කළහොත් හෝ වචනයෙන් හෝ නොකරතත් රාගාදී සිති විලලකින් වැසී සිටින විට සිතේ කෙලයෙන් නැගී සිටි බවක් ඇති හෙයින් ඒ කෙලයෙන්ගේ පයථිවසථාන යයි. එය පහ කිරීමට දෙශනා කොට වදාළ බැවින් සුත්‍ර පිටකයෙන් පයථිවසථාන ප්‍රභාණය සිදුවේ.

වරදක් නොකරතත් රාගාදී සිතිවිලලක් නැතත් යම් විටකදී අරමුණු ඇතිවූ පරිද්දෙන් සිත දුසිත කිරීමටද කය වචනයෙන් වරදට යොමු කිරීමටද බල ඇතිව යටපත්වී තිබෙන කෙලයෙන්ගේ පැවැත්ම අනුසය අවස්ථාවයි එය පහකිරීමට දෙශනා කොට වදාළ බැවින් අභිධම්ම පිටකයෙන් අනුසය ප්‍රභාණය සිදුවේ.

පාවචනය

ප්‍රථම බුඛ වචනය මඤ්ච බුඛ වචනය පශ්චිම බුඛ වචනයෙහි තුන කටද බෙදනු ලැබේ.

මාර පරාජය කොට සමයක් සමෝධයට පැමිණ පළමු කොට වදාල උදාන ගාථාවෝ ප්‍රථම බුඛ වචන යයි කියනු ලැබේ.

එනම්:-

අනෙක ජාති සංසාරං සක්ඛා විස්සං අතිබ්බසං
ගහ කාරකං ගවෙසනොත්තං උත්තං ජාති පුනප්පතං
ගහ කාරක දිට්ඨාසි පුනගෙහං ත කාහසි
සබ්බා තෙ ථාසුකා භග්ගා ගහකුටං විසම්බිතං
විසඤ්ඤාර ගතං චිත්තං තණ්හානංඛයමජ්ඣගාති...
යනුසි.

පිරිනිවන් පානා සමයෙහි අවසාන කොට වදාල

ගජදාහි ගික්ඛවෙ ආමොගයාමිවො
වයධම්මො සංඛාරා අප්පමාදෙන සමපාදෙථ

යනු පශ්චිම බුඛ වචනයයි. මේ අතරතුර වදාල තාක් සියළු ධර්මය මඤ්ච බුඛ වචනයෙහි කියනු ලැබේ.

පිටක විභාගය නිමි

ශාසනය ශාසනයේ නිවාඩගය

සියළු පාවචනය ශාසනා ශාසනයේ අභිත වශයෙන් නව වැදූරැම් වේ.

එනම්:- සූත්‍රය ගෙය්‍යය වෛය්‍යාකරණය ගාථාය උදානය ඉති ප්‍රිත්තකය ජානකය අබ්භුතධම්මය වෙදලලය යනුයි.

“ සූත්‍රය ”

මුළු විනය පිටකයද මඞ්ගල සූත්‍ර රතන සූත්‍ර නාලක සූත්‍ර තුවටක සූත්‍රාදී සූත්‍ර තාමයෙන් ප්‍රකටවූ තථාගත වචනයද සූත්‍රාභිගයෙහි ඇතුළත් වේ.

“ ගෙය්‍යය ”

ගාථා සහිත සියළු සූත්‍ර ගෙය්‍ය නම් වේ. සංයුත්ත නිකායෙහි මුළු සගාථක වගීය විශෙෂයෙන් ගෙය්‍යාභිගයෙහි ඇතුළත් වේ.

“ වෛය්‍යාකරණ ”

මුළු අතිධම් පිටකයද ගාථා නැති සූත්‍රද අතින් අභිත අවට ඇතුළත් නොවූ සියළු බුඛ වචනයද වෛය්‍යාකරණ අභිගයෙහි ඇතුළත් වේ.

“ ගාඨා ”

බමුම්පද පේර ගාඨා පේරි ගාඨා යන මොහුද සුත්‍ර නිපාතයෙහි සුත්‍ර නමින් නොදක්වන ලද තනි ගාඨාද ගාඨාබගයෙහි ඇතුළත් වේ.

“ උද්‍යාන ”

සොමනස්ස සහගත ඤාණයෙන් දෙශනානොට වදාළ ගාඨාවන් හෙන් යුක්තවූ අසු දෙකක් පමණ සුත්‍රානනයෝ උද්‍යාන නම් වෙති.

“ ඉතිවුත්තනය ”

වුත්තමිදං හගවතා වුත්තමරහතා යනුවෙන් බමු සමායනා වෙහිදී දක්වන ලද්දවූ එහෙයින්ම විශෙෂ නිදාන රහිතවූ එකසිය දසයක් පමණ සුත්‍රානනයෝ ඉතිවුත්තන නම් වෙති.

“ ජාතනය ”

අපණ්ණක ජාතනය ආදිනොට ඇති පන්සිය පණසක් පමණ බොධි සත්ති චරිත තීරුපිත දෙශනාවෝ ජාතන නම් වෙති.

“ අබ්‍යුත බමිය ”

ආශ්වයා අද්‍යුත බමියන්ගෙන් යුක්තනොට දෙශනානොට වදාළ සියළු සුත්‍රානනයෝ අබ්‍යුත බමි නම් වෙති.

“ වෙදලය ”

වුලල වෙදලල මහා වෙදලල සමමාදිසි සක්කපඤ්ඤාසංඛාර භාජනිය මහාපුණ්ණම ආදීවූ ඤාණයන් සතුවත් ලැබ ලැබ විවාරා වදාළ සියළු සුත්‍රානනයෝ වෙදනිශ්‍රිත (සතුව ඇසුරුනොට ඇති) හෙයින් වෙදලය නම් වෙති.

මෙසේ පාවචනය අභිත වශයෙන් නවයකට බෙදේ.

සුත්‍රය පාවචනයේ එක් කොටසක් වන අතරම සුත්‍ර නාමයෙන් මුළු පාවචනයමත් කියැවේ.

“එය මෙසේ දතයුත්තේය”

සුත්තානි සාමඤ්ඤවිධි විසෙස විධියො පරෙ
සතිමිත්තා භිරුලහතා සහතාසෙඤ්ඤානා නාඤ්ඤානො.

සුත්‍රය යනු මුළු බුද්ධ වචනයට සාධාරණ නමෙකි. මේ සාමාන්‍ය විධියකි.

එතනං තස්ස හගවතො සුත්තාගතං සුත්ත පටියාපනං
යන නාන සුත්ත ශබ්දයෙන් විනය පිටතය කියැවේ.

සකමාදෙ පඤ්ච සුත්තානි පරමාදෙ පඤ්චසුත්තානි යන ආදී
නාන සුත්ත ශබ්දයෙන් අභිබම් පිටතය කියැවේ.

සුත්‍ර සංඛ්‍යාතවූ පාච්චනයට ඇතුළත් ඇතැම් කොටස් ඒ ඒ නිමිත්තෙන් ශෛෂ්‍යාදී විශේෂ නම්වලින් ව්‍යවහාර කරනු ලැබෙත්.

භාථා සහිත බව විශේෂයෙන් නිමිතිකොටගෙන ගෙය අභිග්‍ය වෙන්නේ.

භාථා නැති නැත විචාරා විසඳන ලද බව නිමිතිකොට ගෙන වෙය්ස් කරණ අභිග්‍ය වෙන්නේ.

ප්‍රශ්න විස්සර්ජනය වෛය්‍යා කරණයයි කියනු ලැබේ. ප්‍රශ්න විස්සර්ජනය ඇතද භාථා ඇතහොත් එය ගෙය අභිග්‍යයෙහිම ඇතුළත් වේ. විශේෂ විධියක්වූ භාථා සහිත බව බලවත් වන හෙයිනි. ධම්මපද ආදී බකුතයන්හි කෙටිල භාථා නිමිත්තෙන් භාථා අභිග්‍ය වෙත් වේ.

භාථා වුවත් සොමිකස් නුවණින් දෙසන ලද බව නිමිතිකොටගෙන උදන අභිග්‍ය වෙන්නේ.

භාථා ඇති නැති බව කෙසේ වුවත් වූත්තං හෙතං යනාදී වචන සමබකිය ඇති තැන්හි ඒ නිමිත්තෙන් ඉතිවූත්තක අභිග්‍ය වෙන්නේ.

අද්භූත ධර්මයන්ගෙන් සුක්කවූ තැන්හි ඒ බැව් නිමිතිකොටගෙන අබ්භූත ධර්මාභිග්‍ය වෙන්නේ.

භාථා බකුතයන් වහුද බුදුන්ගේ අතිත ජාති වර්තයන් පැවසීම නිමිතිකොටගෙන ජාතක අභිග්‍ය වෙන්නේ.

ප්‍රශන විස්සර්ජනයක් වුවත් භාථා සහිත වූවත් වෙදකිංශ්‍රිත බව නිමිතිකොට ගෙන වෙදලාභිග්‍ය වෙන්නේ.

වෙසේ විශේෂ විධි ඇත්තාවූ සුත්‍රයෝ ගෙයාදී නමින් ව්‍යවහාර කරනු ලැබෙත්.

විශේෂ නිමිත්තක් නොලැබෙන නැත සියළු බුද්ධ වචන සුත්‍ර කාමයෙන්ම සෙසව සිටිත්.

තිරුස් බැවින් හෝ ඒ ඒ අභිග්‍යයන්හි ඇතුළත් වෙති.

මභිල සුත්‍ර රතන සූත්‍රාදීහු කෙටිල භාථාවකුදු භාථාභිග්‍යයෙහි නොව සූත්‍රාභිග්‍යයෙහිම ඇතුළත් වෙති. මොහු සුත්‍ර කාමයෙන් තිරුස් හෙයිනි. ගෙයාභිග්‍යයෙහි ඇතුළත් නොවෙති.

භාථා සහිත වීමට භාථා විනිශ්චිත ප්‍රදේශයක් තිබිය යුතුය. එය නැති හෙයිනි. සහිතවීම නම් අනිකක් හා සම්භවය.

උගතො විභාස ආදියෙහි භාථා සහිත ප්‍රදේශයක් වුවත් ඒ භාථා ජාතනාදී අභිග්‍යයකට ඇතුළත් වුවෝ නම් අනිකක්ම වන හෙයිනි ගෙයාභිග්‍යයට ඇතුළත් නොවේ. විශේෂ නාමයක් නොලත් භාථා සහිත වූයේම ශෛෂ්‍ය නම් වන්නේය.

නිවාසග භාෂණ භාෂණ විභාගය නිමි.

සියළු පාවචනය සුත්‍රාධිකෘත වශයෙන් (සුත්‍රයට ආධාරවූ කරුණු වලින්) තුදස් ආකාර වේ.

එනම්:-

රාගාධිකාන අද්‍යාධිකාන මොහාධිකාන අලොභාධිකාන අද්‍යෙසාධිකාන අමොහාධිකාන කාශකමමාධිකාන චිතකමමාධිකාන මනොකමමාධිකාන සංකප්පයාධිකාන විරජ්ජයාධිකාන සන්තිකප්පයාධිකාන සමාධිකප්පයාධිකාන පඤ්ඤාධිකාන යනුයි.

විතකික පමතිතස්ස ජනතුනො නිබ්බරාගස්ස සුභානු පසසිනො හිතෙය්‍යා තණ්හා පච්ඡේදි එසංඛා දළහංකරොති බ්‍රහ්මානං ති

විතකියෙන් මඛනාලද තිසුණු රාග ඇති සුඛ අරමුණු අනුව බලන නාවූ පුද්ගලයාටට බොහෝ සෙයින් තෘෂ්ණාව වැඩේ. මෙබඳු පුද්ගල තෙමේ සංසාර බ්‍රහ්මය දැකිකරන්නේය. මෙය රාගාධිකාන සුත්‍රයයි.

භාග්‍යවතුන් වහන්සේ එක් ධර්මයක් අරභයා අනේක ධර්ම පදයන් දෙසනසේක.

යම් ධර්මයක් මුල්කොට දක්වන ලද්දේද එයම නොයෙක් අයුරින් මතුකොට දක්වනසේක.

විතකියෙන් මඛනා ලද යන්නෙන් කාමරූපය දක්වන ලදී. රාග යට තේතු බැවින් කාම විතකියම මෙහි ගනුලැබේ.

සුඛ අරමුණු අනුව බලන යනුවෙන් කාමරූපයට වස්තුව දක්වන ලදී.

තිසුණු රාග ඇති යනුවෙන් විතකියට වස්තුව දක්වන ලදී.

බොහෝ සෙයින් තෘෂ්ණාව වැඩේ යනුවෙන් එම රාගය කාම තෘෂ්ණාව යයි දක්වන ලදී.

මේ තෙමේ බ්‍රහ්මය දැකි කෙරේ යනුවෙන් තෘෂ්ණා සංයෝජනය දක්වන ලදී.

මෙසේ සියළු නැතම මුල්කොට දක්වන ලද කරුණින් අධිප්‍රායනය අනුමානයෙන් සලකා ගන්නේය. භාග්‍යවතුන් වහන්සේ විසින් එක් ධර්මයක් හෙතෙමෙය්‍ය ඵල වශයෙන් තුන් අයුරකින් දක්වනු ලැබේ.

ඉහත සඳහන් ගාථාවෙහි තිසුණු රාගය හේතුවසි තෘෂ්ණාව වැඩීම නිසාද යයි බ්‍රහ්මය දැකිවීම ඵලයයි.

මෙසේ සියළු සුත්‍රයන්හිම හේතු නිසාද ඵල යන් සලකිය යුත්තේය.

මෙසේ යම් සූත්‍රයක රාගය (ඇලීම) මුල්කොට දක්වන ලද්දේ නම් එය රාගාධිපාත සූත්‍ර වශයෙන් දන්නේය.

- 2 යොපාණ මති පාතෙති මුසාවාදඤ්ච භාසති
ලොකෙ අදින්නං ආදියති පරදාරඤ්ච ගව්ඡති
සුරාමෙරය පානඤ්ච යොනරො අභිගිජ්ඣති
අප්පභාය පඤ්ච වෙරාති දුස්සිලො ඉති චුච්චති.
කායස්ස හෙදා දුප්පජඤ්ඤා තිරයං සොප පජ්ජති.

(අංගුත්තරනිකාය)

යමෙක් ප්‍රාණඝාතය කරයිද මුසාවාද කියයි ද ලොකයෙහි හුදුන් දෙය ගනීද. පරදාරාවන්තරා යාද රහමෙර පානයෙහි ඇලේද යන මේ පංච වෙරයන් අත් නොහල නැතැත්තේ දුස්සිලය කැසී කියනු ලැබේ. ඒ අනුවණ සුදාල තෙමේ කාය හෙදයෙන් තිරයෙහි උපදී.

මෙය දෙසාධිධාන සූත්‍රයයි.

ප්‍රාණඝාතාදී පඤ්ච පාපයෝ දොසයෝ වෙති. මේ පඤ්ච පාපයන්ට හේතුව සිත දුෂ්‍යවීම් සක්‍රියාන දොසයයි පඤ්චමධරයෝ නිසංසු යයි තිරයොත්සන්නිය පලයයි.

මෙසේ යම් සූත්‍රයක විතත දුෂණය මුල්කොට දක්වන ලද්දේ නම් එය දෙසාධිධාන සූත්‍ර වශයෙන් දන්නේය.

- 3 සතඤ්ච ව සහස්සානං කප්පානං සංසරිස්සාති
අඵවාපී තතොභියෙසා ගබ්භා ගබ්භං ගම්ඤ්ච

අනුපාදය වුඩ වචනං භඩ්ධාපර අත්තතො උපාදය දුක්ඛස්සගානං කපිස්සංති ධාන මෙතං නවිජ්ජති.

කල්‍යාණයක් හෝ ඊටත් වඩා සැරි සරන්නේය මවු ගැබෙන් මවු ගැබට යන්නේය.

බුද්ධි වචනය නොගෙන සංස්කාරයන් ආත්ම වශයෙන් ගෙන දුක් කෙළවර කරන්නේය. යන කරුණ සිදු නොවන්නේය.

මෙය මොහාධිධාන සූත්‍රයයි.

සංසරණයට හේතුව අවිද්‍යාවයි- බුද්ධි වචනය නොගැනීමට හා සංස්කාරයන් මෙය මගේ යයි ගැනීමටද හේතුව අවිද්‍යාවයි අවිද්‍යාව නම් මොහයයි.

මෙහි අවිද්‍යාව හෙතුවයි. සංස්කාරයන්ගේ ආත්ම වශයෙන් ගැනීම නිසංසුයයි පුනභිවය පලයයි.

මෙසේ යම් සූත්‍රයක අවිද්‍යාව (මොහය) මුල්කොට දක්වන ලද්දේ නම් එය මොහාධිධාන සූත්‍ර වශයෙන් දනුයුත්තේය.

- 4 අසුභානුපසසිංවිහරනනං ඉන්ද්‍රියෙසු සුසං වුතං
භොජනයෙති පමණ දන්තානු ශ්‍රමා ඇති පවත්ගත් වීර්‍ය ඇති ඒ
තංවෙනපසසහති මාරො වාතොසෙලංව පබ්බතං ති.

(ධම්මපදය)

අසුභය අනුව බලමින් වසන්නාවූ ඉන්ද්‍රියයන්හි මැනවින් සංවරවූ
භොජනයෙහි පමණ දන්තානු ශ්‍රමා ඇති පවත්ගත් වීර්‍ය ඇති ඒ
පුද්ගලයා වාතය ශෛල පඵතයක් සෙලවිය නොහැක්කාසේ මාර
තෙමේ මැඩලිය නොහැකි වෙයි.

අසුභය අනුව දැනීම නම් කාමයෙහි ආලය හැරීමයි ඉන්ද්‍රිය සංවර
යද අරමුණෙහි ලොභය හැරීමයි. භොජනයෙහි පමණ දැනීමද රස
දුරු කිරීමයි.

ශ්‍රමා වීර්‍යයෝ නදුපඛාර ධම්මෝඥා.

අසුභය අනුව බැලීම යනු අලොභය වසනු වශයෙන් දැරීමයි.

ඉන්ද්‍රිය සංවරය යනු අලොභය ගොචර වශයෙන් දැරීමයි භොජන
යෙහි පමණ දැනීම යනු අලොභය බාහිර වශයෙන් දැරීමයි.

මෙහි අලොභය හෙතුවයි. අසුභානු දශීනාදිය නිශ්ශයයයි, මාර
යාට වසන නොවීම ඵලයයි.

මේ අලොභාධිසාන සුත්‍රයයි

මෙසේ යම් සුත්‍රයක ආලොභය හැරවීම මුල්කොට දක්වන ලද්දේ
නම් එය අලොභාධිසාන සුත්‍ර වශයෙන් දතයුත්තේය.

- 5 එකමසි වෙ පාණ මද්දං විනේතා
මේනතායතෙ කුසලොතෙන හොති
සබ්බෙව පාණෙ අනුකම්ප මානො
අනන්ත චරියො සහරොති පුඤ්ඤං ති.

අද්දං සිත් ඇත්තේ එකම ප්‍රාණියෙකුටවත් මෙෙත්‍රි තෙරේද, ඉන්
හෙතෙම යහපත් වේ. සියළු ප්‍රාණීන්ට අනුකම්පා කරන්නාවූ ඒ ආඥා
තෙමේ අනන්ත ජීන් රැස් කෙරේ.

මේ අද්දසාධිසාන සුත්‍රයයි

මෙෙත්‍රි කිරීම නම් අද්දසයයි අද්දසය මෙහි හේතුවයි. ඉන් කුසල්
ඇත්තෙකුටම නිශ්ශයයයි අව්‍යාපාද භූමිය දක්වා ජීන් රැස් කිරීම
ඵලයයි.

මෙසේ යම් සුත්‍රයක අව්‍යාපාදය මුල්කොට දක්වන ලද්දේ නම් එය
අද්දසාධිසාන සුත්‍ර වශයෙන් දතයුත්තේය.

6 මුහුත්තප්පි චෙ විඤ්ඤ පණ්ණිනං පරිරුපාසනි
බ්භං ධම්ම විජානාති ජ්විතා සුප රසං යථා ති.

(ධම්මපදය)

නුවණ ඇත්තේ මොහොතකුත් පණ්ණිතයකු පයඤ්ඤාපාසනය තෙරේ
ද හෙතෙම දිව සුපරසය දැනගන්නාක් මෙන් වහාම ධර්මය දැනගනියි.

මේ අමොහාධිඝාන සූත්‍රයයි.

මෙහි විජානන සංකාශන අමොහය හේතුවයි. පණ්ණිත පයඤ්ඤා
සනය නිශ්ශයයයි ධර්මඥනය ඵලයයි.

මෙසේ යම් සූත්‍රයක නුවණ මුල්කොට දක්වන ලද්දේ නම් එය
අමොහාධිඝාන සූත්‍ර වශයෙන් දනගුත්තේය.

7 භායෙන කුසලංචරෙ අසසංභායෙන සංවුතො
කාය දුච්චරිතං භික්ඛා භායෙන සුචරිතං චරෙ ති.

කසින් කුසල් කරන්නේය. කසින් සංවර වන්නේය කාය දුච්චරි
තය හැර කාය සුචරිතය කරන්නේය.

මේ භායභාණ්ඩිඝාන සූත්‍රයයි.

කාය කම්ම මෙහි හෙතුවයි. කාය සංවරය නිශ්ශයයයි කාය සුචරි
තය ඵලයයි.

මෙසේ යම් සූත්‍රයක කාසික ක්‍රියාව මුල්කොට දක්වන ලද්දේ නම්
එය භායභාණ්ඩිඝාන සූත්‍ර වශයෙන් දනගුත්තේය.

8 සුභාසිතං උත්තමමාත්‍රසනො
ධම්මංභණේ නාධම්මං තං දුතියං
පියංභණේ පාපියං තං තතියං
සච්චංභණේ නාලිහං තං චතුත්තං.

සුභාසිතය උතුම් යයි සන්පුරුෂයෝ කියත් ධර්මයම කියන්නේය.
අධර්මය නොකියන්නේය. මේ දෙවෙනි කරුණයි. පිය තෙපුල් බණන්
තේය නොපිය තෙපුල් නොබණන්නේය. මේ තුන්වන කරුණයි.
සැබව කියන්නේය බොරු නොකියන්නේය මේ සතරවන කරුණයි.

මේ වාක්කමාධිඝාන සූත්‍රයයි.

වටී කම්ම මෙහි හේතුවයි. ධර්ම ප්‍රිය වචනය හා සැබව නිශ්ශය
යයි උතුම් බව ඵලයයි මෙසේ යම් සූත්‍රයක වාචසික කම්ම මුල්කොට
දක්වන ලද්දේ නම් එය වාක්කමාධිඝාන සූත්‍ර වශයෙන් දනගුත්තේය.

9 මනෙන කුසලං කම්මං මනසා සංවුතො හවෙ
මනො දුච්චරිතං භික්ඛා මනසා සුචරිතං චරෙති.

සිතින් කුසල කමීය වන්නේය. සිතින් සංවර වන්නේය වෙනො
දුශ්චරිතය හැර වෙනො සුවරිතය වඩන්නේය.

මේ මනා: කම්බිජයාන සුත්‍රයයි.

මෙහි මනොකමීය හෙතුවයි. මනොසංවරය නික්කඤ්ඤයයි මනො
සුවරිතය ඵලයයි.

මෙසේ යම් තැනක මනා: කමීය මුල්කොට දක්වන ලද්දේ නම් එය
මනා: කම්බිජයාන සුත්‍ර වශයෙන් දතයුත්තේය.

- 10 යස්ස සඛා තථාගතො අවලංසුපපතිතිතා
සීලංව යස්ස භල්ලාණං අරියකතතං පසංසිතං
සමඝපසාදො යස්සානම් උජ්ඣතඤ්ඤා දස්සනං
අදලිඤ්ඤාති තං ආහු අමොඝං තස්ස ජිවිතං ති.

(අබ්බුතතර නිකාය)

යමෙකුට තථාගතයන් වහන්සේ කෙරෙහි ශ්‍රඩාව නොසැලී ස්ථිරව
පිහිටියාද ආයතීයන් විසින් කැමතිවූ පසක්කාලද යහපත් සීලය ඇත්
තේද සඝස්සා කෙරෙහි පැහැදීම ඇත්තේද දර්ශනය සෘජු වූයේද ඔහු
නොදිළිත් දෙකැයි නිසත් ඔහුගේ ජිවිතය නොසිස් වේ.

මේ ශ්‍රඩෙත්ථියාබිජයාන සුත්‍රයයි.

මෙහි ශ්‍රඩාව හෙවත් තථාගතයන් වහන්සේගේ ගුණ ඇදහීම
හෙතුවයි.

යහපත් සීලය සඝස්සා කෙරෙහි ප්‍රසාදය හා සෘජු දර්ශනය නික්කඤ්ඤ
යයි නොසිස් ජිවිතය ඵලයයි.

මෙසේ යම් සුත්‍රයක ශ්‍රඩාව ප්‍රධානකොට දක්වන ලද්දේ නම් එය
ශ්‍රඩෙත්ථියාබිජයාන සුත්‍ර වශයෙන් දතයුත්තේය.

- 11 අරහථ නිකම්මථ යුඤ්ථ බුඛ සාසනෙ
ධුතාථ මච්චුකොසෙතං නලංගාරංව කුඤ්ඤරො ති.
(සංයුතන නිකාය)

අරඹවු! කුසිතකම්මන් නික්මෙවු! බුදුසසුනෙහි යෙදෙවු! ඇතෙක්
බවදඹු ගෙයක් පෙරලා හරින්නාක් මෙන් මරසෙනග පලවා හරිවු!
මේ විශෙඝීන්ද්‍රියාබිජයාන සුත්‍රයයි.

මෙහි ආරමාස යනුද නිඤ්ඤාණය යනුද විශ්ඤායයි. ඒ හෙතුවයි.
බුදු සසුනෙහි යෙදීම නික්කඤ්ඤයයි මරසෙනග බිඳ හැරීම ඵලයයි.

මෙසේ යම් සුත්‍රයක විශ්ඤාය හෙතු නික්කඤ්ඤ ඵල වශයෙන් ප්‍රධාන
කොට දක්වන ලද්දේ නම් එය විශෙඝීන්ද්‍රියාබිජයාන සුත්‍රයයි දතයුත්
තේය.

- 12 සතිමනෝ සද් හද්දං හද්දමිත්ථ සතිමනෝ
 සතිමනෝ සද් සෙය්‍යා සතිමා සුඛ මෙධනි ති.
 (සංයුත්තනිකායෙ)

සිහි ඇත්තනුව සද්ම යහපතක් වේ. සිහි ඇත්තනුව යහපතක් වේවා සිහි ඇත්තනුව සද්ම උසස් බවක් වන්නේය. සිහි ඇති තැනැත්තෙක් සැපයේ වැඩෙන්නේය.

මේ සමාධිත්ථියාධිෂ්ඨාන සූත්‍රයයි.

මෙහි සමාධිය හේතුවයි යහපත නිසාද යයි සැපය එලයයි. මෙසේ යම් සූත්‍රයක හෙතු නිසාද එල වශයෙන් සමාධිය ප්‍රධාන කොට දක්වන ලද්දේ නම් එය සමාධිත්ථියාධිෂ්ඨාන සූත්‍ර වශයෙන් දත යුත්තේය.

- 13 ආකඛිතොතෙ තරදමම සාරථි දෙවා මනුස්සා මහසං විචිනනිහං
 සබ්බෙන ජඤ්ඤාසිණොපි පාණිනො
 සන්තං සමාධිං අරණංතිසෙවත්තා.

දමනය කළ යුතු මිනිසුන් දමනය කරන්නාණෙනි, ශාන්තවූ නිකෙලසිවූ සමාධිය සේවනය කරන්නාවූ ඔබවහන්සේට කැමති වීනම් දෙවිමිනිස් ආදී සියලු සක්‍යයන් විසින් සිතන ලද්ද සියළු ආකාරයෙන් දැනගත හැක්කේය.

මේ සමාධිත්ථියාධිෂ්ඨාන සූත්‍රයයි.

මෙහි පරිසන් දතහැකි සමාධිය හේතුවයි සියළු සතුන්ගේ සිත් දැනගැනීම නිසාද යයි ශාන්ත භාවය එලයයි.

මෙසේ යම් සූත්‍රයක සමාධිය ප්‍රධාන කොට දක්වන ලද්දේ නම් එය සමාධිත්ථියාධිෂ්ඨාන සූත්‍ර වශයෙන් දත යුත්තේය.

- 14 පඤ්ඤාති සෙට්ඨා ලොකසම්මං යායං නිබ්බධගාගිනී
 යාය සමමා පජානාති ජාති මරණ සංකයං ති.

යමක් නිජේදය භජනය කරන්නිද යමකින් ජාති මරණයන්ගේ ගෙවීම මැනවින් දැනගනිද එබඳු ප්‍රඥාව ලොකයෙහි ලූණු වන්නීය.

මේ ප්‍රඥාන්ත්‍රියාධිෂ්ඨාන සූත්‍රයයි.

මෙහි ප්‍රඥාව හේතුවයි ජාති මරණ සංකය දැනීම නිසාද යයි ජාති මරණ සංකයෙන් ලත් විමුක්තිය එලයයි.

මෙසේ යම් සූත්‍රයක ප්‍රඥාව ප්‍රධානකොට දක්වන ලද්දේ නම් එය ප්‍රඥාන්ත්‍රියාධිෂ්ඨාන සූත්‍ර වශයෙන් දත යුත්තේය.

මේ දක්වන ලද්දේ අසාධාරණ සූත්‍රාධිෂ්ඨානයයි සමහර සූත්‍රයක් අභිෂේකාන කීපයකටද සාධාරණ වන්නේය ඒ මෙසේයි.

“තිණ්ණි මාති භික්ඛවෙ නිදුනාති කමමානං සමුදයාය ඝාතමාති තිණ්ණි? ලොභො නිදුනං කමමානං සමුදයාය දොසො නිදුනං කමමානං සමුදයාය මොහො නිදුනං කමමානං සමුදයාය”

මහණෙනි, කමියන්ගේ රැස්වීමට නිදුන තුනක් ඇත කවර තුනක්ද යත්? ලොභය කමියාගේ රැස්වීමට නිදුනයකි. දොසය කමියාගේ රැස්වීමට නිදුනයකි. මොහොය කමියාගේ රැස්වීමට නිදුනයකි. -පෙ- අභිතුහතර තිකාය,

මෙය රාශාධිෂ්ඨාන, දොසාධිෂ්ඨාන, මොහාධිෂ්ඨාන යන තුනටම සාධාරණ වේ.

රාගය ලොභයෙහිම ඇතුළත් වේ.

මෙහි ලොභ වෙළ මොහ යන තුන හෙතුවයි. කමී රැස්කිරීම නිසාද යයි විපාක විදීම ඵලයයි

තිණ්ණි මාති භික්ඛවෙ නිදුනාති කමමානං සමුදයාය ඝාතමාති තිණ්ණි ආලොභො නිදුනං කමමානං සමුදයාය අදොසො නිදුනං කමමානං සමුදයාය අමොහො නිදුනං කමමානං සමුදයාය. -පෙ-

මහණෙනි, කමියන්ගේ රැස්වීමට මේ නිදුන තුනක් වෙති කවර තුනක්ද යත් අලොභය කමියාගේ රැස්වීමට නිදුනයකි අදොසය කමියාගේ රැස්වීමට නිදුනයකි අමොහය කමියාගේ රැස්වීමට නිදුනයකි. -පෙ- (අභිතුහතර තිකායෙ)

මෙය අලොභාධිෂ්ඨාන, අදොසාධිෂ්ඨාන, අමොහාධිෂ්ඨාන යන තුනටම සාධාරණ වේ.

මෙහි අලොභාදොසා මොහයෝ හෙතුවයි. කමී රැස්කිරීම නිසාද යයි කමීප්‍රභානාය ඵලයයි.

වාචානුරක්ඛි මනසාසුසංවුතො කායෙනව අකුසලංතකසිරා ඵන නයොකාමිපපෙථ විසොධියෙ ආරාධියෙ මග්ගං ඉසිප්පවෙදිතං (ධම්මපදෙ)

වචනය පාපයෙන් ආරක්ෂා කරන්නාවූ මනසින් සංවරවූ නැතැත්තේ කයින්ද අකුසල් නොකරන්නේය මේ කමීපට තුන පිරිසිදු කරන්නේය. හෙතෙම බුඩ්ධාදී මහාර්ඡින් විසින් ප්‍රකාශ කරන ලද මාගීය අභිනිකර ගන්නේය.

මෙය කාය කමාධිෂ්ඨාන වාක් කමාධිෂ්ඨාන මන: කමාධිෂ්ඨාන යන තුනට සාධාරණ වන්නේය.

මෙහි කය වාචිමතා; කමීයන්ගේ පාපයෙන් සංවර කරගැනීම හේතුවයි.

ඒ ත්‍රිවිධ කමී පථයන්ගේ පිරිසිදු බව නිසාදෙයයි සාමි ප්‍රවේදිත මාභීය ආරාධනය කරගැනීම ඵලයයි.

අසොයා යථා භද්‍රාකාසා නිව්ටොයා
ආනාපිතො සංවෙගිතො භවාථ
සඬාය සිලෙන ව විරියෙ නව
සමාධිනා ධම්ම විනිවුජ්ජෙනව
සමපන්න විජ්ජාවරණ පඤ්ඤානා
පහසුථ දුක්ඛ මිදං අනප්පකං ති.

(ධම්මපදෙ)

කස පහර ලත් අශවයෙක් මා වැන්නෙක් කස පහර ලදිමිදුයි නොපමා වන්නාක් මෙන් කෙලෙස් නවන වියඳියෙන් යුක්තවවු! සංවේගයට පැමිණියෝවවු! ශ්‍රඩාවෙන්ද ශීලයෙන්ද වියඳියෙන්ද සමාධියෙන්ද ධම්ම විනිවුජ්ජයෙන්ද යුක්තව විද්‍යාවරණ ධම්මයන්ගෙන් සමපන්නව ඵලබ්ධි සිටි සිහි ඇතිව මේ අනල්පවු දුක්ඛ පහකරවු!

මේ- ශ්‍රඩෙත්ථියාධිඤ්ඤාන
විසෙඳිත්ථියාධිඤ්ඤාන
සමාධිත්ථියාධිඤ්ඤාන
ප්‍රඥෙත්ථියාධිඤ්ඤාන
සමාතිත්ථියාධිඤ්ඤාන

යන පහරිම සාධාරණ වේ. මෙහි ධම්ම විනිවුජ්ජය යනුවෙන් ප්‍රඥෙත්ථිය යද පඤ්ඤානා යන්නෙන් සමාතිත්ථියද දක්වන ලදී.

ශ්‍රඩාදී පඤ්ඤාත්ථිය හෙතුවයි. විජ්ජාවරණ සමපන්නතිය නිසාදෙයයි අනල්ප දුක්ඛයාගේ ප්‍රහානය ඵලයයි.

මෙසේ සමහර සූත්‍රයක් අභිෂ්ඨාන පසකට සාධාරණ වන අයුරු දතයුත්තේය.

යම් යම් සූත්‍රයකින් රාහාදී යමක් මූල්කොට දක්වන ලද්දේද ඒ ඒ සූත්‍රය එම අභිෂ්ඨානය හා සම්බන්ධකොට දතයුත්තේය.

මෙසේ පාවචනය අසාධාරණාධිෂ්ඨාන වශයෙන් තුදස් වැදූරුමිද සාධාරණ අභිෂ්ඨාන වශයෙන් නොයෙක් වැදූරුමිද වන්නේය.

සුත්‍රාධිෂ්ඨාන විභාගය නිමි.

පාච්චනය මෙසේ සූත්‍රාධිෂ්ඨාන වශයෙන් විභාගකොට දක්වා ඉක්බිති ශාසන පඨාන ප්‍රභේද වශයෙන්ද විභාගකොට දක්වනු ලැබේ.

ශාසනයන් වගන්තියෙන් අනුශාසනාව නානා වර්තාධි මුක්ති ඇති උද්ඝටිතඥාදී චෛත්‍යය ජනයන්ගේ අදහසට අනුකූලව සත්‍යාව බොධය වන පරිද්දෙන් මැනවින් පිහිටුවීම සාසන පඨාන නම් වන්නේය.

එය සොළොස් වැදූරුම් කොටද අටවිසි වැදූරුම් කොටද ආවායයි වරයෝ දක්වති.

එහි සොළස විධි සාසන පඨානය නම් කවරේද යත්?

ඉහත දක්වන ලද ගෙයොදී නවාඹන ශාසන සාසන සබ්බසාන සකල පාවචනය

සංකිලෙස භාගිය සූත්‍රය
වාසනා භාගිය සූත්‍රය
නිබ්බිධ භාගිය සූත්‍රය
අසෙකනි භාගිය සූත්‍රයයි.

ශුචික නය වශයෙන් සතරකට බෙදනු ලැබේ. නැවත වොම්සසක නයෙහි දූත වශයෙන් සයකට බෙදනු ලැබේ.

එනම්:-

සංකිලෙස භාගිය හා වාසනා භාගිය සූත්‍රය
සංකිලෙස භාගිය හා නිබ්බිධ භාගිය සූත්‍රය
සංකිලෙස භාගිය හා අසෙකනි භාගිය සූත්‍රය
වාසනා භාගිය හා නිබ්බිධ භාගිය සූත්‍රය
වාසනා භාගිය හා අසෙකනි භාගිය සූත්‍රය
නිබ්බිධ භාගිය හා අසෙකනි භාගිය සූත්‍රය යන සයයි.

තව දුරටත් වොම්සසක නයෙහි තික වශයෙන් සතරකට බෙදනු ලැබේ.

සංකිලෙස භාගිය වාසනා භාගිය හා නිබ්බිධ භාගිය සූත්‍රය
සංකිලෙස භාගිය වාසනා භාගිය හා අසෙකනි භාගිය සූත්‍රය
සංකිලෙස භාගිය නිබ්බිධ භාගිය හා අසෙකනි භාගිය සූත්‍රය
වාසනා භාගිය නිබ්බිධ භාගිය හා අසෙකනි භාගිය සූත්‍රය යන මේ සතරයි.

තව දුරටත් වොම්සසක නයෙහි වතුසක වශයෙන් දෙකකට බෙදනු ලැබේ.

එනම්:-

සංකීර්ණ භාගීය වාසනා භාගීය නිබ්බදි භාගීය හා අසංකීර්ණ භාගීය සූත්‍රය තෙව සංකීර්ණ භාගීය න වාසනා භාගීය න නිබ්බදි භාගීය න අසංකීර්ණ භාගීය සූත්‍රය යන දෙකයි.

අසාධාරණ සූත්‍ර	4	යි
සාධාරණ විමෝචන	6	යි
නිසා	4	යි
එතුණික	2	4 + 6 + 4 + 2 = 16 යි

පාවචනයෙහි සූත්‍ර ගණනාදී එක් එක් අවශ්‍යයක් මෙසේ සොලොස් අයුරෙන් ප්‍රභේද විමෝචන $9 \times 16 = 144$ එක්සිය සුසංලිසක් සූත්‍රයෝ වෙන් මෙයින් පිටත් බුඩ්ධ වචනයක් නැත්තේයයි දත යුත්තේය. මේ සියළු ප්‍රභේදයන්වම එක එකක් පාසා නිදසුන් පෙටකොපදෙශ තෙතනිප්ප කරණආදී ග්‍රන්ථයන්හි පවා තොදක් වන ලදහ.

වැඩි හරියකට නිදසුන් දී සෙස්ස කියන ලද අනුසාරයෙන් අනුමානයෙන් සලකා ගන්නටයයි උපදෙස් දෙන ලද්දේය.

අප විසින් මෙහිදී සොලොස් විධ සාසන පඨානය පිළිබඳ සාමාන්‍යව බොධයට ඉවහල් වන පමණින් යථොක්ත ග්‍රන්ථයන්ගෙන්ම උපුටා උද්‍යුහරණ කිපයක් දක්වනු ලැබේ.

පාවචනය සොලොසට බෙදීමේ හේතුව

සංකීර්ණය නම් සත්‍යයන් කිහිපු කරන්නාවූ බවයි.

එය හඡනය කරන්නාවූ හෙවත් එම කොටසෙහි පාවචනයාවූ සූත්‍රය සංකීර්ණ භාගීය සූත්‍රයයි.

සංකීර්ණය වනාහි:-

තණ්හා සංකීර්ණය

දිගි සංකීර්ණය

දුච්චරිත සංකීර්ණයයි තුන් ආකාර වේ.

තණ්හා සංකීර්ණයාගේ විගුණිය සමථයෙන්ද

දිගි සංකීර්ණයාගේ විගුණිය විදගීනාවෙන්ද

දුච්චරිත සංකීර්ණයාගේ විගුණිය සුචරිතයෙන්ද සිදුවන්නේය.

සමථය නම් සමාධියයි

විදගීනා නම් ප්‍රඥාවයි

සුචරිතය නම් සිලයයි

සිල සමාධි ප්‍රඥ යන තුන මුළු සාසනයයි.

යම් සුත්‍රයෙක තණ්හාදි සංකිලෙසය බෙදා දක්වන ලද්දේද එ සංකිලෙස භාගිය සුත්‍රයයි.

මාගී නියාමයට නොපත් හෙවත් අපරිවර්තන හව සංසාර ඇති පුද්ගලයෙකුගේ සංකිලෙස වොදානයවූ සීල සමාධි ප්‍රඥ යන ත්‍රිවිධ ශික්ෂාව යම් සුත්‍රයක බෙදා දක්වන ලද්දේද එය වාසනා භාගිය සුත්‍රයයි.

වාසනා නම් සසර ඉපදි සැපලැබීමට හේතුවූ පුණ්‍ය ක්‍රියා වස්තුවයි එම භාගයෙහි පැවතියේ වාසනා භාගිය සුත්‍ර නම් වන්නේය.

සොවාන් මාගීසථාදි සප්තවිධ ශෛක්‍ෂ්‍ය පුද්ගලයන් කෙරෙහි පවත්නා යථෝක්ත ත්‍රිවිධ ශික්ෂා සංකීර්ණ විගුණිය යම් සුත්‍රයක බෙදා දක්වන ලද්දේද එය නිබ්බේද භාගිය සුත්‍රයයි.

තිච්ඡේදය නම් කෙලසයන් බිඳ හැරීම යි. ශෛක්‍ෂ්‍ය පුද්ගලයන් එ කාන්තයෙන් කෙලසයන් බිඳහරිණ හෙයින් ඔවුන් අයත් ත්‍රි ශික්ෂා භාගයෙහි පැවතියේ නිබ්බේද භාගිය සුත්‍ර නම් වන්නේය.

අශෛක්‍ෂ්‍යවූ රහතුන් වහන්සේගේ ත්‍රිශික්ෂා සංකීර්ණ විගුණිය යම් සුත්‍රයක බෙදා දක්වන ලද්දේද එය අසෙබ භාගිය සුත්‍රයයි. අසෙබ නම් නැවත නික්මීමක් නැති නික්මීමේ කෙලපත් රහතුන් වහන්සේය. උන් වහන්සේ පිළිබඳ ත්‍රි ශික්ෂා භාගයෙහි පැවතියේ අසෙබ භාගිය සුත්‍ර නම් වන්නේය.

සංකිලෙසය නාෂණා දූෂිත දුශචරිත වශයෙන් හෙවැදෑරුම් බව යට කියන ලද්දේය.

එහි නාෂණා සංකිලෙසය නාෂණ පක්ෂයෙන්ම දැක්විය යුත්තේය නාෂණාව නම් රාගයෙන් බැස ගැනීමයි. එය කාම නාෂණා හව නාෂණා විභවනාෂණා යයි ත්‍රිවිධවේ.

නාෂණාවට අරවුණු වන්නාවූ වස්තූහු රූප, ශබ්ද, ගන්ධ, රස, ස්පර්ශ ධර්මයයි සවැදෑරුම් වෙත්.

ඔහු නැවත අධ්‍යාත්මික බාහිර වශයෙන් මිගුණ වීමෙන් දෙළසක් වෙත්. නැවත අනිත්‍ය, චරිමාන, අනාත්ත යන කාලත්‍රය හෙද යෙන් සතිසක් වෙත්.

මේ එක එකක් ගුහයයි කැමති වීම් වශයෙන් ඇලෙන කල කාම නාෂණාව වේ. එය සද්කාලිකය භවාන්තරයෙහිද ලබා ගන්නෙමිසි ඇලෙන කල හව නාෂණාව වේ.

එය මේ අත්බැව්හිදීම මා විසින් ලැබිය යුත්තේය. මරණින් මතු ලැබීමක් නොවන්නේ යයි ඇලෙන කල විභව තෘෂ්ණාව වේ. මෙසේ තෘෂ්ණා හෙදයෙන් ත්‍රිගුණ වීමෙන් එකසිය අටක් තෘෂ්ණා විවර්තයෝ වන්නාහ.

තෘෂ්ණා වස්තු 6 x අධ්‍යාත්මික බාහිර වශයෙන් 2 x 12 අතීතාදී කාල හෙදයෙන් 3 x 36 කාමාදී තෘෂ්ණා හෙදයෙන් 3 x 108 යි.

මෙයින් යම්කිසි තෘෂ්ණා විවර්තයක් දක්වන්නාවූ සූත්‍රය තෘෂ්ණා සංකෛලය භාගිය සූත්‍රයයි දතයුත්තේය

දෘෂ්ටි සංකිලෙසය දෘෂ්ටි පක්ෂයෙන්ම දෘක්විය යුත්තේය දෘෂ්ටිය නම් මෙයම සැබව සෙස්ස හිස්සයි අදහා ගැනීමෙන් දෘභ්ව ඊට ඇතුල් වීමයි.

දෘෂ්ටිය ශාස්ත‍්‍ර ලවෙෂදයයි විවිධ වේ. සත්ත්වයා භවයෙන් භව යට සැරිසරමින් සදාකාලිකව සිටින්නේයයි විශ්වාස කිරීම ශාස්ත‍්‍ර දෘෂ්ටියයි.

මරණින් මතු සත්ත්වයා නැවත නුපදින්නේය එයින් සිදියන්නේය යන විශ්වාසය උවෙෂද දෘෂ්ටියයි මේ දෘෂ්ටියට ගොවර වන්නාවූ සත්ව ප්‍රවාහතිය පුළුන්ත අපරාත්ත වශයෙන් විවිධවේ. අතීත භවයන් ඔහාන වක්ෂ්‍යයින් දැකීමෙන් හෝ විමසා වටහා ගැනීමෙන් පුළුන්තය පිළිබඳ දෘෂ්ටි ඇතිවන්නාහ.

එබඳු දෘෂ්ටි අවලෝකක් ඇත්තාහ. ශාස්ත‍්‍ර 4 එකතු ශාස්ත‍්‍ර වාද 4 අගනාතනික 4 අමරාච්ඡෙක්ඛික 4 අභිවච යමුපපන 2 යන මොහුයි.

ශාස්ත‍්‍ර 4

මේ ලෝකයෙහි ඇතෙමක් ගිහිගෙන් නික්ම නාමයෙන් වෙන්ව භාවනාකොට ධර්ම ලැබ අතීතය සිහි කළ හැකි පුළුන්තවෘත්තයෙහි ශක්තිය ලබා ගනිත්. ඔවුන් අතුරෙන් සමහරෙකුට අතීත ජාති ලක්ෂ ගණනක් දැකිය හැක්කේය. සමහරෙකුට කල්ප දසයක් දැකිය හැක්කේය. සමහරෙකුට කල්ප සතළිසක් දැකිය හැක්කේය. ඔවුහු අතීතයෙහි ජාති ලක්ෂ ගණනෙන් පවත්නා කල්ප දසයේ පවත්නා කල්ප සතළිසේ පවත්නා තමාගේ භවයෙන් භවයට පැවත ඊට දැක ලෝකයා ශාස්ත‍්‍ර යයි කියති. මෙසේ තුනෙකි. ඇතෙමක් තනි කිරීමෙන් විමසා වටහා ගැනීමෙන් ලෝකයා ශාස්ත‍්‍ර යයි ගනිති.

මෙසේ ශාස්ත‍්‍ර වාද සතරෙකි.

එකතු ශාස්ත 4.

දිසී කාලයක් ඇවෑමෙන් මේ ලෝකය වැනසෙන්නාවූ කාලයක් වන්නේය. එකල සත්ත්වයෝ බෙහෙවින් ආභයාසර බබ්ලොව උපදනා හුය. තැවත දිසී කාලයක් ඇවෑමෙන් මේ ලෝකය හටගන්නා වූ කාලයක් ඇති වන්නේය. එකල ශුන්‍යවූ බ්‍රහ්ම විමානය පහළ වන්නේය. ඉන්පසු ආභයාසර බබ්ලොවින් යම් සත්ත්වයෙක් ආයුගෙවීමෙන් හෝ පින් ගෙවීමෙන් චුතව එම බ්‍රහ්ම විමානයෙහි උපදින්නේය බොහෝ කලක් එහි සිටියාවූ ඔහුට අහෝ තවත් සත්ත්වයෝ මෙතනට එන්නාහු තම් මැනවැයි පැතිරීත් ඇති වන්නේය.

ඉන්පසු තවත් සත්ත්වයෝ ආභයාසර බබ්ලොවින් චුතව අවුත් එහි උපදනාහ. පළමු උපන් සත්ත්ව තෙමේ තමාගේ පැතිමෙන් පසු ඔවුන් එහි පහළවූ බැවින් මොව්හු ම විසින් මවන ලද්දෙයයි හැඟීමක් ඇතිකර ගනී.

පසුව උපන්නෝද තමාට පළමුව එහි සිටි බමා, දෑහ මොහු විසින් අපි මවන ලද්දේ වෙමුයයි හැඟීමක් ඇතිකර ගනිති.

පළමුව උපන්නා දිසීයුෂ ඇත්තෙක් වේ. පසුව උපන්නෝ මද ආයුෂ ඇත්තෝ වෙත්. එබැවින් පසුව උපන්නාවුන් අතුරෙන් කෙනෙක් ඉන් චුතව මිනිස් ලොව ඉපිද වැසී ගිහිගෙන් නික්ම ධ්‍යාන වඩා අභිඤ්ඤා, ලැබ එම පුණ්‍ය නිව්‍යාසය පමණක් සිහිකරයිද ඉන් ඔබ්බෙහි සිහි නොකරයිද ඔහුට තමන් චුතව ආ බවත් මහා බ්‍රහ්මයා සිරිව තවම බ්‍රහ්ම ලෝකයෙහි සිටින බවත් පෙනේ. ඉන් ඔහුට අප මවන්නාවූ මහා බ්‍රහ්මයා සදාකාලිකය ඔහු විසින් මවන ලද අපි අනිත්‍ය වෙමු පෙර ළෙන සවහාව ඇත්තෝ වෙමුයයි විශ්වාසයක් හටගනී.

මේ පළමු වන එකතු ශාස්ත වාදයයි.

තවද බිහිවූ පද්‍යෙසිකා නම් දෙවි කොටසක් ඇත ඔව්හු බොහෝ චේලාවක් සිතා කෙළියෙහි ඇලී සිටින ගතියට පැමිණියාහු සිහි මුද්‍රාවට පැමිණෙති.

ඒ හේතුවෙන් ඔව්හු ඒ දෙවිලොවින් චුතව අවුත් මිනිස්ලොව උප දිති. ඔවුනතුරෙන් ඇතමෙක් ගිහිගෙන් නික්ම නාමයෙන් වෙන්ව භාවනා වඩා ධ්‍යානාභිඤ්ඤාභිව එම ‘බිහිවූ පද්‍යෙසිකා’ ආකෘතිය පමණක් සිහිකරයිද ඉන් ඔබ්බෙහි සිහි නොකරයිද ඔහුට ඒ දෙවිලොව ඒ තාක් සිටින්නෝ සදාකාලික යයිද ඉන් චුතව ආ තමන් අනිත්‍යය පෙරළෙන සවහාව ඇත්තේයයිද විශ්වාසයක් හටගනී.

මේ දෙවන එකතුව ශාක්‍යය වාදයයි.

තවද මනෝ පද්‍යෙයික නම් දෙව් කොටසක් ඇත. ඔවුහු බොහෝ වේලාවක් ඔව් නොවුන් දෙස එරෙහිව බලා සිටිති. එසේ බලා සිටින්නාවූ ඔවුන්ගේ සිත් එකිනෙකා කෙරෙහි දූෂ්‍ය වෙත්. සිත් දූෂ්‍යවීමෙන් ක්ලාන්ත ශරීර හා ක්ලාන්තවූ සිත් ඇති ඔව්හු ඒ දෙව්ලොවින් වුතව අවුත් මිනිස් ලොව උපදිත්. ඔවුන්තුරෙන් ඇතමෙක් හිතගෙන් තික්ම කාමයෙන් වෙන්ව භාවනා වඩා ධ්‍යානලාභිව එම මනෝපද්‍යෙයික ආත්මය පමණක් සිහි කරයිද ඔහුට ඒ දෙව්ලොව ඒ තාක් සිටින්නෝ සද්‍යුක්තයාදිකයාදි දුන් වුතව ආ තමන් අනිත්‍යය පෙරලෙන ස්වභාව ඇත්තේ යයිද විශ්වාසයක් හටගනී.

මේ තෙවන එකතුව ශාක්‍යය වාදයයි.

තවද ඇතමෙක් තකී කිරීමෙන් විමසා වටහා ගැනීමෙන් මේබදු විශ්වාසයක් ඇතිකර ගනී. එනම්:- මේ ආත්මයෙහි ඇස, කණ, නාසය දිව ශරීරය යන යම් මේ කොටසක් වේද එය අනිත්‍යය පෙරලෙන ස්වභාව ඇත්තේය සිත හෙවත් විශ්කෂණය යන යම් මේ කොටසක් වේද එය ස්වරය සද්‍යුක්තය කියයි.

මේ සිවුවන එකතුව ශාක්‍යය වාදයයි.

අනන්තතාවය වාද 4

මේ ලෝකයෙහි ඇතැම් මහණ බමුණෙක් වියදී වැඩිමෙන් අප්‍රමාදයෙන් සමයභිමන්සාරයට පැමිණ ලෝකය අන්තයක් ඇත්තේය යන සංඥ ඇත්තාවූ විතත සමාධියක් ලබාගෙන ඊට පැමිණ වාසය කරයි හෙතෙමේ ලෝකය අන්තයක් ඇත්තේයයි පවසයි.

මේ පළමු වන අනන්ත වාදයයි.

එබදුම ඇතැම් මහණෙක් හෝ බමුණෙක් හෝ වියදී වැඩිමෙන් අප්‍රමාදයෙන් සමයභිමන්සාරයෙන් ලෝකය අන්තයක් නැත්තේය යන සංඥ ඇත්තාවූ විතත සමාධියක් ලබාගෙන ඊට පැමිණ වසයි හෙතෙමේ මෙසේ පවසයි. ලෝකය කෙළවරක් ඇත්තේය යනු බොරුවකි. ලෝකයෙහි කෙළවරක් නැත්තේය මම එබදුවූ විතත සමාධියකට පැමිණ වසමි.

මේ දෙවන අනන්ත වාදයයි.

එසේම ඇතැම් මහණෙක් හෝ බමුණෙක් වියදී වැඩිමෙන් අප්‍රමාදයෙන් සමයභිමන්සාරයෙන් මේ අවකාශ ලෝකයෙහි උඩ යට කෙළවරක් ඇත්තේය. සරස කෙළවරක් නැත්තේය යන සංඥ ඇත්තාවූ

වෙනො සමාධියක් ලබාගෙන ඊට පැමිණ වාසය කරයි හෙතෙමේ මෙසේ පවසයි. ලොකය කෙළවරක් ඇත්තේය යනු බොරුවකි. ලොකය කෙළවරක් නැත්තේය යනුද බොරු කථාවකි. ලොකයෙහි කෙළවරක් ඇත්තේත් වෙයි නැත්තේත් වෙයි. මම එබඳු සංඥ ඇති වෙනො සමාධියකට පැමිණ වසමි.

මේ කෙටිත් අනන්ත නිහතින වාදයයි.

මේ ලොකයෙහි ඇතමෙක් තකීතිරිමෙන් විමසා වටහා ගැනීමෙන් මෙසේ කියයි. මේ ලොකය අනන්තයක් ඇත්තේය යනු බොරුය මේ ලොකය අනන්තයක් නැත්තේය යනුද බොරුය. මේ ලොකය අනන්තයක් ඇත්තේ වෙයි අනන්තයක් නැත්තේත් වෙයි යනුද බොරුය මේ ලොකය අනන්තයක් ඇත්තේත් නොවෙයි අනන්තයක් නැත්තේත් නොවෙයි යි.

මේ සතර වන අනන්ත නිහතින වාදයයි.

අමර විකේත ප 4

අමරා විකේත ප නම් බොරු වන කිසිවකට අසු නොවනසේ ඒ මේ අත පැතීමයි.

ඇතමෙක් ඒ ඒ කරුණු පිළිබඳ ප්‍රශ්නයක් විචාල කල එසේත් නොවෙයි මෙසේත් නොවෙයි අන්සේත් නොවෙයි නැත කියාත් නොවෙයි තැත්තේ නැත කියාත් නොවෙයි යනාදී වෘතයෙන් පිළිතුරු දෙති.

මේ කුසලය මේ අකුසලයයි තත්වු පරිද්දෙන් නොදන්නාවූ ඇතැම් මහණෝ හෝ බමුණෝ තමන්ගෙන් බොරුවක් කියවෙය යන බයින් අමරා විකේතපයට පැමිණෙති.

මේ පළමු වන අමරා විකේතපයයි.

එසේම ඇතැමෙක් තමන් කුසල් අකුසල් තත්වු පරිද්දෙන් නොදන්නා නිසා මේ කුසලය කියා හෝ මේ අකුසලය කියා හෝ සඞ්ථ පිළිතුරක් දුනහොත් ඒ පිළිබඳව මට ඇලීමක් හෝ ගැටීමක් ඇති වන් නේයයි සිතා අමරා විකේතපයට පැමිණෙති.

මෙසේ ඇලුම් ගැටුම් බියෙන් සඞ්ථ වචනයක නොපිහිටීම.

දෙවන අමරා විකේතපයයි.

එසේම කුසලා කුසලයක් තත්වු පරිද්දෙන් නොදන්නාවූ ඇතැම් මහණෙක් හෝ බමුණෙක් ඒ ඒ කරුණෙහි ප්‍රශ්න විචාරණ ලද්දේ

එසේත් නොවෙයි යනාදී වාග්විකේෂපයට පැමිණෙනුයේ අනුයෝග බියෙනි.

පණ්ඩිතවූ වාදයෙහි ජයගන්නාවූ ශ්‍රමණ බ්‍රාහ්මණයෝ මගෙන් කරුණු විවාරන්නාහුය කරුණු ගන්වන්නාහුය උත්තර කියන්නාහුය ඔවුන්ට කරුණු සැපයීම මට අපහසු වුවොත් එය මට වෙනෙසක් වන්නේයයි සිතයි මෙසේ අනුයෝග බියෙන් වාග්විකේෂපයට පැමිණීම. තෙවන අමරා විකේෂපයයි.

ඇතමෙක් නුවණ මද බැවින් වාග්විකේෂපයට පැමිණෙති මේ සතරවන අමරා විකේෂපයයි.

අභිවච සමුප්පතන 2

සිත් නැත්තාවූ අසංඥ සත්ත්ව නම් දෙව් කොටසක් ඇත සංඥ විරාග භාවනා වැඩුවෝ එහි උපදින්නෝය ඔවුන්ගට එම භාවනාමය පුණ්‍ය ක්‍රියාවේ විපාක ශක්තිය අවසන්වත්ම සංඥව උපදී සංඥව ඉපදීමෙන් ඉන් චුතවේ මෙසේ ඉන් චුතවූ සත්ත්වයෙක් මිනිස් ලොව ඉපිද ගිහිගෙන් නික්ම කාමයෙන් වෙන්ව භාවනා වඩා පුළුන්ව, සය සිහි කරන්නේ එම අසංඥ භවය දක්වා සිහි කරයිද ඉන් ඔබ්බ නොසිහි කරයිද හෙතෙම තමා හා සත්ත්වෝකය අභිවච සමුප්පතනය ඉබේ හට ගත්තේය යන දෘෂ්ටි ඇත්තේ වන්නේය

මේ පළවූවන අභිවච සමුප්පතන වාදයයි.

ඇතමෙක් තකිකිරීමෙන් විමසා වටහා ගැනීමෙන් තමා හා ලෝකය ඉබේ ගටගත්තේය යන දෘෂ්ටි ඇත්තෝ වෙත්

මේ දෙවන අභිවච සමුප්පතන වාදයයි.

මෙසේ පුමාන්තය අරහයා උපදනා දෘෂ්ටිහු අවලෝකක් වෙත්.

ශාස්තූ වාද	4	
එකහු ශාස්තූ වාද	4	
අනන්‍යානන්‍යතා වාද	4	
අමරා විකේෂපය වාද	4	
අභිවච සමුප්පතන වාද	2	— 18

අපරාන්තය අරබයා උපදනා දෘෂ්ටිහු සුසංලිඝක් වෙත්

උබමාසාතනික සඤ්ඤි	වාද	16
උබමාසාතනික අසඤ්ඤි	වාද	8
උබමාසාතනික ගොච්ඤ්ඤි නාසඤ්ඤි	වාද	8
උමෙස්ද	වාද	෪
දිට්ඨ ධම්ම නිබ්බාණ	වාද	5 — 44

උඩමාසානනික සඤ්ඤිවාද 16

තවද මේ ලොකයෙහි ඇතැම් මහණ බමුණෝ අපරාන්තය හෙවත් සක්‍රියානේ මරණින් මතු ව ගැන කල්පනා කරන්නෝ විමංසනය කරන්නෝ සොළොස් ආකාර දෘෂ්ටියක් ඇතිකර ගනිති

එනම්:-

සමහරු ආත්මය නම් රූපයේ අයිතිකාරයාය හේ නිරූපද්‍රැවය මරණින් මතු සංඥා ඇතිව පවත්නේයයි හඟිති

සමහරු ආත්මය නම් සක්‍රියානේ රූපය හැර අරූපය වූ සෙස්ස අයිතිකාරයාය හේ නිරූපද්‍රැවය මරණින් මතු සංඥා ඇතිව පවත්නේ යයි හඟිති

සමහරු ආත්මය රූපයද අරූපයද අයිතිකොට ඇත්තේය නිරූප ද්‍රැවය මරණින් මතු හේ සංඥා ඇතිව පවත්නේ යයි හඟිති

සමහරු ආත්මය රූපය අයිතියකොට ඇත්තේත් නොවෙයි රූපය අයිතියකොට නැත්තේත් නොවෙයි නිරූපද්‍රැවය මරණින් මතු සංඥා ඇතිව පවත්නේ යයි හඟිති

මෙසේම ආත්මය කෙළවරක් ඇත්තේය. ආත්මය කෙළවර නැත්තේය. ආත්මය කෙළවර ඇත්තේත් වෙයි නැත්තේත් වෙයි ආත්මය කෙළවර ඇත්තේත් නොවෙයි නැත්තේත් නොවෙයි යන මේ ආකාරයෙන් හැඟුම් ඇත්තාවූ ශ්‍රමණ බ්‍රාහ්මණයන් සතර කොටසක්ද ඇත්තාන ඔව්හුද ආත්මය නිරූපද්‍රැවය මරණින් මතු සංඥා ඇතිව පවත්නේය යන දෘෂ්ටි ඇත්තාන

තවද ආත්මය එකාකාර සංඥා ඇත්තේය තානාකාර සංඥා ඇත්තේය සාමාන්‍ය සංඥා ඇත්තේය අප්‍රමාණ සංඥා ඇත්තේය ඒකාන්ත සැප ඇත්තේය ඒකාන්ත දුක් ඇත්තේය සැප දුක් දෙකම ඇත්තේය නොදුක් නොසැප ඇත්තේය යන මේ ආකාර හැඟුම් ඇත්තාවූ තවත් ශ්‍රමණ බ්‍රාහ්මණයන් අටකොටසක්ද ඇත්තාන

ඔව්හුද ඒ ආත්මය නිරූපද්‍රැවය මරණින් මතු සංඥා ඇතිව පවත් නේයයි විශ්වාස කරන්

මේ උඩමාසානනික සඤ්ඤිවාද සොළොස්යි.

උඩමාසානනික සඤ්ඤිවාද 8

තවද අපරාන්තය ගැන කල්පනා කරන්නාවූ ඇතැම් මහණ බමුණෝ මරණින් මතු ආත්මය සංඥාරහිතව පවත්නේයයි විශ්වාස කරන්නාහු අට ආකාර දෘෂ්ටියක් ඇතිකර ගනිති

එනම්:-

ආත්මය නම් රූපයේ අයිතිකාරයාය, ආත්මය නම් අරූප ධර්මයන්ගේ අයිතිකාරයාය, ආත්මය නම් රූපයේද අරූපයේද අයිතිකාරයාය, ආත්මය නම් රූපය අයිතිකොට ඇත්තේ නොවෙයි රූපය අයිතිකොට නැත්තේත් නොවෙයි, ආත්මය කෙළවරක් ඇත්තේය, ආත්මය කෙළවරක් නැත්තේය. ආත්මය කෙළවර ඇත්තේත් වෙයි නැත්තේත් වෙයි, ආත්මය කෙළවර ඇත්තේත් නොවෙයි නැත්තේත් නොවෙයි, යන මේ ආකාරයෙන් හැඟුම් ඇත්තාවූ ශ්‍රමණ බ්‍රාහ්මණයන් අට කොටසක් ඇත්තාහ. ඔව්හු ආත්මය නිරූපදානය මරණින් මතු සංඥා රහිතව පවත්නේයයි විශ්වාස කෙරෙති.

උඩමාඝාතනික නෙවසඤ්ඤී නාසඤ්ඤීවාද 8

අපරාන්තය ගැන කල්පනා කරන්නාවූ ඇතැම් මහණ බමුණෝ ආත්මය මරණින් මතු සංඥා ඇත්තේත් නොව සංඥා නැත්තේත් නොව පවත්නේයයි විශ්වාස කරන්නෝ අට ආකාර දෘෂ්ටියක් ඇතිකර ගතිනි.

එනම්:-

අසඤ්ඤීවාදයෙහි දැක්වූ පරිද්දෙන්ම ආත්මය පිළිබඳව අට ආකාරයකින් හැඟුම් ඇති කරගන්නාවූ ශ්‍රමණ බ්‍රාහ්මණයන් අට කොටසක් ආත්මය නිරූපදානය මරණින් මතු සංඥා ඇත්තේත් නොව නැත්තේත් නොව පවත්නේයයි විශ්වාස කෙරෙති.

උච්චේද ඩාද 7

අපරාන්තය ගැන කල්පනා කරන්නාවූ ඇතැම් මහණ බමුණෝ මරණින් මතු ආත්මය සිදියන්නේය අභාවයට යන්නේය යන උච්චේද ඩාද ඇත්තෝ වෙත්.

ආත්මය මරණින් මතු මුල් සිදි යන්නේය යන හැඟුම් ඇති මහණ බමුණන් සත් කොටසක් වෙත්.

එනම්:-

සමහරු මවු පිය දෙදෙනා නිසා හටගත් සතර මහ භූතයන්ගෙන් සෑදුණු ආහාරයෙන් වැටුණු මේ රූපය නිසා ආත්මය පහළ වන්නේය. මරණින් මතු කාය හෙදයෙන් ආත්මය අභාවයට යන්නේයයි හඟිති.

සමහරු රූපය නිසා ආත්මය පහළ වන බව සැබෑය එහෙත් එය එපමණින් සිදි නොයන්නේය රූප ඇත්තාවූ ආහාර බුද්ධිත්තාවූ අතින් කාමාවචර දිව්‍ය ආත්මයක් ඇත්තේය. ඒ දිව්‍යත්මයට පැමිණ එම දිව්‍ය කාය හෙදයෙන් මරණින් මතු අභාවයට යන්නේයයි කියති.

සමහරු එබඳු ආත්මයක් ඇති බවද සැබෑය එහෙත් එපමණින්ම ආත්මය සිදි නොයන්නේය. රූප ඇත්තාවූ මනෝමයවූ සියළු අභ පසභ ඇති ඉන්ද්‍රියයන් අවු කැති අතින් දිව්‍යාත්මයක් ඇත්තේය ඊට පැමිණ කාය හෙදයෙන් මරණින් මතු ආත්මය අභාවයට යන්නේයයි කියති.

සමහරු එබඳු ආත්මයක් ඇති බව සැබෑය එහෙත් එය එපමණින් සිදි නොයන්නේය ආකාශානාසාවාසයන නම් අතින් අරූපි ආත්මයක් ඇත්තේය ඊට පැමිණ මරණින් මතු ආත්මය අභාවයට යන්නේයයි කියති

සමහරු එබඳු ආත්මයක් ඇති බව සැබෑය. එහෙත් එය එපමණින් සිදි නොයන්නේය විශුද්ධාසාවාසයන නම් අතින් අරූපි ආත්මයක් ඇත්තේය ඊට පැමිණ මරණින් මතු ආත්මය අභාවයට යන්නේයයි කියති.

සමහරු එබඳු ආත්මයක් ඇති බව සැබෑය එහෙත් එය එපමණින් සිදි නොයන්නේය, ආකාශවිශුද්ධාසාවාසයන නම් අතින් අරූපි ආත්මයක් ඇත්තේය ඊට පැමිණ මරණින් මතු ආත්මය අභාවයට යන්නේයයි කියති.

සමහරු එබඳු ආත්මයක් ඇති බව සැබෑය එහෙත් එය එපමණින් සිදි නොයන්නේය. නොවිශුද්ධාසාවාසයන නම් අතින් අරූපි ආත්මයක් ඇත්තේය ඊට පැමිණ ආත්මය අභාවයට යන්නේය අන් තැනකට නොයන්නේයයි කියති.

මෙසේ උපේෂ්ද වාදිහු සන්ධ්‍යාදරුම් වෙති.

පරම දිට්ඨි ධම්ම නිබ්බාන වාද 5

අපරාන්තය ගැන කල්පනා කරන්නාවූ ඇතැම් මහණ බමුණෝ මරණින් මතු අභාවයට යන්නාවූ ආත්මය පිළිබඳ ඉහාත්මයෙහි උතුම් නිව්‍යාණයට පැමිණීමේ පස්ආභාරයක් දක්වති.

එනම්:-

සමහරු යම් කලෙක මේ ආත්මය සස්සම් ගුණයෙන් සමර්පිතව සමච්චිභූතව හසුරුවාද එකල ආත්මය ඉහාත්ම නිව්‍යාණයට පැමිණියේ වේයයි කියති.

සමහරු කාම සම්පත් නම් අනිත්‍යය දුක්ය පෙරළෙන ස්වභාව ඇත්තාහු එබැවින් ඔවුන්ගේ වෙනස් වීමෙන් භ්‍යාස පටිපෙට් දුක් දෙමුනාස් උපදිති.

එබැවින් ආත්මය එපමණකින් ඉහාත්ම නිව්‍යාණයට පැමිණියේ නොවන්නේය. යම් කලෙක කාමයෙන් වෙන්ව විවෙකයෙන් හටගත්

ප්‍රීති සැප ඇති ධ්‍යානය ලබා ඊට පැමිණ වාසය කෙරේද එකල ආත්මය ඉහාත්ම නිව්‍යාණයට පැමිණියේ වේයයි කියති.

සමහරු ඒ ධ්‍යානයෙහි විතැනි විවෘත ඇත එහෙයින් එය බලාපි කාස එය ඉහාත්ම නිව්‍යාණය නොවන්නේය. විතැනි විවෘත නැති සමාධි යෙන් හටගත් ප්‍රීති සැප ඇති විතිය ධ්‍යානය ලබා ඊට පැමිණ වාසය කෙරේද එකල ආත්මය (ඉහාත්ම) නිව්‍යාණයට පැමිණියේ වේයයි කියති.

සමහරු විතිය ධ්‍යානයෙහි ප්‍රීතියෙන් ඉල්ප යාමක් ඇත එබැවින් එය බලාපිකාස එසේම ඉහාත්ම නිව්‍යාණය නොවන්නේය යම් කලෙක ප්‍රීතියෙන් මෙන්ම උපෙක්‍ෂාවෙන් හා සිහි නුවණින් යුක්තව කපින් සැප විදින කෘතිය ධ්‍යානය ලබා ඊට පැමිණ වාසය කෙරේද එකල ආත්මය ඉහාත්ම නිව්‍යාණයට පැමිණියේ වේයයි කියති.

සමහරු ඒ කෘතිය ධ්‍යානයෙහි සැපය යන ආභාගයක් ඇත එහෙ යින් එය බලාපිකාස එසේම ඉහාත්ම නිව්‍යාණය නොවන්නේය යම් කලෙක සැප දුක් දෙකම අත හැරීමෙන් උපෙක්‍ෂා සමාති දෙකින් පිරි සිදුවූ චතුර්ධ්‍යානයට පැමිණ වාසය කෙරේද එකල ආත්මය ඉහාත්ම නිව්‍යාණයට පැමිණියේ වේයයි කියති.

මෙසේ දිට්ඨධම්ම නිබ්බාණ වාදිහු පස් වැදූරුම් වෙති. පුමානාය පිලිබඳ දෘෂ්ටි 18 ක්ද අසරානාය පිලිබඳ දෘෂ්ටි 44 ක්ද යන මේ දෙසැට දෘෂ්ටින් අතුරෙන් යම් දෘෂ්ටියක් දක්වන්නාවූ සූත්‍රය සංකිලෙසභාගීය සූත්‍රයයි දනගුන්නේය

දුශ්චරිත සංකිලෙස භාගීය සූත්‍රය ත්‍රිවිධ දුශ්චරිතයෙන් දක්විය යුත්තේය. එනම්:- කාය දුශ්චරිත වාග්දුශ්චරිත මනෝ දුශ්චරිත යන තුනෙනි.

කාය දුශ්චරිතය- ප්‍රාණසාත අදන්තාදන, කාමමිථ්‍යාවාරයයි ත්‍රිවිධ වේ.

වාග්දුශ්චරිතය- මුසාවාද, පිසුනාවාච, එරුසාවාච සමපප්පලාපයයි චතුර්විධ වේ

මනෝ දුශ්චරිතය- අභිධ්‍යා, ව්‍යාපාද, මිථ්‍යාදෘෂ්ටියයි ත්‍රිවිධ වේ.

මෙසේ විඤාර වශයෙන් දසවැදූරුම් වේ.

මේ දස අකුසල කම්පථයන් අතුරෙන් යමක් දක්වන්නාවූ සූත්‍රය සංකිලෙසභාගීය සූත්‍රයයි දනගුන්නේය.

ව්‍යාසනාභාගීය සූත්‍රය ත්‍රිවිධ සුවරිතයෙන් දක්විය යුත්තේය

එනම්:-

ඝාය සුවචිත වාක්සුවචිත, මනෝ සුවචිත යන තුනෙහි

යථොක්ඛා දශ අකුසල කම් පථයන්ගෙන් වෙන්වීමම දශ කුසලය ගෙවත් දශවිධ සුවරිතය වන්නේය.

මේ සුවරිතයන් අතුරෙන් යමක් දක්වන්නාවූ සූත්‍රය හෝ පෘථන් ජනයාගේ සමථ ඩිදශීනාවන් දක්වන්නාවූ සූත්‍රය- වාසනාභාගිය සූත්‍රයයි දතයුත්තේය.

නිබ්බට්භාගිය සූත්‍රය දුක්ඛ සමුදය නිරෝධ මාග්ගි යන චතුරාර්ය සත්‍යයෙන් දැක්විය යුත්තේය.

අසෙති භාගිය සූත්‍රය

බුධ ධම් ප්‍රත්‍යෙක බුධ ධම් අභීත් ශ්‍රාවක ධම් යන මෙයින් දැක්විය යුත්තේය.

මෙසේ සත්වයන්ගේ කීළච හා පිරිසිදුව (සංකිලෙස වොදන) තථා ගතයන් වහන්සේ විසින් දෙසන් ලද බැවින් මුළු පාවචනය සංකිලෙස භාගියාදී සතරකට බෙදෙන පරිදින් නැවත වැඩි මිශ්‍රණයෙන් සොළු සක් වන පරිදින් මැනැවින් දත යුත්තේය.

එසේම මේ අනුව සකල බුධ වචනයෙන්ම පැවසුණේ සංකිලෙස වොදන දෙන බව තීරායාසයෙන් පැහැදිලි විය යුත්තේය.
උදාහරණ.

1 සංකිලෙස භාගිය සූත්‍රය

කාමකාම ජාල සඤ්ජනා - තණ්හා ජදන ජාදිතා
පමත්ත ඛන්ධුතා බඩා - මච්ඡාචක්ඛමිතා මුබ්බෙ
ජරාමරණ මනෙති - චචෙඡාබිරපකොච මාතරං ති

කාමයෙන් අන්ධවූ තෘෂ්ණා දැලින් බැඳුනාවූ තෘෂ්ණා නැමති සෙවිල්ලෙන් වැසුණාවූ කෙමින්- කටෙහි මසුන් මෙන් මරුවා විසින් බඳනා ලද්දාවූ පුද්ගලයෝ කිරිබොත වස්සා මවුදෙන කරා යන්නාක් මෙන් ජරා මරණයන් කරා පැමිණෙත්

මෙහි තෘෂ්ණාව මතුකොට දක්වා වදාළ බැවින් මෙය තණ්හා සංකිලෙස භාගිය සූත්‍රය වන්නේය.

යට සූත්‍රාධිශාන විභාගයෙහි දක්වන ලද අනුසාරයෙන් සියළු දෙනාටත් හේතු- ඵල- නිසංසුයන් සලකා ගන්නේය.

අවජෙජ්ජවජ්ජ මනිතො - චජෙජ්ජවාචජ්ජ දඤ්ඤිතො
මිච්ඡා දිට්ඨි සමාදානා - සත්තාගච්ඡන්ති දුග්ගතිං ති.

නිවරදෙහි වරද යන හැඟුම් ඇත්තාවූ වරදෙහි නිවරද යන හැඟුම් ඇත්තාවූ මිසදිටු වැලඳ ගන්නා සක්කියෝ දුගතියට යෙත්.

මෙහි මිත්‍යාදෘෂ්ටිය මතුකොට දක්වා වදාළ බැවින් මෙය දිට්ඨි සංකිලෙස භාගිය සූත්‍රය වන්නේය.

අධමෙත ධනං ලබා මුසාවාදෙනවුභයං
මමෙති බාලා මඤ්ඤානති තං කථනනු භවිස්සති
අනතරායා භවිස්සන්ති සමනතස්ස විතස්සති
මනාසග්ගං තගච්ඡන්ති නනු එතතාව තාගතා ති

බොරු කිෂමන්ද ප්‍රාණසාතාදී වෙනත් පථි එකකින් හෝ කීපය කින්දැයි මෙසේ අධමීයෝ ධනය ලැබගෙන බාලයෝ එය මගේයයි සිතා ගතින් එය කොසි ආකාරයකින් නම් එසේ විය හැකිද එසින් රාජ දණ්ඩනාදී බොහෝ අනතරායෝ වන්නාහ. ඔහු රැස්කර ගත් පදයද ඉන් නැති වන්නේය.

තවද මරණින් මතු සුගතියට නොයන්නේය. මෙපමණකින්ම ඒ බාලයෝ නැසුණෝ නොවෙත්ද? මෙහි දුගීතියට හේතුවූ දුගචරතය මතුකොට දක්වා වදාළ බැවින් දුගචරිත සංකිලෙස භාගිය සූත්‍රය වන්නේය.

2 වාසනා භාගිය සූත්‍රය

මනො පුබ්බඛගමා ධම්මා, මනො සෙට්ඨා මනොමයා
මනසා චෙ පසන්තෙත, භාසනිවා කරොතිවා
තතොතං පුබ් මන්වෙති, ඡායාව අණ පායිති ති.

වෙදනාදී ධම්මෝ සිත පුථොඛගමකොට ඇත්තාහ සිත ශ්‍රෙණි කොට ඇත්තාහ. සිතින් නිපන්නාහ ඉදින් පැහැදුනාවූ සිතින් කිසිවක් කියයිද කිසිවක් කාරයිද කිසිවක් සිතයිද ඒ කියුම් කෙරුම් සිතූම් හේතුවෙන් තමා අත් නොහැර සිටින්නාවූ ඡායාව මෙන් ඔහු කාරා විපාක සැපය අනුව එන්නේය.

මෙහි සැප විහරණයට හේතුවූ පුණ්‍ය ක්‍රියාව මතුකොට දක්වා වදාළ හෙයින් වාසනා භාගිය සූත්‍රය වන්නේය.

3 නිබ්බඛ භාගිය සූත්‍රය

යොව බුඩ්ඤ්ඤා ධම්මඤ්ඤා - සබ්බඤ්ඤා සරණං ගතො
චතාරා අරිය සචරාති - සමමපපඤ්ඤාය පස්සති
දුක්ඛං දුක්ඛ සමුපපාදං - දුක්ඛස්සව අතික්කමං
අරියඤ්ඤාචරිතභංගං මග්ගං - දුක්ඛපසම ගාමිකං
එතං බො සරණං බෙමං - එතං සරණ මුත්තමං
එතං සරණ මා ගමම - සබ්බ දුක්ඛා පමුච්චති ති.

යමෙක් බුදුන්ද දහම්ද සභුන්ද සරණ ගියේද දුක දුක ඉපදීම දුක ඉක්මවීම දුක සංසිදු වන්නාවූ ආයතීයවාදිනික මාගීය යන මේ වතුරායී සත්‍යයන් මනා නුවණින් දකිද යන මෙය වනාහි තිභීයවූ සරණය වන්නේය මෙය උතුම්වූ සරණය වන්නේය මේ සරණයට පැමිණ හෙතෙමේ සිසු එකින් මිදෙන්නේය.

මෙහි බුද්ධි රතනත්‍රයයෙහි අවල ශ්‍රවණ හා වතුරායී සත්‍යයන් නුවණින් දැකීමද දක්වා වදාරණ ලදී. මෙය සිදුවන්නේ සොවාන් මාගී යුගයෙහි ශෛක්‍ෂ සංඛ්‍යාවකට සොවාන් පුද්ගලයාගේ හෙළා පරිනිවෘත්තයට උපකාරීවූ ශ්‍රවණ හා ප්‍රඥාව මෙයින් විශේෂයෙන් දක්වා වදාළ බැවින්.

මෙය නිබ්බාන භාගිය සූත්‍රය වන්නේය.

4 අසෙබ භාගිය සූත්‍රය

බාහිකා පාපකෙ ධම්මෙ - යෙවරනති සදසනා

බිණ් සංයොජනා බුඩා - තෙවෙ ලොකයම් බ්‍රාහ්මණා හි

පාප ධර්මයන් බැහැරකොට සිත එ කල්හි සමාහි ඇතිව යම් අය හැසිරෙද්දි සංයොජනයන් ක්‍ෂයකළාවූ පරම සත්‍යයන් අවබෝධ කළාවූ ඔව්හු ඒ කාන්තයෙන් ලොකයෙහි බ්‍රාහ්මණ සම් වෙති.

මෙහි අශෛක්‍ෂ තම්වූ රහතුන්වහන්සේ පිළිබඳ සිල සමාධි ප්‍රඥාවන් මතුකොට දක්වා වදාළ බැවින් මෙය අසෙබ භාගිය සූත්‍රය වන්නේය.

5 සංඛිලෙස භාගිය හා වාසනා භාගිය සූත්‍රය

වනතාරො මෙ මහාරාජ පුග්ගලා සත්තො සංවිජ්ජමානා ලොකයම් කතමෙ වනතාරො:

තමො තම පරායණො තමො ජොති පරායණො ජොති තම පරායණො ජොති ජොති පරායණො හි.

මහරජ, ලොකයෙහි පුද්ගලයෝ සතරදෙනෙක් වෙති.

එනම්:

අදුරෙත් අදුරට යන්නාය, අදුරෙන් එළියට යන්නාය, එළියෙන් අදුරට යන්නාය, එළියෙන් එළියට යන්නාය යන සතරදෙනායි.

අදුරෙත් අදුරට යන්නා නම් පාප විපාක විදිමින් පම රැස් කරන්නාය, එළියෙන් අදුරට යන්නා නම් පුණ්‍ය විපාක විදිමින් පම රැස් කරන්නායි. මේ දෙදෙනාගේ දැක්වීමෙන් මේ සූත්‍රය සංඛිලෙස භාගිය වන්නේය. එසේම අදුරෙත් එළියට යන්නා නම් පාප විපාකය විදිමින් පිං රැස් කරන්නාය එළියෙන් එළියට යන්නා නම් පුණ්‍ය විපාක විදිමින් පින් රැස් කරන්නාය මේ දෙදෙනාගේ දැක්වීමෙන් වාසනා භාගියද වන්නේය.

6 **සංකීර්ණ ගාතිය සූත්‍රය හා නිකායාදි ගාතිය සූත්‍රය**

එනං දළං බක්කමානුසාරි යදයසං දරැජං බබ්බද්දා
සාරතතරතතා මණිකුකුලෙසු ප්‍රභෙනසු දරෙසුවයා අපෙකතා
එනං දළං බක්ක මානුසාරි මහාරිතං සිම්භං දුමුමුඤ්ඤං
එතස්ස පෙකාන පබ්බතනි අනපෙකතො

කාමසූත්‍ර. පඨාසෝති.

යහතින් කළ දම්වැල් මාංශ ආදියෙන් කරන ලද්දවූද දවයෙන් කළ දඬු කරන් ආදියෙන් කරන ලද්දවූද බඩස් තණ ආදි හෙදිවලින් ගොතා කළ රැහැතින් කරන ලද්දවූද යම් ඒ බැදීමක් ඇත්ද එය දැන බැදීමකැයි නුවණැත්තෝ තොකියති. මිණි කොසොල්හිද (මිණි කොසොල් යනුවෙන් රන් රුවන් ආහරණාදී වස්තූහු ගැණෙත්) පුත්‍රයන් තෙරෙහිද රාගයෙන් ඇලුණු යම් අපෙක්ෂාවක් වේද එය එහා මෙහා කළ හැකියේ ලිහිල් ද්‍රවත් මිදිය නොහැකිවූ දැන බැමීම නැති නුවණැත්තෝ කියති.

ආලය හරින්නාවූ නුවණැත්තෝ මේ බිහිවැද සිදදමා කෘමි සැපය හැර පැවිදි වෙත්. මෙහි වසනුවෙහි හා අඹු දරුවන් කෙරෙහි නෂ්ණාව සිහිලෙසයයි කම් සැපය හැර දැමීම නිවේදයයි මේ දෙකම මනුෂ්‍යාට දැක්වන ලද බැවින් මෙය සිහිලෙස ගාතිය හා නිෂබ්බ ගාතිය සූත්‍රය වන්නේය.

7 **සංකීර්ණ භාගිය හා අසංකීර්ණ භාගිය සූත්‍රය**

එකමුලං ඩිරාවටටං, කිමලං පඤ්ච පඤ්චරං
සමුද්දං චාදසාවටටං, පාතාලං අතරිඳුභි නි.

සියළු කෙලෙසුන්ගේ අසහය මුලක් වූ ගාස්වන උපේක්ෂ දෘෂ්ටිකෝණයෙන් වශයෙන් ආමාන දෙකක් ඇති රාග, වෛෂ මොහ සංකෘත මල තුනක් ඇති, කමතියවූ රූප, ශබ්ද, ගන්ධ, රස ස්පර්ශ යන පැතිරීම පසක් ඇති පිරිමිය නොහැකි අවස්ථයෙන් සමූද්‍ර නම් වූ වග්ග සොන සාණ ජිව්‍යා කාය මතස් යන බාහිරාය තනයන්හි ආවර්ණිත පරිවර්ණිත වන හෙයින් දෙළොස් ආවරණයක් ඇති ප්‍රතිණ්‍යා රහිත හෙයින් පාතාල නම් වූ තෘණය ව පිම්කතිය සොයන්නාවූ රහතන් වහන්සේ එතර කළසේන,

මෙහි ලක්ෂණ සහිතව දක්වන ලද තෘස්ණාව සිව්තිලෙසයයි එය එතර කළ පුද්ගලයා වශයෙන් දක්වන ලද ජනතාගේ වහන්සේ ආලෝකයයි.

මේ දෙක මනුෂ්‍යයාට දක්වන ලද හෙයින් මේය සංකීර්ණ හා නිස
සා අනෙකුත් හා නිස සුභය වන්නේය.

යමෙක් බුදුන්ද දහම්ද සතුන්ද සරණ ගියේද දුක දුක ඉපදීම දුක ඉක්මවීම දුක සංසිදු වන්නාවූ ආයතීන්ටාඛික මාගීය යන මේ වතුරායී සත්‍යයන් මනා නුවණින් දකිද යන මෙය වනාහි තිතියවූ සරණය වන්නේය මෙය උතුම්වූ සරණය වන්නේය මේ සරණයට පැමිණ හෙතෙමේ සියළු දුකින් මිදෙන්නේය.

මෙහි බුඩ්ධි රත්නත්‍රයයෙහි අවල ශ්‍රඩ්ධා හා වතුරායී සත්‍යයන් නුවණින් දකිමද දක්වා වදාරණ ලදී. මෙය සිදුවන්නේ සොවාන් මාගී ඥානයෙහි ශෛක්‍ෂ සංඛ්‍යාතවූ සොවාන් පුද්ගලයාගේ ක්‍රොම පරිනිවෘත්තයට උපකාරීවූ ශ්‍රඩ්ධා හා ප්‍රඥාව මෙයින් විශේෂයෙන් දක්වා වදාළ බැවින්

මෙය නිබ්බාන භාගිය සූත්‍රය වන්නේය.

4 අසෙබ භාගිය සූත්‍රය

බාහිජා පාපතෙ ධම්මෙ - යෙවරන්ති සද්දසනා

බිණ් සංයෝජනා බුඩ්ධා - තෙවෙ ලොකස්මිං බ්‍රාහ්මණා ති.

පාප ධර්මයන් බැහැරකොට සිතළු කල්හි සමාගී ඇතිව යම් අය හැසිරෙද්ද සංයෝජනයක් ඝෘණකල්‍යානවූ පරම සත්‍යයන් අවබෝධ කල්‍යානවූ ඔව්හු ඒ කාන්තයෙන් ලොකයෙහි බ්‍රාහ්මණ නම් වෙති.

මෙහි අශෛක්‍ෂ නම්වූ රහතුන්වහන්සේ පිළිබඳ සිල සමාධි ප්‍රඥවන් මතුකොට දක්වා වදාළ බැවින් මෙය අසෙබ භාගිය සූත්‍රය වන්නේය.

5 සංඛිලෙස භාගිය හා වාසනා භාගිය සූත්‍රය

වනතාරො මෙ මහාරාජ පුග්ගලා සනෙතා සංවිජ්ජමානා ලොකස්මිං කතමෙ වනතාරො:

තමො තම පරායණො තමො ජොති පරායණො ජොති තම පරායණො ජොති ජොති පරායණො ති.

මහරජ, ලොකයෙහි පුද්ගලයෝ සතරදෙනෙක් වෙති.

එනම්:

අදුරෙන් අදුරට යන්නාය, අදුරෙන් එළියට යන්නාය, එළියෙන් අදුරට යන්නාය, එළියෙන් එළියට යන්නාය යන සතරදෙනායි.

අදුරෙන් අදුරට යන්නා නම් පාප විපාක විදිමින් පව් රැස් කරන්නාය, එළියෙන් අදුරට යන්නා නම් පුණ්‍ය විපාක විදිමින් පව් රැස් කරන්නායි. මේ දෙදෙනාගේ දැක්වීමෙන් මේ සූත්‍රය සංඛිලෙස භාගිය වන්නේය. එසේම අදුරෙන් එළියට යන්නා නම් පාප විපාකය විදිමින් පිං රැස් කරන්නාය එළියෙන් එළියට යන්නා නම් පුණ්‍ය විපාක විදිමින් පින් රැස් කරන්නාය මේ දෙදෙනාගේ දැක්වීමෙන් වාසනා භාගියද වන්නේය.

6 සබ්බලෙස භාගිය සූත්‍රය හා නිබ්බධ භාගිය සූත්‍රය

නතං දලහං බක්කිනමානුධිරා යදයසං දරුථං බබ්බජ්ඣව
සාරත්තරත්තා මිණ්ණිකුඤ්ඤලෙසු පුතෙනසු දරෙසුවයා අපෙකතා
එතං දලහං බක්කින මානුධිරා බ්බාරිතං සිවිලං දුපපමුඤ්චං
එතමසි ජෙකාන පටිබ්බජන්ති අභිපෙකතිතො

කාමසුචං පභාසාති.

යකඝිත් කළ දම්වැල් මාංවු ආදියෙන් කරන ලද්දවුද දූවයෙන්
කළ දඬු කඳන් ආදියෙන් කරන ලද්දවුද බඩුක් තණ ආදි කෙඳිවලින්
ගොතා කළ රැහැනින් කරන ලද්දවුද යම් ඒ බැඳීමක් ඇත්ද එය දැඩි
බැඳීමකැයි නුවණැත්තෝ නොකියති. මිණ්ණිකොඩොල්හිද (මිණ්ණි
කොඩොල් යනුවෙන් රන් රුවන් ආභරණාදී වස්තූහු ගැණෙත්)
පුත්‍රයන් කෙරෙහිද රාගයෙන් ඇලුණු යම් අපෙක්ෂාවක් වේද එය එහා
මෙහා කළ හැකියේ ලිහිල් වුවත් මිදිය නොහැකිවූ දැඩි බැම්ම කැසි
නුවණැත්තෝ කියති.

ආලය හරින්නාවූ නුවණැත්තෝ මේ බක්කිනයද සිද්දමා කම් සැපය
හැර පැවිදි වෙත්. මෙහි වස්තුවෙහි හා අඹු දරුවන් තෙරෙහි තෘෂ්ණාව
සබ්බලෙසයයි කම් සැපය හැර දූමිම නිවේදයයි මේ දෙකම මතුකොට
දක්වන ලද බැවින් මෙය සබ්බලෙස භාගිය හා නිබ්බධ භාගිය සූත්‍රය
වන්නේය.

7 සබ්බලෙස භාගිය හා අපෙක භාගිය සූත්‍රය

එකමුලං චිරාවට්ටං, තිමලං පඤ්ච පඤ්චරං
සමුද්දං වාදසාවට්ටං, පාතාලං අතරිඉසි ති.

සියළු කෙලෙසුන්හට අසහාය මූලක්වූ ශාස්වත උපේච්ඡ දෘෂ්ටිත්තේ
වශයෙන් ආමාන දෙකක් ඇති රාග, වෙෂ මොහ සබ්බාසාත මල තුනක්
ඇති. කමතියවූ රූප, ශබ්ද, ගන්ධ, රස ස්පර්ශ යන පැතිරීම් පසක් ඇති
පිරිමිය නොහැකි අවිමර්ශයෙන් සමුද්ද නම්වූ වක්‍රවූ සොන සාණ ජ්වහා කාය
මතස් යන බාහිරාය තනයන්හි ආවර්ත පරිවර්ත වන හෙයින්
දෙළොස් ආවාතයක් ඇති ප්‍රතිෂ්ඨා රහිත හෙයින් පාතාල නම්වූ
තෘෂ්ණාව විමුක්තිය සොයන්නාවූ රහතන් වහන්සේ එතර කළසේන.

මෙහි ලක්ෂණ සහිතව දක්වන ලද තෘෂ්ණාව සබ්බලෙසයයි එය
එතර කළ පුද්ගලයා වශයෙන් දක්වන ලද ජහතන් වහන්සේ
අපෙකෙසයයි.

මේ දෙක මතුකොට දක්වන ලද හෙයින් මෙය සබ්බලෙස භාගිය
හා අපෙකෙස භාගිය සූත්‍රය වන්නේය.

8 වාසනා භාගිය හා නිබ්බාන භාගිය සූත්‍රය

වෙමානි තික්ඛවෙ පටානානි දුරති සමනවානි ලොකයමිං කතමානි වෙ? යඤ්ච ගිහිනං අභාර මජ්ඣා වශනං විවර පිණ්ඩපාන සෙනාසන ගිලාන පච්චය හෙසජ්ජ පරික්ඛාරානුපපදනන්ථං පටානං යඤ්ච අභාරසාමා අනභාරියං පබ්බ ජිනානං සබ්බුපධි පටිතිස්සග්ගන්ථං පටානං ඉමානි බො තික්ඛවෙ වෙ පටානානි දුරති සමනවානි ලොකයමිං.

මහණෙනි! මේ ලොකයෙහි මේ වීර්‍යී දෙකක් පිරිමට දුෂ්කර වෙන් කවර දෙකක්ද යත්?

ගිහිගෙයි වසන්නවුන් විසින් පැවිද්දන්ට විවර පිණ්ඩපාන සෙනාසන ගිලන්පස බෙහෙත් පිරිකර සපයා දීමට ගන්නා වීර්‍යියද.

ගෙයින් නික්ම අනගාරික ශාසනයෙහි ඇතුළත් වූවන් විසින් සකකාදී සියළු උපයින් දුරලීම පිණිස ගන්නා වීර්‍යියද යන දෙකයි.

මහණෙනි! මේ වීර්‍යී දෙක ලොකයෙහි පිරිමට දුෂ්කර වූවාහු වෙත්. මෙහි විවරාදී ප්‍රත්‍යය දනය මතු සැප විපාක පිණිස පවත්නා සුණ්‍ය ක්‍රියාවක් ගෙයින් වාසනාවයි.

උපයින්ගේ දුරලීම වොදන පක්‍ෂයෙහි වූවක් බැවින් නිෂේදයයි.

මේ දෙක මතුකොට වදාළ බැවින් මෙය වාසනා භාගිය හා නිබ්බාන භාගිය සූත්‍රය වන්නේය. මේ නයින් සෙසු හෙදයන් හටද උද්ගරණ පාච්චනයෙන් බලා දත හැකි බැවින් හා ශ්‍රැස් ඛාද්‍රලය නිතියෙන් සොළස විධ පටානයට උද්ගරණ දැක්වීම මෙයින් තවත්වමු.

යම් සූත්‍රයක සංකෙලන භාගයද සංකෙලන ප්‍රභාණෝපාය භාගයද එයින් ලැබිය යුතු අගු එල ගුණ විශේෂ භාගයද අනු සන්ධි වශයෙන් කෝ ව්‍යති මිශ්‍ර වශයෙන් දක්වන ලද්දේ නම් එය

සඬිකිලෙස භාගිය වාසනා භාගිය නිබ්බාන භාගිය හා අසංඛ භාගිය සූත්‍ර නම් වන්නේය.

තෙව සඬිකිලෙස භාගිය, නිවාසනා භාගිය, නි නිබ්බාන භාගිය නාසංඛ භාගිය සූත්‍රය නම් කවරේද? මේ භාග සතරම යම්නිසි සූත්‍රයක අප්‍රකටද එය මේ අසථි භාගිය සූත්‍රයයිද.

සොභි භගවා ජානං ජානානි පස්සං පස්සති යනාදිය ඊට උද්ගරණ යයිද තෙතතිරතනාකර කතීන් වහන්සේ විසින් කියා තිබේ.

නමුත් එය ඒකාන්ත වශයෙන් තොගෙන මනානතරයන්ද උන්වහන්සේ දක්වති. එනම්: මේ සඬිකිලෙස: භාගියාදී සතර සූත්‍රයන්ගේ ප්‍රකාරයෙහි අවසානයට ලැබෙන හෙයින් එබැව්දක් දක්වූවා මිස පාච්චනයෙහි එය ලැබෙන දෙයක් ලෙස නොවේය කියායි එබැවින් සෙසු හෙද පසළොස් පාච්චනයෙහි ඇති සූත්‍රයෝය. මෙය පාච්චනයෙහි නැති සූත්‍රයකි යනුයි.

නමුත් පළමු මතය යොග්‍ය තරයයි අපි හඬමු.

එහි අටවිසි වැදූරුම් පදානායකවරේදයන්?

1 ලොකියං	15 සකවචන පරවචනං
2 ලොකුතතරං	16 විසංඡුතියං
3 ලොකිය ලොකුතතරං	17 අවිසංඡුතියං
4 සත්තාබ්බානං	18 විසංඡුතිය අවිසංඡුතියං
5 ධම්මා බ්බානං	19 කමමං
6 සත්ත බ්බාන ධම්මබ්බානං	20 විපාකො
7 ඤාණං	21 කමම විපාකො
8 ඤෙය්‍යං	22 කුසලං
9 ඤාණ ඤෙය්‍යං	23 අකුසලං
10 දස්සනං	24 කුසලා කුසලං
11 භාවනා	25 අනුඤ්ඤානං
12 දස්සන භාවනා	26 පටිකඛිතනං
13 සකවචනං	27 අනුඤ්ඤාන පටිකඛිතනං
14 පරවචනං	28 එවෙ,

යන විසි අටයි.

- 1 යම් සුත්‍රයක ලොහය පිළිබඳ අර්ථයක් දක්වන ලද්දේ නම් එය ලොකිය සුත්‍රයයි.

ලාහො අලාහො අයසො යසොව නිද්දපසංසාව සුඛංව දුක්ඛං එතෙ අනිච්චා මනුජේසු ධම්මා අසස්සතා විපරිණාම ධම්මානි.

ලාහය අලාහය අයසය යසසය නිද්දවය ප්‍රශංසාවය සැපය දුක්ඛය යන මේ අනිත්‍යවූ අසාස්වතවූ පෙරලෙන සුඵවූ ධම් අට මිනිසුන් අතර වෙත් මේ ලොකිය සුත්‍රයයි

- 2 යම් සුත්‍රයක ලොකොත්තර අර්ථයක් දක්වන ලද්දේ නම් එය ලොකොත්තර සුත්‍රයයි.

යසසිඤ්ඤාති සමථං ගතාති - අස්සා යථා සාරථිනා සුදන්තා පභින මාභස්ස අ නාසඤ්ඤා-දෙවාපි නස්ස පිගයනන් නාදිනොති.

යමෙකුගේ ශ්‍රව්‍යදී ඉඤ්ඤායෝ සාරථියකු විසින් මැනවින් දම්නවූ අසුන් මෙන් සමථයට ගියාහුද පහවූ මාන ඇති ආශ්‍රව රහිතවූ නාදී ගුණ ඇති ඕකට දෙවියෝ පවා කැමති වෙත්. මේ ලොකුතතර සුත්‍රයයි.

- 3 යම් සුත්‍රයෙක ප්‍රදේශයකින් ලෝකය පිළිබඳ අතීතයක්ද ප්‍රදේශයකින් ලෝකයෙන් එතර පිළිබඳ අතීතයක්ද දක්වන ලද්දේ නම් එය ලෝකික ලෝකොත්තර සූත්‍රයයි.

පඤ්චජාගරතං සුත්තං - පඤ්ච සුත්තසු ජාගරං

පඤ්චති රජමාදෙනි - පඤ්චති පරිසුජ්ඣති ති.

පස්දෙනෙක් නිදිවරදීදී පස්දෙනෙක් නිදිගන්නෝය පස්දෙනෙක් නිදිදීදී පස්දෙනෙක් නිදිවරන්නෝය පසකින් රජස ඇරගනි පසකින් පිරිසිදු වෙයි.

මෙය මූළමනින් ලෝකිකානුසංස්කාරයෙන් පෙනී යනත් මෙය ලෝකික ලෝකොත්තර දෙකින් මුද්‍රයා.

මෙහි නිදිවැරීම නම් ක්‍රියාතමසා බවයි නිදි ගැනීම නම් ක්‍රියා රහිත බවයි.

ශ්‍රමා සමාති සමාධි ප්‍රඥ වියඞ් යන ඉන්ද්‍රිය පස ක්‍රියාතමසා වන භල්හි කාමච්ඡදා, ච්ඡාපාදා, ඕනමිබ්, උබ්බිව කුසාභුච්ච, ඔච්චිච්ඡා යන නිවරණ පස ක්‍රියා රහිත වෙති.

නිවරණ පස ක්‍රියාතමසා වන භල්හි ශ්‍රමාදී ඉන්ද්‍රියයෝ ක්‍රියා රහිත වෙති. නිවරණ සසින් තෙලෙස් රජස් ඇතිතර ගනී. ශ්‍රමාදී ඉන්ද්‍රිය පසින් පිරිසිදු වෙයි යනු මෙහි අදහසයි.

නිවරණයෝ ලෝකිකයෝමය. ශ්‍රමාදී ඉන්ද්‍රියයෝ පාරිශුද්ධිය ඇති කරන භල්හි ලෝකොත්තරද වෙති. එබැවින් මෙය ලෝකික ලෝකොත්තර සූත්‍රයයි,

ලෝකිකානාස ලක්ඛණයද ලෝකික ලෝකොත්තර මිශ්‍ර ලක්ඛණයද යන ලක්ඛණ දෙකක් මෙහි පවතී. ඉන් එක් ලක්ඛණයක් පමණක් ඇතත් ලෝකික ලෝකොත්තර සූත්‍රය විය යුත්තේය.

- 4 යම් සූත්‍රයක් සතියන් ගැන සති ප්‍රඥපති මූඛයෙන් දෙසන ලද්දේද එ සත්භාවිසාන සූත්‍රයයි.

පියොව ගරු භාවනියො - වත්තාච වචනකම්මො

ගමහිරඤ්ච හථං භත්තා - තොච්ඡාතො නියොජ්ජො

තංමත්තං මිත්ත භාමේත - යාවජ්චමච්චි සෙවියං ති.

පියවූ ගරු වූ සැලකිය යුතු වූ අවමාද කරන්නාවූ වචනය ඉවසන්නාවූ ගැමුරු හථා නියන්නාවූ නොතැන නොයොද වන්නාවූ එබඳු මිත්‍රයා මිත්‍රයන් කැමැත්තා විසින් දිවිහිමියෙන් වුවත් සෙවනය කළ යුත්තේය.

මෙය මිත්‍ර සබ්බාසාන සන්ධ්‍යා අබ්බාසානකොට දෙසන ලද්දක් හෙයින් **සන්ධ්‍යාබ්බාසාන සූත්‍රයයි.**

5 යම් සූත්‍රයක් ධම්පද ශිෂ්ටයෙන් දෙසන ලද්දේද එය **ධම්මාබ්බාසාන සූත්‍රයයි.**

සුසුබං චත තිබ්බාණං - සමමා සමුද්ධි දෙසිතං.

අසොකං පිරජං බෙමං - යත්ථ දුක්ඛං නිරුත්ථානිති ති.

සමමා සමුද්දන් විසින් දෙසන ලද නිවන ඒකාන්තයෙන් ඉතා සැපය ලොක රතීතය රජස් රතීතය බිය රතීතය දුක එහිදී නිරුද්ධ වෙයි.

6 යම් සූත්‍රයක සති ප්‍රඥප්ති මූලයෙන් ධම්ම දක්වන ලද්දේද නැතහොත් ප්‍රදේශයක් සති ප්‍රඥප්ති මූලයෙන් හා ප්‍රදේශයක් ධම් පද ශිෂ්ටයෙන් දෙසනා කරණ ලද්ද එය **සන්ධ්‍යාබ්බාසාන සූත්‍රයයි.**

මාහරං පිහරං හනඤා - රාජානො චෙව බතතියෙ

රඨං සානුවරං හනඤා - අනිසොයාති බ්‍රාහ්මණොති

මමත් පියත් නසා කැත් රජුන් දෙදෙනෙකු නසා අනුවරයන් සහිත රටකුත් නසා බමුණා නිදුක්වෙයි.

මෙහි මවයයි කියන ලද්දේ තෘෂණාවටය තෘෂණාව සන්ධ්‍යන් උපද වන හෙයිනි.

පියායයි කියන ලද්දේ මානයටය මානය නම්ගොත් සලකන හෙයිනි පියාගෙන්ද නම්ගොත් ලැබේ කැත් රජුන් දෙදෙනායයි කියන ලද්දේ ශාස්වත උච්ඡේද යන දෘෂ්ටි දෙකටය රජහුද වැසියනට ප්‍රධානයෝය. දෙසැට දෘෂ්ටිත්තට මේ දෙක ප්‍රධාන වෙති.

රටයයි කියන ලද්දේ වාදස ආයතනයන් හටය මිත්‍ර රටක් මෙන් පැතිර පවතින්. අනුවරයයි කියන ලද්දේ නන්දිරාගයටය සතුටින් වාදශායනයන් යන්නී ඇලෙන හෙයිනි.

අනුවරයාද රටේ ආදායම් පාලනයෙහි නිරත වේ. බ්‍රාහ්මණ යයි කියන ලද්දේ රහතන් වහන්සේටය. පාපයක් ප්‍රතිබාහනය කළ හෙයිනි.

මෙහි මාහරං පිහරං රාජානො චෙව බතතියෙ රඨං සානුවරං බ්‍රාහ්මණො යන පද පෙණෙන හෙයින් මුළුමනින් සන්ධ්‍යාබ්බාසාන යක් මෙන් පෙණෙනත්

3 යම් සුත්‍රයෙක ප්‍රදේශයකින් ලෝකය පිළිබඳ අතීතයක්ද ප්‍රදේශයකින් ලෝකයෙන් එතර පිළිබඳ අතීතයක්ද දක්වන ලද්දේ නම් එය ලෝකික ලෝකොත්තර සූත්‍රයයි.

පඤ්චජාගරතං සුත්තං - පඤ්ච සුත්තෙසු ජාගරං

පඤ්චති රජමාදෙනි - පඤ්චති පරිසුජ්ඣති ති.

පස්දෙනෙක් නිද්වරද්දී පස්දෙනෙක් නිදිගන්තෝය පස්දෙනෙක් නිද්ද්දී පස්දෙනෙක් නිද්වරන්තෝය පසකින් රජස ඇරගනි පසකින් පිරිසිදු වෙයි.

මෙය මුළුමනින් ලෝකිකානුයක් මෙන් පෙනී යනත් මෙය ලෝකික ලෝකොත්තර දෙකින් මුසුය.

මෙහි නිද්වර්ම නම් ක්‍රියාත්මක බවයි නිදි ගැනීම නම් ක්‍රියා රහිත බවයි.

ශ්‍රමා සමාති සමාති ප්‍රඥ වියඞ් යන ඉන්ද්‍රිය පස ක්‍රියාත්මක වන කල්හි කාමච්ඡද, ච්ඡාපාද, ඕනමිබ, උබ්බව කුසාභුච්ච, ඩිට්ඨිච්ඡා යන නිවරණ පස ක්‍රියා රහිත වෙති.

නිවරණ පස ක්‍රියාත්මක වන කල්හි ශ්‍රමාදී ඉන්ද්‍රියයෝ ක්‍රියා රහිත වෙති. නිවරණ සසින් කෙලෙස් රජස් ඇතිකර ගනී. ශ්‍රමාදී ඉන්ද්‍රිය පසින් පිරිසිදු වෙයි යනු මෙහි අදහසයි.

නිවරණයෝ ලෝකිකයෝමය. ශ්‍රමාදී ඉන්ද්‍රියයෝ පාරිශුද්ධ ඇති කරන කල්හි ලෝකොත්තරද වෙති. එබැවින් මෙය ලෝකික ලෝකොත්තර සූත්‍රයයි,

ලෝකිකාභාස ලක්ෂණයද ලෝකික ලෝකොත්තර මිශ්‍ර ලක්ෂණයද යන ලක්ෂණ දෙකක් මෙහි පවතී. ඉන් එක් ලක්ෂණයක් පමණක් ඇතත් ලෝකික ලෝකොත්තර සූත්‍රය විය යුත්තේය.

4 යම් සුත්‍රයක් සතියන් ගැන සති ප්‍රඥපති මුඛයෙන් දෙසන ලද්දේද එ සත්තාබ්බාන සූත්‍රයයි.

ඵයොව ගරු භාවනියො - වතතාව වචනකබමො

ගමහිරඤ්ච කරං කතතා - නොවසානෙ නියොජ්ඣෙ

තංමිත්තං මිත්ත කාමෙන - යාවජ්චමප්පි සෙවියං ති.

ප්‍රියවු ගරුවු සැලකිය යුතුවු අවමාද කරන්නාවු වචනය ඉවසන්නාවු ගැලුරු කරා කියන්නාවු නොතැන නොයොද වන්නාවු එබඳු මිත්‍රයා මිත්‍රයන් කැමැත්තා විසින් දිවිහිමියෙන් වුවත් සෙවනය කළ යුත්තේය.

මෙය මිත්‍ර සබ්බාසාන සන්ධියා අබිඨානකොට දෙසන ලද්දක් හෙයින් සන්ධාබිඨාන සූත්‍රයයි.

- 5 යම් සූත්‍රයක් ධම්පද ශීතියෙන් දෙසන ලද්දේද එය ධම්මාබිඨාන සූත්‍රයයි.

සුසුබං වත තිබ්බාණං - සමමා සබ්බෙඨ දෙසිතං.

අසොකං චිරජං බෙමං - යත්ථ දුක්ඛං නිරුප්පකිති නි.

සමමා සබ්බෙදුන් විසින් දෙසන ලද නිවන ඒකාන්තයෙන් ඉතා සැපය ශෝක රහිතය රජස් රහිතය බිය රහිතය දුක එහිදී නිරුඬ වෙයි.

- 6 යම් සූත්‍රයක සති ප්‍රඥප්ති මූලයෙන් ධම්ම දක්වන ලද්දේද නැතහොත් ප්‍රදේශයක් සති ප්‍රඥප්ති මූලයෙන් හා ප්‍රදේශයක් ධම් පද ශීතියෙන් දෙසනා කරණ ලද්ද එය සන්ධාබිඨාන ධම්මාබිඨාන සූත්‍රයයි.

මානරං පිතරං හනත්වා - රාජානො චෙව බතතිසෙ

රඨං සානුවරං හනත්වා - අනිසොයාති බ්‍රාහ්මණොති

මවත් පියත් නසා කැත් රජුන් දෙදෙනෙකු නසා අනුවරයන් සහිත රටකුත් නසා බමුණා නිදුක්වෙයි.

මෙහි මවයයි කියන ලද්දේ තෘෂණාවටය තෘෂණාව සන්ධියන් උපද වන හෙයිනි.

පියායයි කියන ලද්දේ මානසටය මානස නම්ගෙන් සලකන හෙයිනි පියාගෙන්ද නම්ගෙන් ලැබේ කැත් රජුන් දෙදෙනායයි කියන ලද්දේ ශාස්වත උච්ඡේද යන දෘෂ්ටි දෙකටය රජහුද වැසියනට ප්‍රධානයෝය. දෙසැට දෘෂ්ටිත්තට මේ දෙක ප්‍රධාන වෙති.

රටයයි කියන ලද්දේ වාදස ආයතනයන් හටය ඔහු රටක් මෙන් පැතිර පවතින්. අනුවරයයි කියන ලද්දේ නන්දිරාගයටය සතුටින් වාදශායනයන් යන්නී ඇලෙන හෙයිනි.

අනුවරයාද රටේ ආදායම් පාලනයෙහි නිරත මේ. බ්‍රාහ්මණ යයි කියන ලද්දේ රහතන් වහන්සේටය. පාපයක් ප්‍රතිබාහනය කළ හෙයිනි.

මෙහි මානරං පිතරං රාජානො චෙව බතතිසෙ රඨං සානුවරං බ්‍රාහ්මණො යන පද පෙනෙන හෙයින් මුළුමනින් සන්ධාබිඨාන යක් මෙන් පෙනෙන්න

මාතරං පිතරං හනතො රාජානො චෙව බතරියෙ රථං
සානු වරං හනතො යනු බමුවීමකි.

අනිසො යාති බ්‍රාහ්මණො යනු රහතන් වහන්සේ උදෙසා
කිහෙසින් සකාර්මයකි.

එහෙයින් මෙහි සකාර්මයානාහං බමුවීමකි. ලක්ෂණයද
සකාර්මයාන බමුවීමකි. මිශ්‍ර ලක්ෂණයද යන ලක්ෂණ දෙකක්
පෙනේ. එක් ලක්ෂණයක් පමණක් ඇතත් සකාර්මයාන බමු
වීමකි සූත්‍රය වන්නේය.

- 7 යම් සූත්‍රයක් ප්‍රඥාපාරයෙන් දෙසන ලද්දේද එය ඥාන
නම් වේ.

යංතං ලොකුත්තරං ඤාණං සබ්බඤ්ඤයෙන වුවචති
න තස්ස පරිභානංථි සබ්බකාලෙ පවත්තති ති.

සම්ඥයයි කියනු ලැබීමට කරුණු වූ යම් ඒ ලොකොත්තර
නුවණක් මේද එහි පිරිහීමක් නැත්තේය සියළු කාලයෙහි
පවතින්නේය මේ ඥාන සූත්‍රයයි.

- 8 යම් සූත්‍රයක නුවණින් අවබෝධ කළයුතු බව්‍යෝ දෙසන
ලද්දහුද එය ඥාණ නම් වේ.

චතුර්තං අරිය සච්චානං - යථා භූතං අදස්සනා
සංසරිතං දිස්මධානං - තාප්පතා සෙව ජාතිසු

තාති එතාති දිඨාති භවතෙත්ති සමුහතා
උච්ඡින්නං මූලං දුක්ඛස්ස නන්ධිති පුනඛහවොති,

චතුරාර්‍ය්‍ය සත්‍යයන් තත් වූ පරිද්දෙන් නොදැකීමෙන් ඒ ඒ
ජාතීන්හි බොහෝ කාලයක් සංසරණය කරණ ලදි.

ඒ මේ චතුරාර්‍ය්‍ය සත්‍යයෝ දක්නා ලදහ භවතෙත්ති සබ්බාන
තාණොව නසන ලදි දුක්ඛ මූල සිද්ධින ලදි දුන් නැවත ඉපදීමක්
නැත්තේය.

නුවණින් අවබෝධ කළයුතු ආර්‍ය්‍ය සත්‍යයන් දක්වන ලද
හෙයින් මෙය ඥාණ සූත්‍රයයි.

යම් සූත්‍රයක ඥාන ඥාණ දෙක දක්වන ලද්දේ නම් එය
ඤාණඥාණ නම් වන්නේය.

සබ්බ සංඝාරා අතිවොති - යද පඤ්ඤාය පසංගි
අථ නිබ්බන්ධනි දුතෙති - එසමග්ගො විසුඛියා ති.

සියළු සංඝකාර ධර්මයෝ අනිත්‍යයහසි යම් කලෙක නුවණින්
දකිද එකල දුකෙහි නිවේදය (කලකිරීමට) පැමිණෙයි. මේ විසුඛි
යට මාගීය වන්නේය.

මෙහි සියළු සංඝකාර ධර්මයෝ අනිත්‍යයහසි යනු ඥායකයා

යම් කලෙක නුවණින් දකිද යනු ඥායකයා එකල දුකෙහි
කලකිරෙයි මේ විගුඛියට මාගීය වන්නේය යනු ඥායකයා ද ඥායකයා
වන්නේය. මේ ඥායකයා සුත්‍රයයි

- 10 යම් සුත්‍රයක සොනාපතනි මාගීය දක්වන ලද්දේද එය දශීන
නම් වන්නේය. ප්‍රථමකොට නිජාණය දක්නා හෙයින් සෝවාන්
මාගීය දශීන භූමියයි කියනු ලැබේ.

යථිකුඤ්ඤා පදංගිං සිනොසියා
චතුර්ති වාතෙති අසමප කාමපියො
නාථුපමං සප්පුරිසං වදාමි
යො අරිය සවොති අවෙච්ච පසංගිති.

යම්සේ ඉන්ද්‍රියලය පොලොවෙහි හිඳු වන ලද්දේ සතර දිගින්
හමන පුලිහින් සෙලවිය නොහැකි වේද එපරිද්දෙන්ම යමෙක්
ආර්‍ය සත්‍යයන් නුවණින් දකිද ඔහු සත්පුරුෂයෙකැයි කියමි. මේ
දශීන සුත්‍රයයි.

- 11 යම් සුත්‍රයෙක සංකාදගාමි අනාගාමි අභිනමාගී දක්වන ලද්දහුද
එය භාවනා නම් වන්නේය.

ප්‍රථම මාගීයාගේ වැඩිමක් හෙයින් සංකාදගාමි ආදී මාගී තුන
භාවනා භූමියයි කියනු ලැබේ.

යසසි ඤ්ඤාති සුභාවිතාති -
අජ්ඣාතනං බහිසාව සබ්බලොකෙ

නිබ්බන්ධනි ඉමං පරංවලොකං -
කාලං කඛඛති භාවිතො සුදනොනා ති.

යමකු විසින් අධ්‍යානමයෙහිද බැහැරද යන සියළු ලෝකය
විෂයයෙහි වක්කුරාදී ඉන්ද්‍රියයෝ මැනවින් මඬනා ලද්දහුද භාවිතවූ
සුදනකවූ හෙතෙම මෙලොවද පරලොවද අපෙක්ෂා හැර කාලය
(අවසානය) බලා සිටී. මේ භාවනා සුත්‍රයයි.

- 12 යම් සුත්‍රයක මේ දෙකම දක්වන ලද්දේනම් එය දශීන භාවනා
නම් වන්නේය.

පඤ්ච ජ්‍යෙෂ්ඨ පඤ්චජනෙ - පඤ්ච චුත්තරි භාවයෙ

පඤ්ච සංගාතිගො භික්ඛු - ඛසනිණේණාති වුවචනි ති.

සත්තකායදිට්ඨි විවික්ඛිවජා සිලබ්බත පරාමාස කාමර්ග චතාපාද යන පස සිද්දමනු. රූපර්ග අරූපර්ග මාන උඛචච අවිජ්ජා යන පස හැර දමනු. මත්තෙති ශ්‍රමා විශ්චි සමාති සමාති ප්‍රඥා යන පස වඩනු. යුග දෙක මොහ මාන දිට්ඨි යන සබ්බ පස ඉක්ම ගිය මහණ සැබ පහරින් එතර වුවෙකැයි කියනු ලැබේ. මෙහි පසක් සිද්ද දමනු පසක් හැර දමනු යනු දැරිනියයි.

පසක් වඩනු පසක් ඉක්ම ගිය මහණ සැබ පහරින් එතර වුවෙකැයි කියනු ලැබේ. යනු භාවනායි මේ දැරිනි භාවනා සූත්‍රයයි.

- 13 යම් සුත්‍රයක යම් සමාච්චි බුදුරජාණන් වහන්සේගේම වචනය දක්වන ලද්දේද එය සත්තවචන නම් වන්නේය:

සබ්බ පාපස්ස අකරණං - කුසලස්ස උප සම්පදා

සම්මත පරිඥා දප්පං - එතං බුද්ධානු සාසනං ති.

සියළුම පච්චිකොකිරිමද සියළු කුසල් රැස්කිරිමද තමාගේ සිත පිරිසිදු කරගැනීමද යන මෙය බුදුවරුන්ගේ අනුශාසනාවයි මේ සත්තවචන සූත්‍රයයි.

- 14 යම් සුත්‍රයක අනුන්ගේ වචනය දක්වන ලද්දේද එය පරවචන නම් වන්නේය.

පයථි සමොනස්සි විත්තො -

තිකො පාතාල සමො නවිජ්ජති

මේරුසමො තස්සි උන්නතො -

වක්කවත්ති සදිසො තස්සි පොරිසො ති.

පොළොව හා සමාන පතල දෙයක් නැත. පාතාලය හා සමාන පතක් තැනක් නැත. මේරුව හා සමාන උස් වූවක් නැත. සක්විති රජු සමාන පුරුෂයෙක් නැත. මේ පරවචන සූත්‍රයයි.

- 15 යම් සුත්‍රයක සත්තවචන පරවචන දෙක දක්වන ලද්දේද එය සත්තවචන පරවචන නම් වන්නේය.

බ්‍රහ්මයො විපදං සෙට්ඨො - බලිවද්දො චතුප්පදං

කොමාරිසෙඨො හරියානං - යොව පුත්තානං පුබ්බජො

සමබ්බො විපදං සෙට්ඨො - ආජානියො චතුප්පදං

සුසංඝො සෙඨො හරියානං - යොව පුත්තානං මස්සවො ති.

දෙපා ඇත්තවුන් අතුරෙන් ඤාත්‍රියය ශ්‍රේෂ්ඨය සිවුපා ඇත්තවුන් අතුරෙන් ගොනා ශ්‍රේෂ්ඨය භාය්‍යාවන් අතුරෙන් බාලවියක් ඇත්ති ශ්‍රේෂ්ඨය පුත්‍රයන් අතුරෙන් පළමු උපන්නා ශ්‍රේෂ්ඨය

මෙය දෙවතාවෙකු විසින් කියන ලද්දක් හෙයින් පරවචනයයි.

දෙපා ඇත්තවුන් අතුරෙන් බුදුරජාණන් වහන්සේ ශ්‍රේණිය සිටිපා ඇත්තවුන් අතුරෙන් ආජානියයා (කරුණු දන්තා) ශ්‍රේණියා භාග්‍යාවන් අතුරෙන් හිමියා විවාරා සේවය කරන්නී ශ්‍රේණියා සුත්‍රයන් අතුරෙන් කීකරුවා ශ්‍රේණියා මෙය බුදුරජාණන් වහන්සේ විසින් දෙව්‍යාවාගේ ගාථාවට වදාළ ප්‍රති ගාථාව බැවින් සකච්චනය - දෙක එකතුව සකච්චන පරච්චන සුත්‍රයයි.

16 යම් සුත්‍රයක දක්වන ලද පද විඤ්ඤාන කළයුතු වෙන්ද එය විසූඤ්ඤාන නම් වන්නේය.

තථාගතයන් වහන්සේ විසින් දෙසන ලද සුත්‍රයන්ගෙන් වැඩි හරියක්ම විසූඤ්ඤානම් වේ.

මේ නුවණින් දතයුත්තේය මේ තීරණයකොට දතයුත්තේය මේ පහකළ යුත්තේය මේ වැඩිය යුත්තේය මේ ක්‍ෂාන්ත ආරාධනාදේය මේ ධර්මයේ මෙසේ ගන්නා ලද්දකු මෙබඳු ඵලයක් උපදවත් එසේ ගන්නා ලද ධර්මයන්ගේ මෙබඳු අතීතයක් වන්නේය යනාදීන් විඤ්ඤාන කළ යුත්තාහුය විඤ්ඤාන කළයුතු ක්‍රමය හෝ විසූඤ්ඤාන යයි.

සබ්බෙ සබ්බාරා අනිච්චාති - යද පඤ්ඤාය පසුභි අභිනිබ්බිදාති දුකෙති - එසමගො. විසූඤ්ඤානම්.

මෙහි සංස්කාරයෝ නම් කවරහුද? අනිත්‍ය වන්නේ කෙසේද? ප්‍රඥාව නම් කවරේද? තිථේදයට පැමිණෙන්නේ කෙසේද? විසූඤ්ඤාන මාගිය වන්නේ කෙසේදැයි විග්‍රහය යුතු හෙයින් විසූඤ්ඤානයි.

17 යම් සුත්‍රයක විඤ්ඤාන නොකළ යුත්තක් දක්වන ලද්ද ඒ හේතු වෙන් එය අවිසූඤ්ඤාන නම් වන්නේය.

පුබ්බා භික්ඛවෙ කොටි න පඤ්ඤායති අවිජ්ජානිවරණානං සත්තානං තණ්හා සංයෝජනානං සකිං තිරයං සකිං තිරව්ඡාන යොතිං සකිං පෙතති විසයං සකිං අසුර යොතිං සකිං දෙවෙ සකිං චුළුසෙස සකිංවතං සංසරනං.

මහණෙනි! අවිජ්ජාවෙන් වැසුණාවූ තෘෂ්ණාවෙන් බැඳුණාවූ වරක් තිරයටද වරක් තිරිසන් යොනියටද වරක් ප්‍රේත විෂයටද වරක් අසුරයෝනියටද වරක් දෙවියන් අතරටද වරක් මිනිසුන් අතරටද සංඛාවනය කරන්නාවූ සංවරණය කරන්නාවූ සත්ත යන්ගේ මුල්කොණ නොපෙනෙයි. සත්තයන්ගේ මුල්කොණ නොපෙනෙන්නේයයි වදාළ බැවින් එය අවිසූඤ්ඤානයි.

මෙසේ යමක් භාග්‍යවතුන් වහන්සේ අසංඛෙය්‍යය අප්‍රමේයයයි හෝ නොහිතිය යුතුයයි වදාළසේක්ද එය අවිසූඤ්ඤානයි විඤ්ඤාන නොකළ යුතු ක්‍රමය හෝ අවිසූඤ්ඤානයි.

ධම්ම වරණයද අධම්ම වරණයද යන දෙක සම විපාක ඇත්තානු නොවෙති අධම්ම වරණය සත්ත්වයා තීරයට පමුණුවයි. ධම්ම වරණය සුගතියට පමුණුවයි.

මෙහි ධම්ම අධම්ම යනු පුණ්‍ය කම් පාප කම්යන් හෙයින් කම් යයි තීරය සුගතිය යන දෙක අධම්ම ධම්මයන්ගේ විපාකයයි මේ කාම විපාක සූත්‍රයයි

22 කුසලය දක්වන ලද සූත්‍රය කුසල නම් වන්නේය.

යස්ස භායෙන වාචාය - මනසා නන්ති දුක්ඛට.
සංචුභං හිති ධාතෙහි - භවතං බ්‍රුමි බ්‍රාහ්මණං හි.

යමෙකුට කසිත් වචසින් හා මනසින් කරණ ලද වරදක් නැත්තේද මේ තුන් තැනින් සංවරවූ ඔහු මම බ්‍රාහ්මණයෙකැයි කියමි මේ කුසල සූත්‍රයයි.

23 අකුසලය දක්වන ලද සූත්‍රය අකුසල නම් වන්නේය.

යස්ස අවචනන දුස්සිලසං - මාචවාසාල මිචොතතං.
භරොතිසො කථාතතානං - යථානං ඉච්ඡති දිසො හි.

මාචවා වැලක් සල් ගසක් මග පැහිර ගියාක් මෙන් යමෙකුට ඉතා බොහෝවූ දුස්සිල බවක් වෙද හෙතෙම තමාගේ ආත්මයට කරගත්මත් සතුරෙක් ඔහුට කරණු කැමති වන්නාවූ ක්‍රියාවකි මේ අකුසල සූත්‍රයයි.

24 කුසල් අකුසල් දෙකම දක්වන ලද සූත්‍රය කුසලා කුසල නම් වන්නේය.

යාදිසං වපනෙ ඛිජං - තාදිසං හරතෙ ඵලං.
කලුසාණ භාරි කලුසාණං - පාපභාරිව පාපණං හි.

යම් බල ඛිජයක් වසුරයිද ඵලයක් ඵලයක් ඇරගනි ඵසේම යහ පන කරන්නා යහපත්වූද පම් කරන්නා පම්වූවූද ඵලයක් ඇර ගනි මේ කුසලා කුසල සූත්‍රයයි

25 යම් සූත්‍රයක භාග්‍යවතුන් වහන්සේ විසින් හල සූත්‍රයයි අනු දත්තා ලද්ද දක්වන ලද්දේද එය අනුසංස්කෘත නම් වන්නේය.

තිණ්ණි මානි භික්ඛවෙ කරණ්ණියානි කතමානි තිති භාය සුචරිතං වපි සුචරිතං - නො සුචරිතං හි.

මහණෙනි මේ කටයුතු තුනක් ඇත. ඒ කවරේද? භාය සුචරිතය වපි - චරිතය මනො සුචරිතය යන තුනයි. මේ අනුසංස්කෘත සූත්‍රයයි.

26 යම් සුත්‍රයක භාග්‍යවතුන් වහන්සේ විසින් නොකළ යුතුයයි වලක්වන ලද්ද දක්වන ලද්දේද එය ප්‍රතික්ෂිප්‍යා නම් වන්නේය.

නිඤ් මාති භික්ඛවෙ අකරණියාති කතමාති නිඤ්? කාය දුච්චරිතං වචී දුච්චරිතං මනො දුච්චරිතං ති.

මහණෙනි මේ නොකටයුතු තුනක් ඇත. ඒ කවරේද? කාය දුච්චරිතය වචී දුච්චරිතය මනො දුච්චරිතය යන තුනයි. මේ ප්‍රතික්ෂිප්‍යා සුත්‍රයයි.

27 අනුඥන ප්‍රතික්ෂිප්‍යා දෙක යම් සුත්‍රයක දක්වන ලද්දේද එය අනුඥන ප්‍රතික්ෂිප්‍යා නම් වන්නේය.

සබ්බ පාපස්ස අකරණං - කුසලස්ස උපසම්පදා,
සචිත්ත පරියො දපනං - එතං බුධ්‍යා සාසනං ති.

මෙකි කුසල් රැස් කිරීමද සිත පිරිසිදු කිරීමද අනුඥනයයි පච්ඡිකිරීම ප්‍රතික්ෂිප්‍යායි. මේ අනුඥන ප්‍රතික්ෂිප්‍යා සුත්‍රයයි.

28 යම් සුත්‍රයක ප්‍රශංසාවක් දක්වන ලද්දේද එය ඥාන වන්තේය.

මග්ගා නට්ඨි ඛනිකො සෙඨො - සච්චානං චතුරො පදා,
විරාගො සෙඨො ධම්මානං - චිපදානංච චක්ඛුමා ති.

මාගීයන් අතුරෙන් ආයඤ්ඤාඛිනි මාගීය ශ්‍රේෂ්ඨ වන්නේයැ, සත්‍යයන් අතුරෙන් දුක්ඛ සමුදය නිවැරදි මාගී යන සතර ශ්‍රේෂ්ඨ වන්නේය ධම්මයන් අතුරෙන් විරාග සංක්‍රාන්ත නිව්‍යාණය ශ්‍රේෂ්ඨ වන්නේයැ දෙපා ඇත්තවුන් අතුරෙන් පසැස් ඇති බුදුරජාණන් වහන්සේ ශ්‍රේෂ්ඨ වනසේන; මේ ඥාන සුත්‍රයයි.

මේ විසිඅට පෙරකි සොළස සමඟ මිශ්‍රවීමෙන් සාරසිය අටසා ලීසක් ප්‍රභේදයෝ වන්නාහ.

තවත් නොයෙක් ආකාරයෙන් පාවචනය විභාගකොට දැක්වීමට නුවණැත්තෝ සමත්වෙති. පෙටකොපදෙසයෙහි තවත් ක්‍රම කීපයක් දක්වා ඇත. එහෙත් ධර්ම බොධියට මේ ප්‍රමාණ වන හෙයින් මෙයින් නවතිමු.

කොතෙක් ප්‍රභේද දැක්විය හැකි වුවත් මේ සියළු සුත්‍රයෝම භූමි වශයෙන් ඉපදිය භූමි කිලෙස භූමියයි දෙකකට බෙදෙත්. ඒ දෙකොටසෙහි මුල්පද අටලොසෙහි විකාශයමය මේ සියළු සුත්‍රයෝ එසේම මේ සියළු ආකාර සුත්‍රයන්හි ගැබ්වී ඇත්තේ ඒ මුල්පද අට ලොසමය. ඒ පිළිබඳ විස්තරය මිලන න්‍යාය විභාගයෙහි දක්වන්නෙමු.

දීඝ මණ්ඩම බුද්ධාදී බෙදීමේ සුත්‍රයන්ගේ ප්‍රමාණය මුල්කොට ගෙන, වගී වශයෙන් බෙදීම සඳහා ව මුල්කොට ගෙන, පිටත වශයෙන් බෙදීමට හේතුව යට දක්වන ලදී. සුත්‍රයන්ගේ අනුය මුල්කොටගෙන සලකන ලද ප්‍රභේදයෝය. මෙහි සඳහන්වූවෝ සමහරු පාලි වශයෙන්ද බෙදෙති. යකඛපාලි, පෙතපාලි, දෙව පාලි ආදී වශයෙනි.

එහෙත් එය ධර්මාච බොධයට ඉවහල් වන ක්‍රමයකැයි අපි නොසිතමු.

**පාවචන නායකයෙහි පාවචන විභාග නම්වූ
ප්‍රථම භාගය නිමි.**

නාසාය විභාගය

අපො චිහස් දසකකා උජ්. පාවචනං වර.
විහස්සාමි තනනාසං සමාසෙන යථාබලං.

පාවචනය

නොයෙක් ක්‍රමවලින් බෙද දැක්වියහැකි වූවත් මුළු පාවචනයෙන්ම උගන්වෙන්නේ කරුණු සතරක් පමණකි. මේ සතර අවබෝධකරණීය පිණිස මිය බුදුරජාණන් වහන්සේගේ සියළුම දෙශනාව. යටති ප්‍රභේද ඇති හැම සුත්‍රයකම එකලෙසින්ම මේ සතර වචනයෙන් සදහන්ව ඇත්තේ නොවෙයි. සමහරෙක මේ සතරද සමහරෙක ඉන් එකක් දෙකක් හෝ තුනක්ද සදහන්ව ඇත්තේය. සමහරෙක එකකුදු සදහන්ව නැත්තේය. නමුත් අතීතයන් සියළු සුත්‍රයන්ම මේ සතර ලැබෙන්නේය. මුහුදෙහි එක දිය බිඳෙකිද ලවණ රසය ඇත්තාසේ බුදුරජාණන් වහන්සේගේ එක ගාථාවක්කිද මේ ආයුෂි සත්‍ය සංඛ්‍යාත කරුණු සතරම ඇත්තේය. එය මතුකොට දක්වන පිළිවෙලය මෙහි නාසාය යයි කියනු ලබන්නේ ද්‍රව්‍ය බිම් ශාස්ත්‍රඥයකුකට යම් ද්‍රව්‍යයක්දී එහි කුමන කුමන දේ අඩංගුදැයි විවාලි කල හෙතෙම ඒ ද්‍රව්‍ය පළමු කොට බෙහෙත් බලයෙන් විසුරුවා ලිහා වෙන් වෙන් කොට බලා ශාස්ත්‍රානුකූලව අසවල් අසවල් දේ මෙහි අඩංගුයයි පවසයි. එසේම පාවචනයෙහි එක් එක් පාඨයක් හෝ ගාථාවක් හෝ ගෙන එහි ගැබ්වී ඇති චතුරාර්‍ය්‍යී සත්‍යයන් දැක්වීම පිණිස පළමුකොටම එය නාසාය ක්‍රමයෙන් බෙදා ලිහා විසාර කළයුතුය. ඒ විසාරයෙන් චතුරාර්‍ය්‍යී සත්‍යයන් මතුකොට දැක්විය යුත්තේය මේ නාසාය මාගීයෙහි බ්‍යඤ්ඤා වශයෙන් සුත්‍රය විසාර කිරීම භාර යයි කියනු ලැබේ. මතු නොවූ බ්‍යඤ්ඤා පදයන් හරණය (ගෙනහැර දැක්වීම) කරණ හෙයින් භාර නම් වේ පාවචනයෙහි සුත්‍රයක් හාරා පාරා බලන ක්‍රමය භාරයයි දතයුතුය.

හාර සොලසකි.

දෙසනා විවයො යුතති පදධතා නොව ලකබ්‍රණො
චතුබ්‍යුතොව ආවනො විහතති පරිවතනො
වෙචචනොව පඤ්ඤානති ඔතරණොව සොධනො
අභිධානො පරිකාමො සමාරොපනො සොලස.

නෙතතිප්ප කරණයෙහි:

හාර විහඞ්ගය හාර සමපාතනයයි දෙවාරයක් දක්නා ලැබේ.

එක් එක් භාරයකට වෙන වෙනම තිදසුන් දැක්වීම හාර විහඞ්ගයයි එක් සුත්‍රයක් හාර සොලසින්ම පිළිවෙලින් විසාර කිරීම භාර සමපාතනයයි.

හාර විභවනය හාරයන්ගේ මනා අවබෝධය පිණිසවේ. හාර සමපාතය පාවචන න්‍යායයෙහි සූත්‍රයක් බසඤ්ජන මාරයෙන් විසාර කිරීම පිණිස වේ.

මෙහි අප විසින් ග්‍රන්ථ සංකෂ්පය සදහා හාර සමපාතය පමණක් දක්වනු ලැබේ. හාරයන් පිළිබඳ වැඩිපුර අවබෝධය ඒ නැතිම ඇති කරගත යුත්තේය.

නෙතති ප්‍රකරණයෙහි

අරකත්තෙන චිත්තෙන මිච්ඡාදිභි හතෙනව
 චිත්තමිච්ඡාභිභූතෙන වසං මාරස්ස ගච්ඡති
 තසමාරකත්ත චිත්තස්ස සමමා සබ්බකප්ප ගොචරො
 සමමාදිභි පුරෙකකාරො ඤාත්වාන උදයබ්බයං
 චිත්තමිච්ඡාභි භික්ඛු සබ්බාදුග්ගතිඨො ජගෙ ති

යන ගාථාවට හාර සමපාතය දක්වා තිබේ.

තෙතතිප්පකරණ අටුවාවෙහි
 දදතො පුඤ්ඤං පවසස්සිති - සංයමනො වෙරං නවීය ති
 කුසලොච ජහාති පාපකං - රාගදොස මොහකකියාස නිබ්බුතොති
 යන ගාථාවටහා.

මනො පුබ්බඛගමා ධම්මා මනොසෙසා මනොමයා
 මනසාවෙ පසන්නෙන භාසතිවා කරොති වා
 තතොතං සුඛ මන්වෙති ඡායාචි අනපායිති ති

යන ගාථාවටද හාර සමපාතය දක්වා තිබේ.

තෙතති රහතා කරයෙහි හාර සමපාතයෙහි පෙණෙනුයේ මනො පුබ්බඛගමා යනාදි ගාථාවලිකි.

තෙතති ප්‍රදීපයෙහි පූජාව පූජනීයානං එතං මභගල මුත්තමං යන්නට හාරසමපාතය දක්වා තිබේ.

බුද්ධ වචනයන් අතුරෙහි කවරක් වුවත් සොලසාහාර වණිනාවට අයොග්‍ය නොවන හෙයින් අප විසින්

සීලෙ පතිස්සාය තරොසපඤ්ඤා චිත්තං පඤ්ඤංච භාවයං
 ආනාපි තිපකො භික්ඛු සො ඉමං විජටයෙ ජටං

යෙසං රාගොච දොසොච අවිජ්ජාව පිරාජිතා
 බීණාසවා අරහනෙනා තෙසං විජටිතා ජටා

යත්ත නාමංච රූපංච අසෙසං උපරාජිකති
 පටිසං රූපසඤ්ඤාච එතෙසා ඡිජ්ජතෙ ජටාති.

ප්‍රඥ සහිතවූ සීලයෙහි පිහිටා සිතත් නුවණත් වඩන්නාවූ කෙලෙස් නවන වීර්‍ය ඇත්තාවූ පැසුණු නුවණැති හික්කු නම්වූ ඒ තර තෙමේ මේ ජටාව විජටනය කරන්නේය.

යම් කෙණෙකු විසින් රාගයද වෙෂයද අභිද්‍යාවද දුරු කරණ ලද්දකුද ආශ්‍රවයත් ක්‍ෂය කළ ඒ රහතුත් වඩන්නේ විසින් ජටාව විජටනය කරණ ලදී.

යම් නැතහත් නාමයත් රූපයත් ඉතිරි නැතිව නිරුඛවේද ප්‍රතික්‍ෂ සංඥාව හා රූප සංඥත් නිරුඛ වෙත්ද එහි මේ ජටා නොමෝ සිද්ධ වූ ලැබේ.

යන මේ සංස්කෘත නිකායෙහි දෙවනා සංස්කෘතකයෙහි තුන්වන සතුවී වගීයෙහි තුන්වන ජටා සූත්‍රය සොළිස භාරයෙන් වණිනා කරණු ලැබේ.

එහි දෙසනා භාරය නම් කවරේද?

අසසාදදී නවනා නික්කරණං ව එලං උපායොව
ආණ්ණති ව භගවතො යොගිනං දෙසනාභාරො

යම් සූත්‍රයක අසසාද ආදිනා නික්කරණ එල උපාය හා යොගිත් හට බුදුරජුන්ගේ ආඥාවත් බෙදා දක්වනු ලැබෙත් ද එය දෙසනා භාර නම් වේ.

රසවිද ගැනීම ආස්වාදයයි එනම්: කායික සැපය සොම්නස හා ඉෂ්ටාරම්භයන්ය රස විද ගැනීමට කරණවූ තෘෂ්ණා විපයභාස ධර්මයෝද ආස්වාද නම් වෙති.

අතිශයින් දිනව දුක්ඛතවපැවැත්ම ආදිනවයයි එනම් දුක්වෙදනාව දුක්ඛ දුක්, විපරිණාම දුක් හා සියළු ත්‍රේභූමික සංස්කාරයෝ ආදිනව, නම් වෙති.

ආයථි මාගීය හා නිව්ඤාණය නික්කරණ නම් දෙසනාවෙන් නිපැයෙන්නේ එලයයි.

සුතමය ඤාණය ඡබ්බිඤ්ඤිය හා සියළු ලෞකික ලොකොත්තර සම්පත් විශෙෂයෝ එල නම් වෙති.

උපාය නම් ආයථි මාගීයට කරුණු වූ සුචිභාග ප්‍රතිපදාවයි මෙසේ පිළිපදිනුයයි බුදුරජුන්ගේ විධානය ආණ්ඩනියයි දැන් යථොක්ත ගාථාව දෙසනා භාරයෙන් බෙදා දක්වමු.

එක් දිව්‍ය පුත්‍රයකු විසින් බුදුරජුන්ගෙන් ඇසූ ප්‍රශ්නයකට පිළිතුර වශයෙන් මේ ගාථාව වදාරණ ලද්දීය ඒ ප්‍රශ්නය සඳහන් ගාථාව මෙසේය.

අනෙකා ජවා බිහි ජවා ජවාය ජවිතා පජා
තං තං ගොතම පුච්ඡාමි කො ඉමං විජවයෙ ජවං ති

ඇතුළත ජවාය බැහැරත් ජවාය ප්‍රජාව ජවා‍වෙන් දැවටුණේය
ගෞතමයන් වහන්ස, කවරෙක් මේ ජවා‍ව විජවනය කරන්නේද යන
කාරණය ඔබගෙන් විචාරම් යනුයි.

මෙහි අනෙකා ජවා බිහි ජවා ජවාය ජවිතා පජා යනුවෙන් දක්වන
ලද දැවටීම ආස්වාදයයි රූප ශබ්ද ගන්ධ රස ස්පර්ශ ධර්ම යන ෂඩාරමණ
යන්හි වක්‍රුරාදී අබේක්‍ෂ්‍යයන්ගේ මාගීයෙන් ඇලීම ජවා යයි කියන ලද
හෙයින් එයින් ඇති වන රාග සහගත වෙතතාවෝ ආස්වාදයයි දත
යුත්තේය.

තෘෂණා ජවා‍වෙන් දැවටුණා වූ සත්ත්වයාගට තෘෂණා විෂය වූ
වස්තූන්ගේ යම් හානියක් හෙදයක් විනාශයක් ඇති වූ කල ඒකාන්ත
යෙන් ශෝකයක් පරිදේවයක් පහළ වන්නේය. අහෝ මගේ වස්තුව
නැතිවිය හානිවිය කියායැ මේ දුක් දෙමිතස් සහගත වෙතතාවෝ
ආදිතවයයි.

ජවා‍විජවන සංඛ්‍යාත තෘෂණා ඡේදනය නිසාරණයයි තෘෂණා
සංඛ්‍යාත ජවා‍වෙන් ගෙතීම නිසා ඇතිවන රාග වෙම අවිද්‍යාවන්ගේ
දුරුකිරීමද නාමරූපයන්ගේ පැවැත්ම ඉතිරි නොකොට වළකා ලීමද
ඵලයයි.

සීලයෙහි පිහිටීම සිත හා නුවණ වැඩීම කෙලෙස් තවන වීර්යය
නිපක ප්‍රඥාව යන මොහු ජවා‍විජවනයෙහි උපායයෝයි. සීලයෙහි
පිහිටා සිත හා නුවණ වඩමින් කෙලෙස් තවන වීර්ය ඇතිව නිපක ප්‍රඥ
ඇතිව තෘෂණා ජවා‍ව විජවනය කරවූ! යනු මේ දෙශනාවෙන්
බුදුරජාණන් වහන්සේ විසින් දෙනනාවූ ආඥාවයි. දෙශනා භාරයෙහි
ඇතුළත් මේ අබ්‍යසයෙහි ආස්වාදය වනාහි සමුදයයි ආදිතවය හා
ඵලය දුකයි නිසාරණය නිශේධයයි උපාය හා ආණන්දිය මාගීයයි.

චතුරායෂී සත්‍යය සියළුම දෙශනාවේ අඩංගුව පවත්නා බැවින්
දෙශනාභාර සම්පාතයෙන් චතුරායෂී සත්‍යය කෙසේ ඇද්දැයි මතු කරනු
ලැබේ. ඇතුළත පිටත ජවා‍වෙන් ගෙති සිටීම නිසා සත්ත්වයා සසර සුගති
දුගති භවයන්හි වුහි උත්පත්ති වශයෙන් බැඳී සිටියි. මේ බැඳී සිටීම
දුකයි එසේම එය තෘෂණා ජවා‍වේ ආදිතවය හා ඵලයයි
තෘෂණාවට ගොදුරු වූ ධර්මයන්ගේ ලැබීමෙන් යම් සතුටක් වේනම් එහි
යම් තෘෂණාවෙන් බැස ගැනීමක් ගැලීමක් වේ නම් එය දුකක් සමුදයයි
එසේම එය ආස්වාදයද වන්නේය. තෘෂණා ජවා‍ව සහමුලින් විජවනය
කොට හැරවීමක් වේ නම් එය නිශේධයයි එයම නිසාරණ නම්ද මේ.
තෘෂණා ජවා විජවනයට උපාය වූ සිත හා නුවණ වැඩීම වූකලී සමථ
විදගීතා සනිත මාගීයයි ආයෂී අසාඛිතික මාගීයයි එයම උපාය

වත්තේය. එය පිළිපදුවයි බුදුරජාණන් වහන්සේ විසින් කරන ලද දෙනාවම් ආණ්ඩනයයි.

මේ සිලෙ පතිට්ඨාය යනාදී ගාථාවට දැක්වූ
දෙනවාහාර සමපාතයයි.

ඉක්බිති විවය සමපාතය දක්වනු ලැබේ.

විවය හාර නම් කවරේද?

යං පුච්ඡතං විසංජිතංව සුත්තස්ස යාව අනුගිති
සුත්තස්සයො පටිච්ඡයො හාරො විවයොති තිද්දිලො,

සුත්‍රය පිළිබඳ ප්‍රශ්නයද විසංජිතයද අනුගිතිය හෙවත් පූජාපර සමබන්ධයද සොයා බැලීම හා මුළු සුත්‍රයම ආසාදයදී සවැදූරුම් අඩන යන්නේ වශයෙන් සොයා බැලීම විවයහාර නම්.

මේ විවය හාර ලක්ෂණ දැක්වූ ගාථාවෙහි සඳහන් ව ගබ්බද බලයෙන් පද විවයද ගනු ලැබේ. සුත්‍රයෙහි සියළු පදයන් පිළිවෙළින් ගබ්බද වශයෙන් අනිවශයෙන් හා බසඤ්ඤා වශයෙන් සොයා බැලීම පදවිවය නම් වේ.

අනෙකාජවා බිතිජවා යනාදී ගාථාවෙන් දිව්‍ය පුත්‍රයා සත්‍වයන්ගේ තෘෂ්ණා ජවා විජටනය විවාරයි.

මේ ගාථාවෙහි එකම ප්‍රශ්නයකි. **අද්ධම්මජාතනා දිඨ්ඨංසදනා විමතිච්ඡදනා අනුමති පුච්ඡා කප්පතුකම්මානා පුච්ඡා** යන ප්‍රශ්නයක් අතුරෙන් මේ අද්ධ ජොතනා ප්‍රශ්නයයි. හෙවත් නොදත් දේ දැන ගැනීම පිණිස කරනු ලබන ප්‍රශ්නයයි.

කවරෙක් මේ ජටාව විජටනය කෙරේදැයි ප්‍රශ්න කළ බැවින් මෙය සප්තාධිස්ථාන ප්‍රශ්නයයි.

ජටාජටිත බව අතීත වතීමාන අනාගත යන තුන්කාලයටම සාධාරණ බැවින් කාලත්‍රය විෂය ප්‍රශ්නයයි.

සිලෙ පතිස්ථාය යනාදී ගාථාවෙන් භාග්‍යවතුන් වහන්සේ ඒ ප්‍රශ්නය විසඳුමේක. **එකංසබ්බාකාරණ විස්සජිතයයි** එසේම **නිරවසෙස විස්සජිතයයි** ලොකික ලොකොත්තර දෙකින් මිශ්‍රයි.

ජටා යනු දැලක් මෙන් ගෙඩුණු තෘෂ්ණාවට නමෙකි රුපාදී අරමුණුවල උඩු යටි වශයෙන් නැවත නැවත උපදනා හෙයින් බැඳෙන හෙයින් උණ පළුරෙක උණ අතු ගෙති යාම මෙන් ඇතිවන ජටාව වැනිනුයි තෘෂ්ණාව ජටායයි කියනු ලැබේ.

ඒ මේ තෘෂ්ණාව ස්වපරිත්තාර පරපරිත්තාරයන්හිද ස්වානුභාව පරාකමතාවයන්හිද අඛණ්ඩතායනා බාහිරායනායන්හිද උපද්‍රව්‍ය හෙයින් අගෙනාජටා බිහිජටා නම් වේ හෙවත් ඇතුළත පිටත ගෙවුණේ නම් වෙයි.

උණ ජටාවෙන් උණගස් මෙන් තෘෂ්ණා ජටාවෙන් මේ සියළු සත්ත්ව වර්ගයා ජටිතවෙයි. බැඳී සිටියේ වෙයි. එය කවරෙක් විජටනයට අදුල් හැරීමට සමඵ්වේදයි දිව්‍ය පුත්‍ර තෙමේ විචාරයි.

භාග්‍යවතුන් වහන්සේගේ විස්සජිතයෙහි සිලෙ පරිණාය යනු නාය වාක් සමාධාන සංඛ්‍යාත සිලයෙහි පිහිටා ගෙනය. තරො යනු යම් කිසි සත්වයකි. සපෙක්ඤ්ඤා යනු උපපත්තියෙන් ලත් නුවණ ඇතිවූ වෙකි. විතො පඤ්ඤං එ භාවයං යනු විතා භාවනාවයයි කියන ලද සමාධියද ප්‍රඥ භාවනාවයයි කියන ලද විදර්ශනාවද වඩමින් යනුයි.

මෙහි සිත මුල්කොට දැක්වීමෙන් සමාධියද ප්‍රඥව දැක්වීමෙන් විදර්ශනාවද දක්වන ලද්දේය. නිසෙකො යනුවෙන් මුහුළු නුවණ ඇතියා දක්වන ලද්දේය.

සියළු කටයුතු සිඛකොට දෙන්නාවූ පාරිභාරිය ප්‍රඥව නිසෙක නම් වේ.

තිකුළු නම් ගෘහස්ථවූ හෝ ප්‍රදිජ්ජිතවූ හෝ සසර භය වශයෙන් දක්නා පුද්ගල තෙමේයි. මෙයින් ශෛක්‍ෂ්‍ය භූමිය දක්වන ලදී. ඉක්බිති ජටා විජටනය කොට සිටි අශෛක්‍ෂ්‍යවූ රහතන් වහන්සේ දැක්වීම පිණිස යෙසං රාගොච්ඡෙදසොච්ඡ යනාදිය වදාළසේක. ඉක්බිති ජටාවිජටන අවසානය දක්වනු පිණිස යථා නාමඤ්ච රූපංච යනාදිය වදාළසේක. නාමං යනු සතර අරූපස්කන්ධි රූපං යනු රූපස්කන්ධි පටිසං රූපසඤ්ඤාව යන තැන පටිසං යනුවෙන් කාම භවය ගන්නාලදී රූපසඤ්ඤා යනුවෙන් රූප භවය ගන්නා ලදී. ඒ දෙක ගත් කල්හි අරූප භවය භව සංක්‍ෂෙපයෙන් ගන්නාලද්දේ වෙයි. එසේම සං-ජිජ්ජතෙ ජටා යනු තිථිණයට පැමිණ ජටා නිරුඬවේය යන අර්ථයි.

කවරෙක් ජටා විජටනය කෙරේද යන ප්‍රශ්නය විචාලේ වෙයි. ජටාවක් නම් තිසුණුවූ ආයුධයක් සුරවූ අතින් ගෙන සිටි පොළොවෙහි පිහිටා සිටිගෙන කපා සිදු හැරීමෙන් අදුල් හැරිය යුත්තේයැ.

මේ ප්‍රශ්නයට අනුකූලවම භාග්‍යවතුන් වහන්සේ එය විස්සජිතය කරණසේක. සිල නැමති පොළොවෙහි පිහිටා සමාධි නමැති ගලෙහි මුවහත් තබන ලද විදර්ශනා ප්‍රඥ නැමති අයුධය ආනාපන වීයඝී නැමති වීයඝී බලයෙන් පාරිභාරිය ප්‍රඥ නැමති අතින්ගෙන ඔසවා ස්ව සන්නාහ නො සහල තෘෂ්ණා ජටාව කපා හැර අදුල් හරින්නේ යයි විස්සජිතය කොට වදාළසේක.

වත්තේය. එය පිළිපදවයි බුදුරජාණන් වහන්සේ විසින් කරන ලද දෙනනාවම ආණ්ඩනයයි.

මේ සිලෙ පතිට්ඨාය යනාදී ගාථාවට දැක්වූ
දෙසනාහාර සමපාතයයි.

ඉක්බිති විවය සමපාතය දක්වනු ලැබේ.

විවය භාර නම් කවරේද?

යං පුච්ඡතං විසංජ්ජිතංව සුත්තස්ස යාව අනුගිති
සුත්තස්සයො පටිවයො භාරො විවයොති තිද්දිසො,

සුත්‍රය පිළිබඳ ප්‍රශ්නාද විසංජිතයද අනුගිතිය හෙවත් පූජාපර සම්බන්ධයද සොයා බැලීම හා මුළු සුත්‍රයම ආසාදාදී සවැදූරුම් අඩන යන්නේ වශයෙන් සොයා බැලීම විවයභාර නම්.

මේ විවය භාර ලක්ෂණ දැක්වූ ගාථාවෙහි සඳහන් ව ශබ්ද බලයෙන් පද විවයද ගනු ලැබේ. සුත්‍රයෙහි සියළු පදයන් පිළිවෙලින් ශබ්ද වශයෙන් අනුවශයෙන් හා බසඤ්ඤා වශයෙන් සොයා බැලීම පදවිවය නම් වේ.

අනෙකාඡවා බතිජවා යනාදී ගාථාවෙන් දිව්‍ය පුත්‍රයා සත්‍යයන්ගේ තෘෂ්ණා ජවා විජටනය විචාරයි.

මේ ගාථාවෙහි එකම ප්‍රශ්නයකි. අද්ධංජොතනා දිඨ්ඨංසද්ධනා විමතිපෙද්ධනා අනුමති පුච්ඡා කපෙඨකාමාසා පුච්ඡා යන ප්‍රශ්නයන් අතුරෙන් මේ අද්ධ ජොතනා ප්‍රශ්නයයි. හෙවත් තොදත් දේ දැන ගැනීම පිණිස කරනු ලබන ප්‍රශ්නයයි.

කවරෙක් මේ ජටාව විජටනය කෙරේදැයි ප්‍රශ්න කළ බැවින් මෙය සත්‍යාධිස්ථාන ප්‍රශ්නයයි.

ජටාජටිත බව අතීත වතීමාන අනාගත යන තුන්කාලයටම සාධාරණ බැවින් කාලත්‍රය විෂය ප්‍රශ්නයයි.

සිලෙ පතිඝාය යනාදී ගාථාවෙන් භාග්‍යවතුන් වහන්සේ ඒ ප්‍රශ්නය විසඳුමේක. එකංසබ්‍යාකරණ විස්සජිතයයි එසේම නිරවසෙස විස්සජිතයයි ලොකික ලොකොත්තර දෙකින් මිශ්‍රයි.

ජටා යනු දැලක් මෙන් ගෙඩුණු තෘෂ්ණාවට තමෙකි රුපාදී අරමුණුවල උඩු යටි වශයෙන් නැවත නැවත උපදනා හෙයින් බැඳෙන හෙයින් උණ පඳුරෙක උණ අතු ගෙනී යාම මෙන් ඇතිවන ජටාව වැනිනුයි තෘෂ්ණාව ජටායයි කියනු ලැබේ.

ඒ මේ තෘෂ්ණාව ස්වපරිත්තාර පරපරිත්තාරයන්හිද ස්වානුභාව පරාක්‍රමාවයන්හිද අඛණ්ඩතායනන බාහිරායනනයන්හිද උපද්‍රව්‍ය හෙයින් අගෙනාජටා බිඳිජටා නම් වේ හෙවත් ඇතුළත පිටත ගෙවුණේ නම් වෙයි.

උණ ජටාවෙන් උණගස් මෙන් තෘෂ්ණා ජටාවෙන් මේ සියළු සත්‍ය වර්ගය ජටිතවෙයි. බැඳී සිටියේ වෙයි. එය කවරෙක් විජටනයට අවුල් හැරීමට සමථීච්ඡයි දිව්‍ය පුත්‍ර තෙමේ විවාරයි.

භාග්‍යවතුන් වහන්සේගේ විස්සජිතයෙහි සිලෙ පණිභාය යනු නාය වාක් සමාධාන සංඛ්‍යාත සිලයෙහි පිහිටා ගෙනය. තරො යනු යම් කිසි සත්‍යයකි. සප්තකුසල යනු උප්පත්තියෙන් ලත් නුවණ ඇතිවූ වෙකි. විතං පඤ්ඤං ච භාවයං යනු විතත භාවනාවයෙහි කියන ලද සමාධියද ප්‍රඥ භාවනාවයෙහි කියන ලද විදගීනාවද වඩමින් යනුයි.

මෙහි සිත මුල්කොට දක්වීමෙන් සමාධියද ප්‍රඥව දක්වීමෙන් විදගීනාවද දක්වන ලද්දේය. නිසංකො යනුවෙන් මුකල නුවණ ඇතියා දක්වන ලද්දේය.

සියළු කටයුතු සිබකොට දෙන්නාවූ පාරිභාරිය ප්‍රඥව නිසංක නම් වේ.

තිකු නම් ගෘහස්ථවූ හෝ ප්‍රවුජ්ජිතවූ හෝ සසර භය වශයෙන් දක්නා පුද්ගල තෙමේයි. මෙයින් ශෛක්‍ෂ්‍ය භූමිය දක්වන ලදී. ඉක්බිති ජටා විජටනය කොට සිටි අශෛක්‍ෂ්‍යවූ රහතන් වහන්සේ දක්වීම පිණිස යෙසං රාගොච්ඡෙදසොච්ඡ යනාදිය වදාළසේක. ඉක්බිති ජටා විජටන අවසානය දක්වනු පිණිස යත් නාමඤ්ච රූපංච යනාදිය වදාළසේක. නාමං යනු සතර අරූපස්කන්ධ ස්වරූපං යනු රූපස්කන්ධ පටිසං රූපසංඤ්ඤාව යන තැන පටිසං යනුවෙන් කාම භවය ගන්නාලදී රූපසංඤ්ඤා යනුවෙන් රූප භවය ගන්නා ලදී. ඒ දෙක ගත් කල්හි අරූප භවය භව සංක්‍ෂේපයෙන් ගන්නාලද්දේ වෙයි. එකෙක්කං-ජිජාසනෙ ජටා යනු තිථිණයට පැමිණ ජටා තිරුඬවේය යන අර්ථයි.

කවරෙක් ජටා විජටනය කෙරේද යන ප්‍රශ්නය විචාලේ වෙයි. ජටාවක් නම් තිසුණුවූ ආයුධයක් සුරවූ අතින් ගෙන සිටි පොළොවෙහි පිහිටා සිටගෙන කපා සිද හැරීමෙන් අවුල් හැරිය යුත්තේය.

මේ ප්‍රශ්නයට අනුකූලවම භාග්‍යවතුන් වහන්සේ එය විස්සජිතය කරණයේක. සිල නැමති පොළොවෙහි පිහිටා සමාධි නමැති ගලෙහි මුවහත් තබන ලද විදගීනා ප්‍රඥ නැමති අයුධය ආනාපන වීයඝී නැමති වීයඝී බලයෙන් පාරිභාරිය ප්‍රඥ නැමති අතින්ගෙන ඔසවා ස්ව සත්‍යාන ගත සහල තෘෂ්ණා ජටාව කපා හැර අවුල් හරින්නේ යයි විස්සජිතය කොට වදාළසේක.

අධ්‍යාත්මික බාහිර ආයතනයන්හි තෘෂ්ණාවෙන් ගෙනුණු සත්‍යය මක් යම්ක් පතයිද ඉදින් එය ලැබුනේ නම් හෙතෙම ප්‍රීතියට පැමිණෙයි තව තවත් පතයි මෙය ආක්‍ෂාදයයි එය අනෙකාජවා යනු වෙන් මේ ගාථාවෙහි පෙනේ. පැතු පැතුදේ ලැබීම ඒ කාන්තා නොවන්නේය පතා නොලත් කල දුක් දෙමිනස් ඇතිවන්නේය ලත් ලත් දෙය එසේම පවතින්නේද නොවෙයි ලොකය අනිත්‍ය ධර්මයෙන් පිහිත හෙයිනි. ලත් දෙය නැතිවීමෙන්ද දුක් දෙමිනස් ඇතිවන්නේය මෙසේ තෘෂ්ණාව ඇති සියළු නැත ආදී නවයද ඇතිවන්නේය එසේම සංගීයෙහි බොහෝ සැප ඇත්තේය පින් කළෝ එහි උපදිති යනු අසා එහි උපදනා තෘෂ්ණාවෙන් යමෙක් දන් ආදිය දේද එහි විපාකයෙන් හෙතෙම සංගීයෙහි උපදනේය.

පුණ්‍ය ඵලයෙන් එහි ලත් ආත්ම භාවයද උදය ව්‍යය පිහිත හෙයිනි දුකක්ම වන්නේය.

තෘෂ්ණා ජවාච සහමුලින් විජටිත වීනම් එකල තෘෂ්ණා මුලිකයියළු දුක් නැති වන්නේය අවුලින් මිදෙන්නේය මෙය නිශ්සරණයයි.

සීලයද විනය භාවනායි මෙහි කියන ලද සමාධියද පශ්ඤායනා පදයෙන් ගත් ජාති ප්‍රඥවද පශ්ඤාව භාවයා යන්නෙන් ගත් විදගීනා වද නිපසො යන පදයෙන් ගත් පාරි භාරිය ප්‍රඥවද ආනාපන වීර්යයද යන මේ අභිග සය තෘෂ්ණා විජටිත සංකිප්‍යාන නිස්සරණයට උපාය වන්නේය.

එම උපායම මාගීය නම් වන්නේය. ආණ්ඩනය මෙහි වචන සාරූපයෙන් නොලැබෙනත් මේ දෙශනාවෙන්ම භාග්‍යවතුන් වහන්සේ විසින් ආඥාවක් කළාක් මෙන් සැලකිය යුත්තේය.

විවයභාර සමපාතයයි.

ඉක්බිති යුක්ති භාර සමපාතය දක්වනු ලැබේ.

යුක්තිභාර නම් කවදේද?

සබ්බසං භාරාතං යාහුමියොච ගොචරො තෙසං
යුත්තා යුක්ති පරික්ඛා භාරො යුක්තිනි තිද්දිසො

දෙසනාදි සොළොස් භාරයන්හට හුමිවූ යම් බ්‍යඤ්ඡනයක් වේද ඔවුන්ට ගොචරවූ යම් අනියක් වේද මේ හුමි ගොචරයන්ගේ යුක්ති අයුක්ති පරික්ෂාව යුක්තිභාර යයි දක්වන ලද්දේය.

සතර මහා ප්‍රදේශයන් හා ගැලපෙන බව යුක්තියයි. සතර මහා ප්‍රදේශ නම්: බ්‍රහ්මප්‍රදේශ - සංඝප්‍රදේශ සම්බුදු කේන්ද්‍රප්‍රදේශ එකකෝට්‍රප්‍රදේශ යන මොහුයි.

මහාප්‍රදේශ නම් මහත්වූ බ්‍රහ්මදේව දක්වා කියන ලද කරුණුයි. නැතහොත් ධර්මයෙන් සිටීමට මහත්වූ අවකාශ ස්ථානයයි.

ධර්මයට සම්ප්‍රදාය දෙකකි. භාග්‍යවතුන් වහන්සේගේ ශ්‍රාවකයෝයයි ශ්‍රාවකයෝ සංඝ ගණ සුදාන වශයෙන් ත්‍රිවිධ වෙති. මෙසේ මහාප්‍රදේශ සතරකි. බුදුන්ගේ හමුවෙන් මා විසින් මේ ධර්ම පිළිගන්නා ලද්දේයයි කියන ලද්දේ නම්: එය බ්‍රහ්මප්‍රදේශයයි.

අසවල් සංඝයා හමුවෙන් පිළිගන්නා ලද්දේයයි කියන ලද්දේ නම් මේ සංඝප්‍රදේශයයි.

අසවල් ගණයා කෙරෙන් පිළිගන්නා ලද්දේයයි කියන ලද්දේ නම් එය සම්බුදු කේන්ද්‍රප්‍රදේශයයි.

අසවල් තෙරුන් වහන්සේගෙන් පිළිගන්නා ලද්දේයයි කියන ලද්දේ නම් එය එකකෝට්‍රප්‍රදේශයයි.

බ්‍රහ්මදේවයන්ගේ වනාහි ස්වභාව නිරූපනයට එකඟ වන බව හා අධිප්‍රේමාණී වාචක බව යුක්තියයි.

අනුයාගේ වනාහි සූත්‍ර විනය ධර්මතාවන් හා අවිරුඩ වන බව යුක්තියයි සූත්‍රය නම් වතුරායඃ සත්‍යයෙති වතුරායඃ සත්‍යය විනිර්මුක්ත බුබු වචනයක් තැත්තේය වතුරායඃ සත්‍යයන් පවසා නම් එය සූත්‍රයට ඇතුළත් වන්නේය.

විනය නම් රාග දෝස මොහයන් දුරුකිරීමයි රාග විනය හෝ දෝස විනය හෝ මොහ විනය පවසා නම් එය විනයට ඇතුළත් වන්නේය. ධර්ම නම් පටිච්ච සමුප්පාද ධර්මය පටිච්ච සමුප්පාද ධර්මයට අවිරුඩ වෙතම් එය ධර්මතාවෙහි ඇතුළත් වන්නේය මෙසේ යෙදෙන්නාවූ සූත්‍රයම ගත යුත්තේය නොයෙදෙන්නේ නම් හළ යුත්තේය.

සිලෙපනිකාය යනාදී ගථාව සංඝනිකුයාරුණ්ඩු සංයුක්ත නිකායෙහි දෙවනා සංයුක්තකයෙහි තුන් වන සතති වර්ගයෙහි තුන්වන සූත්‍රයයි. එබැවින් ධර්ම භාණ්ඩාගාරක ආනන්ද ස්ථවිරයන් වහන්සේ විසින් ප්‍රතිඥා කළ පරිදි මෙය බ්‍රහ්මප්‍රදේශය වන්නේය. මෙහි අඩංගු සියළු පදයෝ ස්වභාව නිරූපනයට එකඟ වූවාහුය. එබැවින් බ්‍රහ්මදේව වශයෙන් මෙය යෙදෙන්නේය.

ජවා ශබ්දයෙන් තෘෂ්ණාව දක්වන ලද හෙයින් සමුදය සත්‍යය මෙහි පෙනේ.

සො ඉමං විජටයෙ ජටං යනුවෙන්ද

නෙසං විජටිතා ජටා යනුවෙන්ද

එතෙසා ජ්ජුතෙ ජටා යනුවෙන්ද

තෘෂ්ණා චෙජ්ද සංඛ්‍යාත නිරෝධ සත්‍යය පෙනේ සීලෙපතිථාය
තරොසපඤ්ඤා විතතං පඤ්ඤංව භාවයා ආනාමි නිපනො
යනුවෙන්ද

සෙසං රාගොව දෙසොව අවිජ්ජාව විරාජිතා යනුවෙන්ද

නාමංව රූපංව අසෙසං උපරුජ්ඣති පටිසං රූප සඤ්ඤාව යනුවෙන්ද

මාගි සත්‍යය පෙනේ. ජවාය ජටිතා පජා යනුවෙන් දුක්ඛ සත්‍යයද පෙනේ. මෙසේ චතුරාය්‍ය සත්‍යය දැක්වෙන බැවින් මෙය සූත්‍රයෙහි ඇතුළත් වන්නේය.

සෙසං රාගොව දෙසොව අවිජ්ජාව විරාජිතා යනුවෙන් රාග දෙස මොහයන්ගේ විනය දැක්වෙන බැවින් මෙය විනයෙහි ඇතුළත් වන්නේය. ජටා යනුවෙන් තෘෂ්ණාව කියන ලදී.

තෘෂ්ණාව ඇති බල උපාදානය වන්නේය උපාදානය ඇතිකල නවය ඇති වන්නේය නවය ඇති කල ජාතිය ඇති වන්නේය ජාතිය ඇතිකල ජරා මරණ සොක පරිදෙව දුක්ඛ දොමනස්සාදී අනෙක දුක්ඛස්භකිය ඇති වන්නේය.

යථ නාමඤ්ච රූපඤ්ච අසෙසං උපරුජ්ඣති යනුවෙන් නාම රූප නිරෝධය දක්වන ලදී. නාම රූප නිරෝධයෙන් සමුදයතන නිරෝධය වන්නේය. සමුදයතන නිරෝධයෙන් එස්ස නිරෝධය වන්නේය එස්ස නිරෝධයෙන් චේදනා නිරෝධය වන්නේය චේදනා නිරෝධයෙන් තෘෂ්ණා නිරෝධය වන්නේය තෘෂ්ණා නිරෝධයෙන් උපාදාන නිරෝධය වන්නේය උපාදාන නිරෝධයෙන් භව නිරෝධය වන්නේය භව නිරෝධයෙන් ජාති නිරෝධය වන්නේය ජාති නිරෝධයෙන් ජරා මරණ සොක පරිදෙව දුක්ඛ දොමනස්සාදී අනෙක විධි දුක්ඛස්භකියාගේ නිරෝධය වන්නේය.

මෙසේ මේ දෙසනාව පටිච්ච සමුප්පාද ධර්මයෙහි ඇතුළත් වන්නේය එබැවින් අනි වශයෙන්ද මේ දෙසනාව යෙදෙන්නේය සුඤ්ඤානං සම්පාතයයි.

නාමරූපයෝ සලායතනයන්ට	පදවසානයි
විඤ්ඤාණ නිරොධය නාමරූප නිරොධයට	පදවසානයි
නාමරූප නිරොධය සලායතන නිරොධයට	පදවසානයි
සප්පතීසා රමමණය ප්‍රතිස සංඥාවන්ට	පදවසානයි
ප්‍රතිස සංඥාව නාම භවයට	පදවසානයි
ප්‍රතිස සංඥා නිරොධය නාමභව නිෂ්ක්‍රමණයට	පදවසානයි
රූපාරමමණය රූපසංඥාවන්ට	පදවසානයි
රූපසංඥාව රූපභවයට	පදවසානයි
රූපසංඥා නිරොධය රූප භවනිෂ්ක්‍රමණයට	පදවසානයි

මෙසේ ජලා සුත්‍රයෙහි සඳහන්වූ ධර්මයන් පිළිබඳ පදවසාන දත යුක්තේය.

නිඛාදිත පදවසාන ධර්මයන්ගේ තව දුරටත් පදවසාන දැක්වීමෙන් පදවසාන පරමපරා වශයෙන්ද දැක්විය හැක්කේය.

පදවසාන භාර සම්පානයයි.

ඉක්බිති ලක්කණ භාර සම්පානය දක්වනු ලැබේ.

ලක්කණ භාරය නම් කබ්ඤේද?

වුත්තමහි එන ධම්මෙ යෙ ධම්මා එන ලක්කණානෙවි
වුත්තා භවනති සබ්බෙ සොභාපරා ලක්කණො නාම.

එක් ධර්මයක් කිකල්හි ඒ ධර්මයට සමාණ ලක්ෂණ ඇති සියළු ධර්මයන් කිවවුත් තොට සලකාගැනීම ලක්ෂණ භාරයයි.

සීලය ආනව සමයක් ප්‍රණීධානය ලක්ෂණතොට ඇත්තේය. ආනව සමයක් ප්‍රණීධානය ලක්ෂණතොට ඇති සියළු පුණ්‍යක්‍රියාවෝ සීලෙ පනිඝාය යන්නෙන් කියන ලද්දකු වෙත්. විතතං පඤ්ඤාව භාවයං යන්නෙන් සමාධි ප්‍රඥා ඉන්ද්‍රියයෝ කියන ලදහ ආත්මාපි යන්නෙන් විරින්ද්‍රිය කියන ලදී නිසංකො යන්නෙන් ප්‍රඥෙන්ද්‍රිය කියන ලදී ඉන්ද්‍රිය ලක්ෂණයෙන් සමාන හෙයින් මෙයින් ශ්‍රධා සමාති ඉන්ද්‍රියයෝද කියන ලදහ. පඤ්ඤෙන්ද්‍රියයන් කිකල්හි සමයක් ප්‍රධානාබල ඉධිපාද බොජ්ඣංග ආයතී අභ්‍යාසිනි මාගී යන සත්තිස් බොධිපාක්ෂික ධර්මයෝ කියන ලදහ. නිය්‍යාතික ලක්ෂණයෙන් සියළු බොධිපාක්ෂික ධර්මයෝ එක ලක්ෂණ වන හෙයින්.

රාග දොස අවිජ්ජා යනුවෙන් අකුසල මූල් කියන ලදහ. විතතාපකෙලය ලක්ෂණයෙන් ලොභ චෝභ ක්‍රොධ උපතාහ මකඛ පලාස ඉස්සා මච්ඡරිය මායා සායෙය්‍ය-ථමෙ ඤායා මාන අතිමාන මද පමාද යන සියළු උපකෙලය ධර්මයෝ

නාමරූප යන්නෙන් අවිද්‍යා සංස්කාර විඥාන ශබ්දයන්හි ස්වරූපය වෙනස් වන්නා වූයේ උපාදාන හිමි ජාති ජරා මරණ යන සියළුම පරිච්ඡේද සම්පාදනයෙන් කියන ලදහ පරිච්ඡේද සම්පාදන ලක්ෂණයෙන් ඒක ලක්ෂණ වන හෙයිනි.

පරිසර සංකල්පය රූප සංකල්පය යන දෙක කිසිදු අරුතකින් අරුත් සංකල්පය කියන ලද්දේ වෙයි. සංකල්ප ලක්ෂණයෙන් සමානවන හෙයිනි. ජරා විජර්ගයෙන් ලක්ෂණ නිරෝධය කියන ලදී. දුකට සමුදය හා මාර්ගයද එයින් කියන ලද්දකු වෙයි. ආර්ය සත්‍ය ලක්ෂණයෙන් සමාන වන හෙයිනි.

ජරා සුත්‍රයෙහි ලක්ෂණ වශයෙන් දනසුත්‍රය බවට මෙසෙයින් දනසුත්තය.

ලක්ෂණ භාර සමපාතයයි.

ඉක්බිති වතුබුද්ධ භාර සමපාතය දක්වනු ලැබේ.

වතුබුද්ධ භාරයකි කවරේද?

නෙරුනු මෙහිපසායෝ බැඳුණු මේ දෙසතා නිදානසුත්ත පුබ්බාපරානුසංඝී ඵසොභාරො වතුබුද්ධො

බැඳුණු මාරයෙන් සුත්‍රයාගේ නිරුක්ති විධියද දෙසකයාගේ අදහසද දෙසතා නිදානසුත්ත පුබ්බාපරානු සන්ධියද යන සතර උපුටා දැක්වීම වතුබුද්ධ භාරයයි.

නිරුක්ති නම් නාමාදී සියළුම පදයන්ගේ ලක්ෂණ හා නිව්වන දැක්වීමයි. පාවචනය පිළිබඳ සියළුම මාර්ගයන් විධිය මේ නිරුක්තියට අයුරු වේ.

සිල පනිඨාය යනාදී භාවාවේනි විජර්ගයෙනු අනුමිති අනුමිත කාලය සාධාරණවූ කතීන්හැරන ප්‍රථම පුරුෂ එක වචන ආකාරයක ක්‍රියා පදයි. සො යනු එයින් දකින කතීයි. තරුණයෙකු විනතං පසුකුමරු භාවය. ආතාපි නිපකො භික්ඛු යනු නවී විශේෂයන් පදයෝයි.

ජටං යනු අනුකත කම්මි ඉමං යනු කම් විශේෂයන් පනිඨාය යනු විජර්ගය යන අවසාන ක්‍රියාවට පුළු ක්‍රියායි සිල යනු ඊට ආධාරයි.

කාය කම්මාදිතං සිලතං සමාධානං සිල--සිල සමාධානෙ.

කාය කම්මාදිත් මැනවින් පිහිටුවීම සිල නම් සිල බාහුව මැනවින් නැඟීම අනුමිත වැටේ.

නාමරූපයෝ	සලායතනයන්ට	පදවිසානයි
විකුණුණ නිරොධය නාමරූප නිරොධයට		පදවිසානයි
නාමරූප නිරොධය සලායතන නිරොධයට		පදවිසානයි
සප්‍රතිසා රමමණය ප්‍රතිස සංඥාවන්ට		පදවිසානයි
ප්‍රතිස සංඥාව නාම භවයට		පදවිසානයි
ප්‍රතිස සංඥා නිරොධය නාමභව නිෂ්ක්‍රමණයට		පදවිසානයි
රූපාරමමණය රූපසංඥාවන්ට		පදවිසානයි
රූපසංඥාව රූපභවයට		පදවිසානයි
රූපසංඥා නිරොධය රූප භවනිෂ්ක්‍රමණයට		පදවිසානයි

මෙසේ ජලා සුත්‍රයෙහි සඳහන් වූ ධර්මයන් පිළිබඳ පදවිසාන දත යුක්තේය.

නිව්වාදිත පදවිසාන ධර්මයන්ගේ නව දුරටත් පදවිසාන දැක්වීමෙන් පදවිසාන පරමපරා වශයෙන්ද දැක්විය හැක්කේය.

පදවිසාන භාර සම්පාතයයි.

ඉක්බිති ලක්කණ භාර සම්පාතය දක්වනු ලැබේ.
ලක්කණ භාරය නම් කවරේද?

වුත්තමහි එක ධර්මය යෙ ධර්මා එක ලක්කණකෙවි
වුත්තා භවනාති සබ්බෙ සොභාසරා ලක්කණො නාම.

එක් ධර්මයක් කිකල්හි ඒ ධර්මයට සමාණ ලක්කණ ඇති සියළු ධර්මයන් කිවවුත් තොට සලකාගැනීම ලක්කණ භාරයයි.

සීලය ආනව සමයක් ප්‍රණීධානය ලක්කණතොට ඇත්තේය. ආනව සමයක් ප්‍රණීධානය ලක්කණතොට ඇති සියළු පුණ්‍යක්‍රියාවෝ සීල පණිච්ඡාය යන්නෙන් කියන ලද්දකු වෙත්. විතතං පසංඤාංව භාවයං යන්නෙන් සමාධි ප්‍රඥා ඉන්ද්‍රියයෝ කියන ලදහ ආකාපි යන්නෙන් විරින්ද්‍රිය කියන ලදී නිසෙකො යන්නෙන් ප්‍රඥෙන්ද්‍රිය කියන ලදී ඉන්ද්‍රිය ලක්කණයෙන් සමාන හෙයින් මෙයින් ශ්‍රධා සමාති ඉන්ද්‍රියයෝද කියන ලදහ. පඤ්ඤාන්ද්‍රියයන් කිකල්හි සමයක් ප්‍රධානිබල ඉධිපාද බොජ්ඣබ්බ ආයාසී අභ්‍යාසිනි මාග්ගි යන සත්තීස් බොධිපාක්ෂික ධර්මයෝ කියන ලදහ. නිය්‍යාතික ලක්කණයෙන් සියළු බොධිපක්ෂික ධර්මයෝ එක ලක්කණ වන හෙයින්.

රාග දොස අවිජ්ජා යනුවෙන් අකුසල මූල් කියන ලදහ. විතෙතාපකෙලය ලක්කණයෙන් ලොභ මොහ ක්‍රොධ උපතාහ මකඛ පලාස ඉස්සා මච්ඡරිය මායා සායෙය්‍ය-ථමො සාරමො මාන අතිමාන මද පමාද යන සියළු උපකෙලය ධර්මයෝ.

තමරුප යන්නෙන් අවිද්‍යා සංස්කාර විඥාන ශබ්දයන් සමග
වෙදනා තෘෂ්ණා උපාදාන හව ජාති ජරා මරණ යන සියළු පරිච්ඡ
සමුප්පාදධම්මෝ කියන ලදහ පරිච්ඡ සමුප්පාද ලක්ෂණයෙන් ඒක
ලක්ෂණ වන හෙයිනි.

පරිස සඤ්ඤා රුප සඤ්ඤා යන දෙක කිකල්හි අරුප සංඥාවද
කියන ලද්දේ වෙයි. සංඥා ලක්ෂණයෙන් සමානවන හෙයිනි. ජවා
විජවනගෙන් ලක්ෂණ නිරෝධය කියන ලදී. දුකක සමුදය හා මාගීයද
එයින් කියන ලද්දකු වෙත්. ආයතී සත්‍ය ලක්ෂණයෙන් සමාන වන
හෙයිනි.

ජවා සුත්‍රයෙහි ලක්ෂණ වශයෙන් දනසුත්‍ර ධම්මෝ මෙසෙයින්
දනසුත්තාහ.

ලක්ෂණ භාර සම්පාතයයි.

ඉක්කිති වතුබුහ භාර සම්පාතය දක්වනු ලැබේ.

වතුබුහ භාරනම් කවණේද?

තොරුනත මධිප්පායො බ්‍යඤ්ඤාන මථ දෙසනා නිදානඤ්ච
පුබ්බාපරානුසංඝී එසොහාරො වතුබුහො

බ්‍යඤ්ඤාන වාරයෙන් සුත්‍රයාගේ නිරුක්ති විධියද දෙසකයාගේ
අදහසද දෙසනා නිදානයද පුබ්බාපරානු සන්ධියද යන සතර උපුටා
දැක්වීම වතුබුහභාරයයි.

නිරුක්ති තම් නාමාදී සියළු පදයන්ගේ ලක්ෂණ හා නිව්වන
දැක්වීමයි. පාවචනය පිළිබඳ සියළු ව්‍යාකරණ විධිය මේ නිරුක්තියට
අවුලක් වේ.

සිලෙ සතිට්ඨාය යනාදී භාෂාවෙහි විජවයෙයනු අනුමිති අනුයෙහි
කාලත්‍රය සාධාරණවූ කතීකාරක ප්‍රථම පුරුෂ එක වචන ආකාරයක
ක්‍රියා පදයි. සො යනු එයින් උක්ත කතීයි. තරොසපඤ්ඤා විතතං
පඤ්ඤාන භාවයං ආතාපි නිපකො භික්ඛු යනු කතී විශේෂණ පදයෝයි.

ජටං යනු අනුක්‍රම කම්පි ඉමං යනු කම් විශේෂණයි සතිට්ඨාය
යනු විජවයෙ යන අවසාන ක්‍රියාවට පුච්ඡි ක්‍රියායි සිලෙ යනු ඊට
ආධාරයි.

කාය කම්මාදිනං සිලනං සමාධානං සිල-සිල සමාධානෙ.

කාය කම්මාදින් මැනවින් පිහිටුවීම සිල නම් සිල බාහුව මැනවින්
තැබීම අනුයෙහි වැටේ.

පජානාතිති සංඝෙය්‍ය දැනිනුයි ප්‍රඥා නම් සහ පඤ්ඤාය වතතතෙනි සපඤ්ඤාය ප්‍රඥාව සහිතව පවතිනුයි සපඤ්ඤාය යනුවේ වෙතය තිති විතතං ධිතානුයි විනුන නම් ආසමන්නා කිලෙසෙ නාපය තිති ආතපො ගාත්තමිත් කෙලෙස් තවානුයි ආකාස නම් විශ්‍යයි යයි. ආනාපො අස්ස අතිති ආනාපි විශ්‍යි මොහුට ඇත්තේනුයි ආනාපි නම් තිභුසං පච්චතෙනි තිපසං අතිසමිත් පැරෙණුයි භිසසා නම් කටපුත්තට තිසි නුවණයි නිපසං අස්ස අවිති නිපසො කටපුත්තට තිසි නුවණ මොහුට ඇත්තේනුයි භිසසො යනුවේ.

සෙසං රාගොව දොසොව අවිජ්ජාව විරාජිතා යන වාක්‍යයෙහි විරාජිතා යනු කාමකාරක නිත්‍ය ක්‍රියාවයි. සෙසං යනු කතීං අතිසෙති සම්බන්ධ ධ්‍යාන වචනයි අවිජ්ජා යනු උකත සමිති විරාජිතා යන්න ලක්ෂණ කොටගෙන රාගොව විරාජිතො දොසොව විරාජිතොයි. විරාජිතො යන පුලලිඛිත එක වචනයක් ආධ්‍යාතායයි කළ යුතුයි.

බිණ්ණසවා අරහත්තො යන තන්හි යෙ බිණ්ණසවා තෙ අරහත්තො හොනාති කියා වාක්‍යය සම්පූර්ණ කළයුතුයි. යම් අය ආශ්‍රවයන් සෂය කළ රහත්හු වෙත්ද යනුයි. තෙසං විජ්ටිතා ජවා යනුවෙහි සෙසං යන්න ප්‍රථම වාක්‍යයෙහි අතිසමිත් දූක්ඛිවත් තෙසං යන්නෙන් නියම කරණු ලැබේ. බිණ්ණසවා යනු කම් කාරක නිත්‍ය ක්‍රියාවයි ජවා යනු ඉන් උත්තම නමයි.

රුක්ඛතිති රාගො රුද්දේනුයි ජාග නම්. දුස්සතිති දොසො නිච්චු තෙතේනුයි දොස නම් විජානාතිති විජ්ජා දැනිනුයි ඕජ්ජා කම් හා විජ්ජා අවිජ්ජා දැනීම තොවත්තේ අවිජ්ජාවයි බිණ්ණ ආසවා සෙසං යන බිණ්ණසවා සෂය කළ ආශ්‍රවයෝ යම් කෙණෙකුත් පිහිත්ද ඔහු බිණ්ණසව නම් වෙත්.

අරහත්තීති අරහත්තො පුජාවට පුදුපු වෙත්නුයි අරහත්ත නම් වෙත්.

සසම් පාමංච ජුජංච අසෙසං උපරුක්ඛති පටිසං රූප සඤ්ඤාව යන වාක්‍යයෙහි උපරුක්ඛති යනු තත්කාල වචිමානයෙහි කතීංකාරක ක්‍රියාවයි. පාමං රූපං පටිසං රූප සඤ්ඤා යන එක් එක් නම් පදයක් හා සම්බන්ධ වන හෙයින් මෙය අලංකාර වයයෙන් ක්‍රියාදික්කයි.

ඵමසමිසා ජිජුජතෙ ජමා යන වාක්‍යයෙහි ජිජුජතෙ යනු තත් කාල වචිමාන නම් කාරක ක්‍රියාවයි එසා ජමා යනු සමයං කතීං සමයං කමිති අසෙසං යනු ක්‍රියා විශේෂණයි යත් යනුවෙන් පුළු වාක්‍යයෙහි අතිසමිත් දක්වන ලද්ද එන යනුවෙන් නියම කරන ලදී, එනම්: ක්ලේශ සෂයයි. එමනිති නාමිං නැමේනුයි නාම නම්. රූපාතිති

රූපං වැනසේනුසි ජ්‍යෙෂ්ඨ නම්. පටිහඤ්ඤානිති පටිසං භෑවේනුසි පටිසං නම් රූපෙ පවත්නා සඤ්ඤා රූපසඤ්ඤා රූපය අරමුණුකොට පැවති සංඥාව ජ්‍යෙෂ්ඨසඤ්ඤා නම්. මෙසේ නිරුක්තිය හැකවින් දක්වන ලදී. මේ දෙශනාවෙන් භාග්‍යවතුන් වහන්සේ දක්වූ අදහස කවරේද? යම් අය කෘෂ්ණා ජටාව සිදුහැරලනු කැමැත්තෝද ඔහු සිලයෙහි පිහිටින්නෝය සමථ විදුශිතා වඩන්නෝය කෙලෙස් නවතා විශ්වී දරන්නෝය නුවණ වඩන්නෝය ඔහු යුග පදස අවිද්‍යා සිදුහැර සියළු ආශ්‍රවයන් ක්‍ෂයකොට රහත් වන්නෝය ඔහු භ්‍යාමරජ්‍ය අජ්‍යෙෂ්ඨ යන භවත්‍රය ඉක්ම නිවීමෙන් පැමිණෙන්නෝය යනුයි.

අපනාහිකා බ්‍රහ්මකා යනාදින් දෙවතාවෙකු විසින් විවාල ප්‍රශනය මේ දෙශනාවට නිදහසි එයින් හැඟෙන්නේ ජටා යනුවෙන් කෘෂ්ණාව කියන ලද බවයි විජටයෙ යන්නෙන් කෘෂ්ණා ක්‍ෂය කියන ලද බවයි හිතවු යන්නෙන් යොගාවචරයා කියන ලද බවයි ජිකේසා ජිජ්ජානෙ ජටා යනුවෙන් අනිත්පල විමුක්තිය කියන ලද බවයි.

අනෙකානු සංඝිත පුත්‍රයෙහි පුළුපර සංඝි ගලපා දුක්ඛිමද ජනානු සංඝිත පුත්‍රයෙහි දෙසනා නිදහසින් හා ගලපා දුක්ඛිමද ප්‍රබ්‍රාසනනු සංඝි නම්. මේ පුළුපරානු සංඝිය අනිකු සංඝි බ්‍රහ්මකා සංඝි නිදේශ සංඝි දෙසනා සංඝි යයි සඳර වැදුරුම් වේ. එහි අනිකු සංඝි නම් ක්‍රියා කාරකාදී වශයෙන් අනියානේ සම්බන්ධයයි හෝ වනාහි සංඝාසනා පඤ්ඤානා චිත්තානා චිත්තානා උත්තානා භවමං සඤ්ඤානානි යන සවැදුරුම් අනි පදයන්ගේම වෙයි සියළු අනි ඒ සංඝට ඇතුළත් වන හෙයිනි.

බ්‍රහ්මකා සංඝි නම් පදයක් පද්‍යාතරයක් හා වන සම්බන්ධයයි එදං අනන්තරං පදං බ්‍රහ්මකානං අභ්‍යාමරා නිරුතති නිදේශො යන සවැදුරුම් බ්‍රහ්මකා පදයන්ගේමය නාමාදී සියළු පද එහි ඇතුළත්වන බැවිනි.

දෙසනා සංඝි නම් දෙසනාවක් දෙශනාතතරයක් හා සංසදනය කිරීමයි නිදේශ සංඝිනම් නිදේශය උපුටා දුක්ඛිම හෝ නිදේශය හා ගලපා දුක්ඛිම හෝ පුළු පඤ්චිම නිදේශයන් සංසදනය කිරීමයි.

මෙහි දෙශනා සංඝි දක්වනු ලැබේ,

සම්මානි සම්බන්ධි සොනා ලතා උබ්බිජ්ජ කිට්ඨති
තංව දිස්සා ලතං ජාතං මූලං පඤ්ඤාය ජිනුථ.

කෘෂ්ණා නැමති දිය පාරවල් රූපාදී සියළු කැතින් ගලා බසින් එයින් කෘෂ්ණා නැමති ලතාව පැනනැග සිටී. ඒ හටගත් ලතාව දැක

පජානාතීති පසුකුදු දනිනුයි ප්‍රඥා නම් සහ පසුකුදුය වහනතෙති සපසුකුදු ප්‍රඥාව සහිතව පවතිනුයි සපසුකුදු යනුවේ වෙතය තිති විතතං සිතානුයි විතතා නම් ආසමනතා කිලෙසෙ තාපය තිති ආතපො ගාත්පතින් කෙලෙස් තවානුයි ආකාස නම් වියරී යයි. ආතාපො අසස ආතීති ආතාපී වියරී මොහුට ඇත්තේනුයි ආතාපී නම් තිභුසං පව්වතෙති තිපකං අතියතින් පැයේනුයි නිපසා නම් කටයුත්තට තිසි නුවණයි තිපකං අසස අතීති තිපකො කටයුත්තට තිසි නුවණ මොහුට ඇත්තේනුයි නිපසො යනුවේ.

යෙසං රාගොව දොසොව අවිජ්ජාව විරාජිතා යන වාක්‍යයෙහි විරාජිතා යනු කම්කාරක තිතක ක්‍රියාවයි. යෙසං යනු කතීය අවිජ්ජෙහි සම්බන්ධ බහු වචනයි අවිජ්ජා යනු උක්ත කම්බි විරාජිතා යන්න ලක්ෂණ කොටගෙන රාගොව විරාජිතො දොසොව විරාජිතොයි. විරාජිතො යන පුලලිභිත එක වචනයක් ආධ්‍යාත්මයෙහි කළ යුතුයි.

බිණ්ණසවා අරහතෙනා යන තන්ති යෙ බිණ්ණසවා තෙ අරහතෙනා හොනනි කියා වාක්‍යය සම්පූර්ණ කළයුතුයි. යම් අය ආශ්‍රවයන් ඝෂය කළ රහත්හු වෙත්ද යනුයි. තෙසං විජ්ජිතා ජවා යනුවෙහි යෙසං යන්න ප්‍රථම වාක්‍යයෙහි අතියමින් දක්වුවන් තෙසං යන්නෙන් තියම කරණු ලැබේ. විජ්ජිතා යනු කම් කාරක තිතක ක්‍රියාවයි ජවා යනු ඉන් උක්තවූ කම්බි.

රක්ඛතිති රාගො රුද්දෙනුයි ජාග නම්. දුස්සතිති දොසො කිච්චු කෙරෙනුයි දොස නම් විජානාතීති විජ්ජා දනිනුයි විජ්ජා නම් හා විජ්ජා අවිජ්ජා දනීම නොවන්නේ අවිජ්ජාවයි බිණ්ණ ආසවා යෙසං තෙ බිණ්ණසවා ඝෂය කළ ආශ්‍රවයෝ යම් කෙණෙකුත් විසින්ද ඔහු බිණ්ණසව නම් වෙත්.

අරහතතීති අරහතෙනා පුජාවට සුදුසු වෙන්නුයි අරහතන නම් වෙත්.

යසඤ්ඤා නාමං උපරුපකානි පටිසං රූප සකුදුච යන වාක්‍යයෙහි උපරුපකානි යනු තත්කාල වතීමානයෙහි කතීයාකාරක ක්‍රියාවයි. නාමං රූපං පටිසං රූප සකුදු යන එක් එක් කම් පදයක් හා සම්බන්ධ වන හෙයින් මෙය අලංකාර වශයෙන් ක්‍රියාදික්කයි.

එකෙසං ජිජ්ජතෙ ජට්ඨා යන වාක්‍යයෙහි ජිජ්ජතෙ යනු තත් කාල වතීමාන කම් කාරක ක්‍රියාවයි එසං ජට්ඨා යනු ස්වයං කතීය ස්වයං කම්බි අසෙසං යනු ක්‍රියා විශේෂණයි යත් යනුවෙන් පුළු වාක්‍යයෙහි අතියමින් දක්වන ලද්ද එත් යනුවෙන් තියම කරන ලදී, එනම්: ක්ලෙශ ඝෂයයි. නමතිති නාමං කැමෙනුයි නාම නම්, රූපාතීති

රූපං වැනසේනුසි රූප නම්. පටිභඤ්ඤානිති පටිසං භාවේනුසි පටිසං නම් රූපෙ පවත්නා සඤ්ඤා රූපසඤ්ඤා රූපය අරමුණුකොට පැවති සංඥාව රූපසඤ්ඤා නම්. මෙසේ නිරුක්තිය සැකවින් දක්වන ලදී. මේ දෙශනාවෙන් භාග්‍යවතුන් වහන්සේ දක්වූ අදහස කවරේද? යම් අය තෘෂ්ණා ජටාව සිදුහැරලනු කැමැත්තෙන්ද ඔහු සිලයෙහි පිහිටන්නෝය සම්ප වීදිකා වඩන්නෝය කෙලෙස් තවන වියවී දරන්නෝය නුවණ වඩන්නෝය ඔහු යහ දෙස අවිද්‍යා සිදුහැර සියළු ආශ්‍රවයන් ක්‍ෂයකොට රහත් වන්නෝය ඔහු භ්‍යාමරූප අරූප යන භවත්‍රය ඉක්ම නිවීමෙන් පැමිණෙන්නෝය යනුයි.

අනෙකා ජටා බහිස්ථා යනාදින් දෙවතාවෙකු විසින් විවාල ප්‍රශ්නය මේ දෙශනාවට නිදනය වී එයින් හැඟෙන්නේ ජටා යනුවෙන් තෘෂ්ණාව කියන ලද බවයි විජටයෙ යන්නෙන් තෘෂ්ණා ක්‍ෂය කියන ලද බවයි හිතනු යන්නෙන් යොග්‍යවචරයා කියන ලද බවයි පිණිසා ජීර්ණ ජටා යනුවෙන් අතින්පල විමුක්තිය කියන ලද බවයි.

අනෙකානු සංඛිත සුත්‍රයෙහි පුළුචර සංඛි ගලපා දැක්වීමද එකානු සංඛිත සුත්‍රයෙහි දෙසනා නිදනයන් හා ගලපා දැක්වීමද ප්‍රබන්ධයක් නම්. මේ පුළුචරානු සංඛිත අනිසංසාදන සංඛි නිදේශ සංඛි දෙසනා සංඛි යයි සභර වැදූරුම් වේ. එහි අනිසංසාදන නම් ක්‍රියා කාරකාදී වශයෙන් අනිසංසාදන සම්බන්ධයයි හෝ වනාහි සංඛාසනා පඤ්ඤානා විචරණ විභජනා උත්තානා කම්මං පඤ්ඤානා යන සවැදූරුම් අනි පදයන්ගේම වෙයි සියළු අනි ඒ සංඛි ඇතුළත් වන හෙයිනි.

බ්‍යඤ්ඤාන සංඛි නම් පදයක් පද්‍යානරයක් හා වන සම්බන්ධයයි එද- අක්කරං පදං බ්‍යඤ්ඤානං ආකාරො නිරුතති නිදේශො යන සවැදූරුම් බ්‍යඤ්ඤාන පදයන්ගේමය නාමාදී සියළු පද එහි ඇතුළත්වන බැවිනි.

දෙසනා සංඛි නම් දෙසනාවක් දෙශනානරයක් හා සංසන්දනය කිරීමයි නිදේශ සංඛිනම් නිදේශය උපුටා දැක්වීම හෝ නිදේශය හා ගලපා දැක්වීම හෝ පුළු පස්විම නිදේශයන් සංසන්දනය කිරීමයි.

මෙහි දෙශනා සංඛි දක්වනු ලැබේ,

සවනාති සබ්බස්සි සොනා ලතා උබ්බිජ්ජ කිට්ඨති
තංව දිස්සා ලතං ජාතං මූලං පඤ්ඤාය ජිනුථ.

තෘෂ්ණා නැමති දිය පාරවල් රූපාදී සියළු තැනින් ගලා බසිත් එයින් තෘෂ්ණා නැමති ලතාව පැනනැග සිටී. ඒ හටගත් ලතාව දැක

නුවණින් මූල සිදින්නේය ලතාව ජටාවක් වන බැවින් තෘෂ්ණාව ගෙති යන ධර්මයක් බව මෙයින් හුදු ප්‍රකාශවේ.

සබ්බපාපස්ස අකරණං කුසලස්ස උපසම්පදා,
සචිත්ත පරියො දපනං එතං බුද්ධාන සාසනං.

මෙහි සියළු පටි නොකිරීම නම් සීලයයි කුසල් රැස් කිරීම නම් සමළ විදැහීමාවන්ගේ වැඩිමසි සිත් පිරිසිදු කිරීම නම් ප්‍රඥාවයි තෘෂ්ණාවෙන් දැමූ සීල සමාධි පසුකැඩී ගොස් හේතුවන බව මෙයින් හුදු ප්‍රකාශ වේ.

නිදේශ සංකීය නම්—

සීලෙ පතිඨාය — පෙ — විජටයෙ ජටං යනු අසංකල්ප නිදේශයි
යෙසං රාගොව — පෙ — විජටිතා ජටා යනු අසංකල්ප නිදේශයි
යත්ත නාමංව — පෙ — ජජජනෙ ජටා යනු විමුක්තිකල්ප නිදේශයි

වතුබුද්ධ භාර සම්පාතයයි

ඉක්බිති ආවතී භාරය දක්වනු ලැබේ.

ගේ කවදේද?

එකමනි පද්ධතො පරිණයති සෙසතං පද්ධතං
ආවතනති පටිපකෙඛ ආවතොතා නාම සො භාරො.

එක් පද්ධතා ධර්මයක් සුත්‍රා රූපව ඇතිකල්හි ඊට විසභාග වශයෙන් සෙසු පද්ධතා ධර්මයන් නුවණින් සොයාද දෙශනාව ප්‍රතිපක්ෂ වශයෙන් ආවතීතය කෙරේද එය ආවතී භාරයයි.

දෙශනාගත ධර්මයන් සභාග විසභාග වශයෙන් ආවතීතය කිරීම ලක්ෂණ කොට ඇත්තේ ආවතී භාරයයි.

සීලෙ පතිඨාය යන්නෙන් දක්වන ලද සීලය නම් සමාස වචනය සමාස කම්පනය සමාස ආර්ථය යන තුනකි විනාශ භාවය යන්නෙන් දක්වන ලද විතත භාවතාව නම් සමාස සති සමාස සමාධි යන දෙකයි.

පසුකැඩී ගොස් යන්නෙන් දක්වන ලද ප්‍රඥ භාවතාව නම් සමමාදික්ඛි සමමා සබ්බස්ස යන දෙකයි.

සො ඉමං විජටයෙ ජටං යනු එක ක්ෂණිකවූ මේ මාගීඛග අවින් තෘෂ්ණා ජල සම්ප්‍රදාලනය දක්වන ලදී.

මේ සමයක් මාගීයව විසභාගවූයේ මිත්‍රායා මාගීයයි එනම්: මිත්‍රාදිඤ්ඤි මිත්‍රා සඛිකාස මිත්‍රාචාචා මිත්‍රාකම්මග්ගා මිත්‍රා ආජීව මිත්‍රා වායාම මිත්‍රා සනි මිත්‍රා සමාධි - යන අඩන අටයි.

රෙසං රාගොව - පෙ - විජ්ජිතා ජවා යනු නාමණා ක්‍රමය කළ ආයතී පුද්ගලයෝය.

යත්ත කාමංච - පෙ - ජීජ්ජනෙ ජවා යනු නිශ්ශොකයෙකි

ඒ ආයතී පුද්ගලයන්ගේ යම් උපාදිනනක ස්කන්ධ පංචකයක් වේද ඒ දුකයි

ඒ ආයතී පුද්ගලයන් විසින් ජෙද්දමානවූ යම් නාමණා ජවාටක් වේද ඒ සමුදයයි

ඒ ආයතී පුද්ගලයන්හට විසභාගවූවෝ නාමණා ජවාටෙන් ජටිතවූ පාඨන්ජනයෝයි

ඒ දුකට විසභාග වූයේ අනුපාද පරිනිමිණයයි

ඒ නාමණා ජවාටට විසභාග වූයේ ආයතී මාගීයයි

ආවනිහාර සමසානයයි

ඉක්කිති විහක්ති භාරය දක්වනු ලැබේ

විහක්ති භාරය නම් කවදේද?

ධම්මංච පදඨානං භූමිංච විහජ්ජනෙ අයං භාරො

සාධාරණෙ අසාධාරණෙව තෙය්‍යො විහතති ති

සංකිලෙස වොද්දන ධම්මන් පදඨාන වශයෙන් හා භූමි වශයෙන්ද සාධාරණ අසාධාරණ වශයෙන්ද බෙදා දැක්වීම විහක්ති භාරයයි

විවයභාර යුක්ති භාරයෝ විහක්තිභාරයට පරිනමී ස්ථානයි සීලෙ පතිසාය - පෙ - විජ්ජයෙ ජටිං - යනු නිබ්බාන භාගිය සූත්‍රයයි

මෙහි සීලය නම් ප්‍රභාණ සීලයයි. කාය වාග්දුශවර්තයන්ගේ ප්‍රභාණය එයින් කරණු ලැබේ - සීලය සමාධියට පදඨානයි විතත භාවනා නම් සමාධියයි. සමාධිය ප්‍රඥාවට පදඨානයි ප්‍රඥා භාවනාව විමුක්තියට පදඨානයි. මෙයින් දැනුන භූමිය හා භාවනා භූමිය දක්වන ලදී. සීලය සියළු භෙදෙකම සාධාරණ වේ ධම්මාව අසාධාරණ වේ ප්‍රඥාව සියළු ආයතීයන්හට සාධාරණ වේ ධම්මාව අසාධාරණ වේ.

විහක්තිහාර සමසානයයි.

ඉක්බිති පරිවර්තන භාරය දක්වනු ලැබේ
හේ කවරේද?

කුසලා කුසලෙ ධම්මෙ නිද්දිසෙ භාවිතෙ පතිණෙව
පරිවර්තන පටිපකෙක භාරො පරිවර්තනො නාම

සුත්‍රයෙහි නිර්දේශවූ ධර්මයන්ද වැඩිය යුතු පහකළ යුතු ධර්මයන්ද
ප්‍රතිපක්‍ෂයට පෙරලා දැක්වීම ප්‍රේමදාන භාරයයි

සීලයෙහි පිහිටියට නාය වාග් දුෂ්ටර්තයෝ ප්‍රතිණ වෙත්. නාය
වාග්දුෂ්ටර්තයන්ගේ ප්‍රභාණයෙන් නාය වාග්සුවර්තයෝ සම්ප්‍රණ්ණවෙත්.
විතත භාවනා කරන්නාහුට විතත වික්‍ෂේපය ප්‍රතිණවේ. විතත වික්‍ෂේප
ප්‍රභාණයෙන් විතත සමාධිය සම්ප්‍රාප්ත වේ. ආනාපන වියථී ඇති
කල්හි කුසිත භාවය පහවේ කුසිත භාවය පහවීමෙන් භිද්ධිබ්ධි පාදය
සම්ප්‍රණ්ණවේ රාගය ඇති කල්හි අසුභ සංඥාව ප්‍රතින වේ අසුභ සංඥාව
ප්‍රතිණවූ කල්හි අසුභයෙහි සුභය යන විපර්යාසය ඇතිවේ.

කෙසෙය ඇති කල්හි මෙමත්‍ර වෙනො විමුක්තිය පහවේ මෙමත්‍ර
වෙනො විමුක්තිය පහවූ කල්හි ප්‍රාණ ඝාතාදී අකුසල ධර්මයන්ගේ පහළ
වීම වේ

අවිද්‍යාව ඇති කල්හි විද්‍යාව පහළ නොවන්නේය විද්‍යාව නැතිකල්හි
මොහයෙන් මුලා වන්නේය ජටා විජටනයවූ කල්හි සංයෝජනයන්ගේ
විසංයෝගය වේ විගත සංයෝග ඇති කල්හි ජාතිය ක්‍ෂය වන්නේය
නාම රූපයන්ගේ නිශේධය ඇති කල්හි වික්‍ෂේපාණ නිරෝධය වන්නේය
වික්‍ෂේපාණය නිරුඬවූ කල්හි පුනභිමිය ඇති නොවන්නේය පටිස
සංඝරූපසංඝරූප වන්නේ උපසංඛය ඇති කල්හි කාම රාග රූප
රාගයන්ගේ අභාවය වන්නේය

කාමරාග රූප රාගයන්ගේ ප්‍රභාණයෙන් කාම රාග රූප රාග
සංයෝජනයන් ක්‍ෂය වන්නේය කාම රාගය හා චෛත්‍ය අනාගාමි මාගී
යෙන් ප්‍රතින වන කල්හි රූප රාග අරූප රාග හා අවිද්‍යාව අභීතමාගී
යෙන් ප්‍රතින වන්නේය.

මේ මාගීවයම භාවනා භූමිය වන්නේය
ප්‍රේමදාන භාර සමසානයයි

ඉක්බිති වෙවචන භාරය දක්වනු ලැබේ
වෙවචන භාරය යනු කවරේද?

වෙ වචනාති බහුනිතු සුතො වුතනාති එකධම්මසං
යොජානාති සුතා විදු වෙ වචනො නාම සො භාරො

සුත්‍රයෙහි කියන ලද එක් ධර්මයක් පිළිබඳවූ බොහෝ පරයාය
වචනයන් දැක්වීම වෙවචන භාරයයි

සීලං සුවර්ගං කාය වාචාය සමාධානං කායවාචා සංවිසුම් භංගිතො
සමාචාරො යනාදිය සීලය පිළිබඳ වෙ වචනයි.

විතනං මනෝ මහිඤ්ඤං මනාසතනං මනෝවිඤ්ඤාණං චිත්තනං
යනාදිය සිත පිළිබඳව වෙ වචනයි.

පඤ්ඤා පඤ්ඤාදි භූතං පඤ්ඤාබලං ආර්ථපඤ්ඤා සිකාං පඤ්ඤාකතකො
ධම්ම විවය සමෙබ්බාස්සකොධො ඤාණං සමමා දිට්ඨි නිරණ විපස්සනා
වක්ඛ විජ්ජා කුරි මෙඬා බුම් ආලොකො යනාදිය ප්‍රඥාව පිළිබඳ
වෙවචනයි.

ආත්‍යාපො විරියං විරිසින්ද්‍රියං විරිය බලං විරිය සමෙබ්බාස්සකොධො
ආරමො සධානං පදගිතනතං යනාදිය වීර්‍ය පිළිබඳ වෙවචනයි

ජවා ජාලං ජදනං කණ්ණා සිසාසා අභිනිකුතා ආසා සිතා
සිතාසනා බිකුතං රාගො ඝාතො රඤ්ජිතතනං ජපො යනාදිය
තාපණාව පිළිබඳ වෙවචනයි.

දෙසො පඨිසො ආසාතො වෙරං අමනාපො දෙමනස්සං
අස්සසාදො විගෙධො අනාභිරති යනාදිය වෙසය පිළිබඳ වෙවචනයි.

අවිජ්ජා අඤ්ඤාණං මොහො අවිජ්ජානනං අදස්සනා අස්සවිවෙධො
විපරිතග්ගාහො මිච්ඡාදිඝී යනාදිය අවිජ්ජාව පිළිබඳ වෙවචනයි.

බිණ්ණසවො අරණා පටිකම්මනවසංගොප්පනො පාරංගනො
තිබ්බතො සිතිකුතො නිකම්මලොසො විමුතො බෙමිස්සතො
අනාසවො උත්තමො නාගො යනාදිය රහතුන් වහන්සේ පිළිබඳ
වෙවචනයි.

වෙවචන භාර සම්පාතයයි

ඉක්බිති පඤ්ඤානති භාරය දක්වනු ලැබේ.

පඤ්ඤානති භාරය නම් කවරේද?

එකං හතච ධම්මං පඤ්ඤානතිති විවිධාහි දෙසෙති
සො ආකාරො ඤෙය්‍යා පඤ්ඤානති නාම භාරොති

භාග්‍යවතුන් වහන්සේ දෙයනා කළ එක් ධම්ම පදයක් නොයෙක්
ප්‍රඥප්තින්ගෙන් පනවන්නාවූ පිහිටු වන්නාවූ ආකාරය දැක්වීම ප්‍රඥප්ති
භාරයයි.

සිලෙ පතිථාය නිරෝසපඤ්ඤා යනු දුශ්චරිතයන් පිළිබඳ ප්‍රහාන ප්‍රඥප්ති යයි. සුචරිතයන් පිළිබඳ නික්‍ෂේප ප්‍රඥප්තියයි. විතනං පඤ්ඤාංච භාවයං යනු සමථ විදහිතා පිළිබඳ භාවනා ප්‍රඥප්තියයි එසේම දෙසනා ප්‍රඥප්තියයි. ආකාෂි යනු විශ්වී පිළිබඳ නික්‍ෂේප ප්‍රඥප්තියයි. නිසංයො යනු ප්‍රඥාච පිළිබඳ නික්‍ෂේප ප්‍රඥප්තියයි. හික්ඛු යනු යොගියා පිළිබඳ ඛේමච්ඡනා ප්‍රඥප්ති යයි.

සො ඉමං විජ්ඣතො ඡට්ඨං යනු සමුදය පිළිබඳ ප්‍රහාන ප්‍රඥප්තියයි සෙසං රාගොච - පෙ - විරාජිතා යනු කෙලයෙන් පිළිබඳ ප්‍රහාන ප්‍රඥප්තියයි.

තිණාසො අරසනෙනා යනු රහතුන් පිළිබඳ නාම ප්‍රඥප්තියයි සෙසං විජ්ඣතා ඡට්ඨා යනු මාතීය පිළිබඳ භාග්‍යා ප්‍රඥප්තියයි.

යත් නාමංච - පෙ - එතෙස්ස ජ්ජ්ජනෙ ඡට්ඨා යනු නිරෝධය පිළිබඳ දෙශනා ප්‍රඥප්තියයි ඛේමච්ඡනා ප්‍රඥප්තියද වේ.

ප්‍රඥප්ති භාෂයයි

ඉක්ඛිති ඔතරණ භාරය දක්වනු ලැබේ

ඔක්කරණ භාරය නම් ඔබවෙද්ද?

යොව පටිච්චුප්පාදෙ ඉන්ද්‍රිය බන්ධාව ධාතු ආයතනා
එතෙති ඔතරනියො ඔක්කරණො නාම සො භාරො

ප්‍රතිත්‍යා සමුත්පාද ඉන්ද්‍රිය ස්භන්ධානු ආයතනා යන මොවුන්ගේ මාතීයෙන් සුත්‍රය විස්තර කොට දැක්වීම ඔක්කරණ භාර නම්වේ.

සිලෙ පතිථාය නිරෝස පඤ්ඤා යනුවෙන් ශීලස්භන්ධය දක්වන ලදී මේ ස්භන්ධයන්ගේ මාතීයෙන් ඔතරණයයි සීලය චාලිත්‍ර චාලිත්‍ර වතසෙන් විවිධ වේ චාලිත්‍ර සීලය ශ්‍රධාවෙන් හා විශ්වීයෙන් පිරිය යුත්තේය චාලිත්‍ර සීලය ශ්‍රධාවෙන් පිරිය යුත්තේය මෙයින් ශ්‍රවෙණද්‍රිය හා විශේෂද්‍රිය නිසාන ලදහ. මේ ඉන්ද්‍රිය යන්ගේ මාතීයෙන් ඔක්කරණ යයි මේ ශ්‍රධා විශ්වීදී චෛතසිකයෝ ධම් ධාතුච්ච අසිති වුවානු වෙති. මේ ධාතුන්ගේ මාතීයෙන් ඔක්කරණ යයි.

ඒ ධම් ධාතුච්ච ධම්මයතනයටද ඇතුලත් වේ- මේ ආයතනයන්ගේ මාතීයෙන් ඔක්කරණයයි.

සප්‍රඥවු නරයාගේ සීලය විද්‍යාභාගීය වේ - විද්‍යාව ඇති කල්හි අවිද්‍යානිරෝධය වේ අවිද්‍යා නිරෝධයෙන් සංස්කාර නිරෝධය වේ සංස්කාර නිරෝධයෙන් විඤ්ඤාණ නිරෝධය වේ විඤ්ඤාණ නිරෝධයෙන් නාමරූප නිරෝධය වේ නාම රූප නිරෝධයෙන් සධ්මයතන

නිරෝධය වේ. ශ්‍රමායතන නිරෝධයෙන් ස්පර්ශ නිරෝධය වේ ස්පර්ශ නිරෝධයෙන් චෙදනා නිරෝධය වේ චෙදනා නිරෝධයෙන් කාෂණා නිරෝධය වේ කාෂණා නිරෝධයෙන් උපාදාන නිරෝධය වේ උපාදාන නිරෝධයෙන් භව නිරෝධය වේ භව නිරෝධයෙන් ඡාති නිරෝධය වේ ඡාති නිරෝධයෙන් ඡරා මරණ ඝොසා පටිපෙට් දුක්ඛ පද්ධතියාදී අනෙක දුක්ඛස්තනියානේ නිරෝධය වේ මේ ප්‍රතිත්‍ය සමුත්පාද මාගී යෙන් ඔතරණ යයි.

විතතං පද්ධං භාවයං යන්නෙන් සමථ විදුශිතාවෝ දක්වන ලදහ. සමථය සමාධිස්තනියයි විදුශිතාව ප්‍රඥ ස්තනියයි එම ස්තනියානේ මාගීයෙන් ඔතරණ යයි සමථය සමාධිත්‍යයයි විදුශිතාව ප්‍රඥෙත්‍යයයි මේ ඉත්‍යයානේ මාගීයෙන් ඔතරණයයි.

ශ්‍රමා සමාති සමාධි විශ්වී ප්‍රඥා යන මේ ඉත්‍යයෝ බමි බාහු පයභා පනතවෙන් මේ බාහුනේ මාගීයෙන් ඔතරණ යයි මොහු බමායනන පයභාපනතද වෙති මේ ආයතනයන්ගේ මාගීයෙන් ඔතරණයයි ඉත්‍යයෝ විදුහාතිය වෙති විදුහ අැති කල්හි අවිදු නිරෝධය වේ.

අවිදු නිරෝධයෙන් සංස්භාර නිරෝධය වේ. - පෙ - ඡාති නිරෝධයෙන් ඡරා මරණ ඝොසා පටිපෙට් දුක්ඛ පද්ධතියාදී අනෙක දුක්ඛස්තනියානේ නිරෝධය වේ මේ ප්‍රතිත්‍ය සමුත්පාද මාගීයෙන් ඔතරණ යයි.

සො ඉමං විජජ්ජෙ ඡටං යනු ආයභී අස්සාධිතා මාගීයයි ඒ ප්‍රඥ ස්තනි ප්‍රඥෙත්‍ය බමිබාහු බමායනන විදුහන්හි ඇතුළත්වේ මෙ නයින් නවදුරටත් ඔතරණ කළ හැක්කේය.

ඔතරණ භාජයයි.

ඉක්කිති සොධන භාරය දක්වනු ලැබේ

සොධන භාජය නම් කවරේද?

විසංජිතමහි පඤ්ඤා ශාරායං පුච්ඡිතාය මාරබ්බා සුඛා සුඛ පරිකතා භාරො සො සොධනො නාම

නථාගතයන් වහන්සේ විසඳු ප්‍රශ්නාත්‍ය ආරමාය පිළිබඳ සුඛා සුඛ බව විචාරණය කිරීම සොධන භාජයයි ආරමාය නම් ප්‍රශ්න පුච්ඡිතාය විසින් දැනගත්ව ඔහු කළ ප්‍රධාන කරුණුයි.

විසංජිතයෙන් ඔවුන්ගේ සියළු සැක පසිඳ අවබෝධය ඇතිවීම සුඛ බවයි.

සිලෙ පනිට්ඨාස නිරෝසපඤ්ඤා යනු දුඛවර්තයන් පිළිබඳ ප්‍රභාන ප්‍රඥප්ති යයි. සුවර්තයන් පිළිබඳ නිෂෙක්ෂය ප්‍රඥප්තියයි. විතනං පඤ්ඤංච භාවකං යනු සමථ විදර්ශනා පිළිබඳ භාවනා ප්‍රඥප්තියයි එසේම දෙසනා ප්‍රඥප්තියයි. ආත්මාපි යනු විශ්වී පිළිබඳ නිෂෙක්ෂය ප්‍රඥප්තියයි. නිෂෙක්ෂා යනු ප්‍රඥාව පිළිබඳ නිෂෙක්ෂය ප්‍රඥප්තියයි. හිත්තං යනු යොගියා පිළිබඳ ඛේමවිතා ප්‍රඥප්ති යයි.

සො ඉමං විජ්ජගෙ ඡක්ඛං යනු සමුදය පිළිබඳ ප්‍රභාන ප්‍රඥප්තියයි යෙසං රාශොච - පෙ - චිරාජිතා යනු කෙලයෙන් පිළිබඳ ප්‍රභාන ප්‍රඥප්තියයි.

තිණාසවා අරහතොනා යනු රහතුන් පිළිබඳ නාම ප්‍රඥප්තියයි යෙසං විජ්ජිතා ඡක්ඛා යනු මාගීය පිළිබඳ භ්‍යානා ප්‍රඥප්තියයි.

යත්ථ නාමංච - පෙ - එතෙසා ජ්ජුතෙ ඡක්ඛා යනු නිරෝධය පිළිබඳ දෙශනා ප්‍රඥප්තියයි ඛේමවිතා ප්‍රඥප්තියද වේ.

ප්‍රඥප්ති භාජයයි

ඉක්කිති ඔතරණ භාරය දක්වනු ලැබේ

ඔතරණ භාරය නම් කවරේද?

යොච පටිච්චුප්පාදෙ, ඉන්ද්‍රිය බන්ධාව බාතු ආයතනා
එතෙති ඔතරනියො ඔතරණො නාම සො භාරො

ප්‍රතිත්‍ය සමුත්පාද ඉන්ද්‍රිය ස්කන්ධානු ආයතනා යන මොවුන්ගේ මාගීයෙන් සුත්‍රය විසාර නොට දැක්වීම ඔතරණ භාර නම්වේ.

සිලෙ පනිථාස නිරෝස පඤ්ඤා යනුවෙන් ශිලස්කන්ධය දක්වන ලදී මේ ස්කන්ධයන්ගේ මාගීයෙන් ඔතරණයයි සීලය වාසිනු වාසිනු වශයෙන් විවිධ වේ වාසිනු සීලය ශ්‍රවාවෙන් හා විශ්වීයෙන් පිරිය යුත්තේය වාසිනු සීලය ශ්‍රවාවෙන් පිරිය යුත්තේය මෙයින් ශ්‍රවණේය හා විචේද්‍යේය කියන ලදහ. මේ ඉන්ද්‍රිය යන්ගේ මාගීයෙන් ඔතරණ යයි මේ ශ්‍රවණ විශ්වීදී චෛතසිකයෝ බමි බාතුචට අසිති වූවානු වෙති. මේ බාතුන්ගේ මාගීයෙන් ඔතරණ යයි.

ඒ බමි බාතුචට බමියතනයටද ඇතුලත් වේ-මේ ආයතනයන්ගේ මාගීයෙන් ඔතරණයයි.

සප්‍රාඥවු තරයාගේ සීලය විද්‍යාභාගීය වේ - විද්‍යාව ඇති කල්හි අවිද්‍යානිරෝධය මේ අවිද්‍යා නිරෝධයෙන් සංස්කාර නිරෝධය මේ සංස්කාර නිරෝධයෙන් විඤ්ඤාණ නිරෝධය මේ විඤ්ඤාණ නිරෝධයෙන් නාමරූප නිරෝධය මේ නාම රූප නිරෝධයෙන් සංඛ්‍යායතන

නිරෝධය වේ. භවයතන නිරෝධයෙන් ස්පඨි නිරෝධය වේ ස්පඨි නිරෝධයෙන් චෙදනා නිරෝධය වේ චෙදනා නිරෝධයෙන් කාෂණා නිරෝධය වේ. කාෂණා නිරෝධයෙන් උපාදාන නිරෝධය වේ උපාදාන නිරෝධයෙන් භව නිරෝධය වේ භව නිරෝධයෙන් ජාති නිරෝධය වේ ජාති නිරෝධයෙන් ජරා මරණ සොහොන පටිපෙට් දුක්ඛ දෙමනාසාදී අනෙක දුක්ඛස්කන්ධයන්ගේ නිරෝධය වේ මේ ප්‍රතිත්‍ය සමුත්පාද මාගී යෙන් ඔකරණ යයි.

විතතං පඤ්චම භාවයං යන්නෙන් සමථ විදගීතාවෝ දක්වන ලදහ. සමථය සමාධිස්කන්ධයයි විදගීතාව ප්‍රඥ ස්කන්ධයයි එම ස්කන්ධයන්ගේ මාගීයෙන් ඔකරණ යයි සමථය සමාධිඤ්ඤයයි විදගීතාව ප්‍රඥඤ්ඤයයි මේ ඉඤ්ඤයන්ගේ මාගීයෙන් ඔකරණයයි.

ශ්‍රව්‍ය සමානි සමාධි විශ්වී ප්‍රඥ යන මේ ඉඤ්ඤයෝ ධම් ධාතු පයඝී පහතවෙන් මේ ධාතූන්ගේ මාගීයෙන් ඔකරණ යයි මොහු ධම්යතන පයඝීපහතද වෙති මේ ආයතනයන්ගේ මාගීයෙන් ඔකරණයයි ඉඤ්ඤයෝ විදුහාගිය වෙති විදුච ඇති කල්හි අවිදු නිරෝධය වේ අවිදු නිරෝධයෙන් සංස්කාර නිරෝධය වේ. - පෙ - ජාති නිරෝධයෙන් ජරා මරණ සොහොන පටිපෙට් දුක්ඛ දෙමනාසාදී අනෙක දුක්ඛස්කන්ධයාගේ නිරෝධය වේ මේ ප්‍රතිත්‍ය සමුත්පාද මාගීයෙන් ඔකරණ යයි.

සො ඉමං විජ්ජමෙ ජමං යනු ආයඝී අස්ථාබ්ගික මාගීයයි ඒ ප්‍රඥ ස්කන්ධ ප්‍රඥඤ්ඤය ධම්ධාතු ධම්යතන විදුචන්ති ඇතුළත්වේ මේ නසින් තවදුරටත් ඔකරණ කළ හැක්කේය.

ඔකරණ භාගයයි.

ඉක්බිති සොධන භාරය දක්වනු ලැබේ

සොධන භාගය නම් කවරේද?

විසංජිතමහි පඤ්ඤා ශාථායං පුච්ඡතාය මාරඛන සුඛා සුඛ පරිකතා භාරො සො සොධනො නාම

තථාගතයන් වහන්සේ විසඳු ප්‍රශ්නප්‍රේ ආරම්භය පිළිබඳ සුඛා සුඛ බව විචාරණය කිරීම සොධන භාගයයි ආරම්භය නම් ප්‍රශ්න පුච්ඡකයා විසින් දැනගත්ව ඕනෑ කළ ප්‍රධාන කරුණුයි.

විසංජිතයෙන් ඔවුන්ගේ සියළු සැක පසිඳ අවබෝධය ඇතිවීම සුඛ බවයි.

අනෙකා ජලා බහිෂ්කා ජලාය ජපිතා පඤ්ච ප්‍රජාව සති වර්ගයා
ඇතුළත පිටත ජලාවෙන් ජපිත බව කියයි.

කො ඉමං විජටයෙ ජටං යනුවෙන් මේ ජලාව විජටනය කිරීමෙහි
කවරෙක් සමභූ වේදයි විචාරයි.

සිලෙ පතිට්ඨාය නරොසපඤ්ඤා විතතං පඤ්ඤංව භාවයං
ආනාපි නිසංකො භික්ඛු යනුවෙන් ජලා විජටනය කරනු කැමති
පුද්ගලයාගට පිහිට වන බවින් වදාළසේක.

එපමණින් පද්ධතිය සුබවූ නමුත් ඔහුගේ ආරම්භය සුඛ නොවීය
එබැවින් ජලා විජටනය කොට සිටි පුද්ගලයන් දැක්වීම පිණිස

යෙසං රාගොව දොසොව අවිජ්ජාව විරාජතා
බිණ්ණසවා අරහන්තො තෙසං විජපිතා ජලා යි

යටති බවින් පුරා රාග වෙම අවිද්‍යාවන් දුරුකොට සිටි ආශ්‍රවණය
කළ රහත්හු ජලා විජටනය කළ උත්තමයෝ යයි වදාළසේක.

එයින් ප්‍රගත කරුගේ ආරම්භය සම්පූර්ණයෙන් ශුඛ නොවීය
එබැවින් ජලා විජටනයට අවකාශ දැක්වීම පිණිස

යත්ත කාමංව රූපංව අසෙසං උපරුජ්ඣති
පටිසං රූප සඤ්ඤාව එතෙසා ජීජ්ජතෙ ජලා යි

නාම රූපයන්ද කාම රූප අරූප භවයන්ද නිරවශේෂයෙන් නිරුඬ
වන්නාවූ ස්ථානයෙහි ජලා විජපිත වේයයි වදාළසේක.

මෙයින් ප්‍රගතකරු විසින් දෘතනමු කැමතිවූ ජලා විජටනය
පිළිබඳව සම්පූර්ණ තත්ත්ව ප්‍රකාශ වුණු බැවින් ආරම්භය සුබවිය.

සොබන භාර සම්පාදනයයි

දුක්ඛිනි අබ්බිධානභාරය දක්වනු ලැබේ

අබ්බිධාන භාරය නම් කවරේද?

එකන්තනය බලමා යෙපිව වෙමන්තනය නිද්දියා
තෙ නවිකප්පයි තබ්බා එසොභාරොඅබ්බිධානො

සුත්‍රයෙහි කියන ලද එකතු විවිධත්ව ඇති බවයෝ එකතු විවිධත්ව
වශයෙන් විභල්පනය නොකළ යුත්තානුය එකතු විවිධත්ව යන දෙක
අනවස්ථාන හෙයිනි.

එකකි විවිධකියෝ වනාහි අපේක්‍ෂාවෙන් සිඬ වන්නාහුය අනවසානවතුද එකකි විවිධකි දැක්වීම අභිධාන භාර නම් වන්නේය එකකිය නම් සමාන බවයි විවිධකිය නම් විශේෂ බවයි සිලය යනු එකකියයි.

ප්‍රතිමොක්‍ෂ සංවරසිලය ඉන්ද්‍රිය සංවර සිලය අජීව පාපිශුබ්‍රි ශිලය ප්‍රත්‍යය සහතිශ්‍රිත ශිලය යනු විවිධකියයි එසේවුවත් වරණ බමියන් අතුරෙහි ශිලය විවිධකියෙහි වේ.

චිත්ත භාවනා යනු එකකියයි ප්‍රථමධ්‍යාන විභිය ධ්‍යාන කෘතියා ධ්‍යාන චතුක්‍රධ්‍යාන යනු විවිධකියයි එසේ වුවත් භාවනා යනු එකකියි චිත්ත භාවනා ප්‍රඥ භාවනා යනු විවිධකියි ප්‍රඥ භාවනා යනු එකකියයි සොවාන් මාගිය සංඝාද්‍යාමි මාගිය අනාගාමි මාගිය අර්හත්මාගිය යනු විවිධකියි.

ආතාපි යනු එකකියයි රාග ප්‍රභාතය පිණිස ආතාප ඇත්තේය ඵද්‍රස ප්‍රභාතය පිණිස ආතාප ඇත්තේය මොග ප්‍රභාතය පිණිස ආතාප ඇත්තේය යනු විවිධකියයි. නිපසො යනු එකකියයි සීලයෙහි නිපසාය සමාපියෙහි නිපසාය ප්‍රඥවෙහි නිපසාය යනු විවිධකියයි මේ නසින් සෙස්සද දත හැක්කේය.

අභිසානභාර සමපාතයයි

ඉක්බිති පරික්කාර භාරය දක්වනු ලැබේ

සරික්කාර භාරය නම් කවරේද?

යෙ ධම්මා යං ධම්මං ජනයනාහි පච්චයා පරම්පරතො හෙතුමව කඤ්ඤිතා එසොහාරො පරික්කාරො

සුත්‍රයෙහි ආවාදු එල බමියන් පිළිබඳ සමනනතර වශයෙන්ද පරමරා වශයෙන්ද පැවති හෙතු ප්‍රත්‍යයන් නිසාරණය කොට දැක්වීම පරික්කාර භාර නම් වේ.

එලය සකස් කරණ හෙයින් හෙතු ප්‍රත්‍යයෝ පරික්කාර නම් වෙත් අසාධාරණ ලක්‍ෂණවූ කරුණ හේතුවයි සාධාරණ ලක්‍ෂණවූ කරුණ ප්‍රත්‍යයයි. අභිකුරය පහළවීමට බිජය අසාධාරණ කරුණයි පෘථිවි ආයෝග සාධාරණ කරුණයි. ජනනය හේතුවයි පරිග්‍රාහනය ප්‍රත්‍යයයි සමාන බව හේතුවයි අසමාන බව ප්‍රත්‍යයයි.

බිජය අභිකුරයට සමාන හෙයින්ම එබඳුම අභිකුරයක් උපදවයි වෙනත් අභිකුරයක් නූපදවයි ශාඛිඨි ආසො රස අසමානයි වෙනත් අභිකුරයන්ටද ප්‍රත්‍ය වන හෙයිනි.

හේතුව එලය හා එකම කාලයෙහි නොසිටි ප්‍රත්‍යය සිටින්නේද වේ කළයෙහි වත් කළ නිරි කාලාන්තරයෙන් දී වෝද් දී හා නිරි එකම කාලයෙහි සිටින්නේ නොවෙති සිතිල් ගුණය හා කළය ප්‍රත්‍යයයි එය දී අවසාවේදීද සිටියි ජවාටට තෘෂ්ණා අනුසය හේතුවයි රූපාදී ආරම්භක ප්‍රත්‍යයයි ජවාට විජටනයට මාගිය හේතුවයි සිල සමාධි ප්‍රඥාවෝ ප්‍රත්‍යයයි සීලයට දුන්ශිලය විධිමත්නය හේතුවයි ගිජි බන්ධ් දෙක හා කළයාණ භිත්‍ර සෙවනාදිය ප්‍රත්‍යයෝයි සමාධියට කම්සපාන භාවනාව හේතුවයි සප්පාය සේවනාදිය ප්‍රත්‍යයෝයි ප්‍රඥාවට විදගීනා භාවනාව හේතුවයි අතිත්‍ය ලක්ෂණාදිය ප්‍රත්‍යයයි රාගයට අයෝනිසො මනසිකාරය ප්‍රත්‍යයයි සුභාරම්භණ්‍ය හේතුවයි වෛෂයට අයෝනිසො මනසිකාරය ප්‍රත්‍යයයි පටිසාරම්භණ්‍ය හේතුවයි අද්ධාවට අවිද්ධානුසය හේතුවයි දුක්ඛාදීන්හි අඥනය ප්‍රත්‍යයයි.

පටිජ්ඣාර භාරය සම්පානයයි

ඉක්කිති සමාරොපන භාරය දක්වනු ලැබේ

සමාරොපන භාරය නම් කවරේද?

යෙ ධම්මා යමමුලා යෙවෙ තත්තාපකාසිතා මුතිතා
තෙ සමා රොපතිතඛ්ඛා එස සමාරොපනො භාගේ

සුත්‍රාගත ධම්මෝ යම් ධම්මන් හට මුල්වෙද්ද ඒ ධම්මන්ද අභියෝග් සමාන වන ධම්මන්ද ආරොපනය කොට දක්වීම සමාරොපන භාරයයි

මුල්වන ධම් යනුවෙන් අදහස් කරණ ලද්දහු පදටඬාන ධම් යෝධි අභියෝග් සමාන මුලෝ නම් වෙවචනායෝයි.

සුත්‍රයෙහි සඳහන්වූ හෝ උපුටා ගන්නා ලද ශික්ෂාත්‍රය පිළිබඳ භාවනා පාරිසුරියද එම පාරිසුරියෙන් වන ප්‍රභාතයද පදඬාන වෙවචන මාගියෙන් දක්වීම සමාරොපන භාරයයි.

පදඬාන වෙවචන භාරයන් වෙත වෙනම ඉහතින් වර්ණිතා කරණ ලද බැවින් නැවත ඒවා සමාරොපන භාරයෙහි ඇතුළත් කරණ ලද්දේ කවර හෙයින්දැන් මෙහි පදඬාන වෙවචනයන්ගේ ගැතිම භාවනා ප්‍රභාතයන්ගේ අභිසාන විෂය දක්වීම පිණිසත් ඔවුන්ගේ අභිවචන විභාගය දක්වීම පිණිසත්ය එසේ ඇති කල්හි භාවනා ප්‍රභාතයෝ සුවසේ දත හැක්කාහු වෙති පැහැදිලිකොට දක්වන්නට පහසුද වෙති.

සීලය සමාධියට පදඬාන වන්නේය සමාධිය ප්‍රඥාවට පදඬාන වන්නේය ප්‍රඥාව විද්‍යාවට පදඬාන වන්නේය විද්‍යාව විමුක්තියට පදඬාන

වන්නේය විමුක්තිය විමුක්ති ඥාන දර්ශනයට පදාන වන්නේය, විතත භාවනාව සමාධියට පදාන වන්නේය.

සමාධිය පිළිවෙලින් විමුක්ති ඥාන දර්ශනයකෙක් පදාන වන්නේය විතත භාවනාවෙන් අනාහිද්ධ අව්‍යාපාද බර්මයන්ගේ පරිපූර්ණතාව වන්නේය අභිබ්‍යා ච්ඡාදන බර්මයන්ගේ ප්‍රභාතය වන්නේය විතත භාවනාවෙන් බ්‍යාන බර්මයන්ගේ පරිපූර්ණතාව වන්නේය සංකල්පනිකයන්ගේ ප්‍රභාතය වන්නේය සමාධියෙන් සමාසන්නතිය සම්පූර්ණ වන්නේය.

වික්ෂේපය ප්‍රතිත වන්නේය. - සමාපන්නතියෙන් ඉහාතම සැප විහරණය සම්පූර්ණ වන්නේය, දුඃඛ විහරණය ප්‍රතිත වන්නේය. ප්‍රඥා භාවනාව මාහීයට පදාන වන්නේය මාහීය ඵලයට පදාන වන්නේය ඵලය විමුක්තියට පදාන වන්නේය විමුක්තිය විමුක්ති ඥාන දර්ශනයට පදාන වන්නේය ප්‍රඥා භාවනාවෙන් සත්තිස් සොධිතාසක්කි බර්මයන් සම්පූර්ණ වන්නාහුය අඥාය ප්‍රතිත වන්නේය ප්‍රඥා භාවනාවෙන් ප්‍රතභිවය නැති වන්නේය. නිව්වාණාධිගමය ප්‍රත්‍යක්ෂවන්නේය සීලයෙන් කිට්ඨෙතතස්ස බර්මයන් සම්පූර්ණ වන්නාහුය අභිජිහ්වා අනොතතස්ස බර්මයන් ප්‍රතිත වන්නාහුය සීලයෙන් ප්‍රාණසාත අද්වයාද්වත කාම මිත්තියාවාර මුසාවාද චරුසාවාව සිසුණාවාව සම්මසංලාප යන මොවුන්ගේ ප්‍රභාතයෙන් ප්‍රාණසාතාදීන්ගේ විරතිය සම්පූර්ණ වන්නේය.

සීලයෙන් කාය කමි වාක්කමි ආජීවයන්ගේ පාරිශුද්ධිය සම්පූර්ණ වන්නේය. කාය දුශ්චරිත වාග්දුශ්චරිත මිත්තියාවන්ගේ ප්‍රභාතය වන්නේය. මේ නැසින් සෙසු සමාරොපනද දතසුත්තාහුය.

සමාගේසනි භාර සමපාතයයි

සුත්‍රයාගේ ව්‍යඤ්ඤාන පරිච්ඡේදයෙහි මේ සොළොස් භාරයන්ගේ සමපාතය දෙසනා භාරාදී පිළිවෙලින්ම කළයුත්තේය උපිළිවෙලින් නොකළ යුත්තේය කුමක් හෙයින්දැන්?

- 1 බර්මදෙශනාව නමා නිඃශ්‍රය ඵල තදුපාය ගරිට්ඨ ආස්වාදාදීන් දක් වන සුඵ බැවින්ද පිටවින් සියළු සුත්‍රයන්හට අනුරූප වන බැවින්ද විවිධ භාරාදී අනිකුත් සංවණිකා විශේෂයන්හට පිහිටවන බැවින්ද දෙශනා භාරය පළමුකොට සංවණිකා කළ යුත්තේය.
- 2 දෙසනා භාරයෙන් දක්වූ පදනම්වන පද පාවර්ත විශිෂ්ට පුළුපරානු ගිහිනිද විවේචනය කරණ සුඵ හෙයින් ඉක්බිති විවිධ භාරය සංවණිකා කළ යුත්තේය.

- 3 ප්‍රවීණතාවයන්ගේ යුක්ති අයුක්ති විවරණය කළයුතු හෙයින් ඉක්බිති යුක්ති භාරය සංවණිකා කළ යුත්තේය.
- 4 යෙදෙන නොයෙදෙන ධර්මයන්ගේ පහළ විමට අනුරූපව කරුණු පරම්පරාව උසුලා දක්වීම පදාන විනාශය හෙයින් යුක්ති භාරයට අනතුරුව පදාන භාරය සංවණිකා කළ යුත්තේය.
- 5 පදාන පරම්පරාවෙන් ගන්නා ලද්දවූ ධර්මයන්ට සමාන ලක්ෂණ ඇති ධර්මයන් ගතයුතු බව දක්වීම ශිෂ්ට පදාන භාරයට අනතුරුව ලක්ෂණ භාරය සංවණිකා කළ යුත්තේය.
- 6 සුත්‍රයෙහි ස්වරූපයෙන් ආ ධර්මයන්ගේ පමණක් නොව ලක්ෂණ වශයෙන් ගත් ධර්මයන්ගේද නිව්වනාධිප්‍රාය දෙසින් නිදන පුළුපර සසින් කිය යුතු බැවින් ලක්ෂණ භාරානන්තරව චතුස්සුභ භාරය සංවණිකා කළ යුත්තේය.
- 7 චතුස්සුභයෙන් නිව්වනාදිය දැක්වූ කල්හි සභාග විසභාග ධර්මයන්ගේ ආවේණිය පහසුවෙන් කළ හැකි හෙයින් චතුස්සුභ භාරයට අනතුරුව ආවේණික භාරය සංවණිකා කළ යුත්තේය.
- 8 සභාග විසභාග ධර්මයන් ආවේණිය කළ කල්හි සාධාරණ අසාධාරණ වශයෙන් සංකෙලය ව්‍යවදානධර්මයන්ගේ පදාන වශයෙන් හා භූමි වශයෙන් විභාගය පහසුවෙන් දැක්විය හැක්කේනුයි ආවේණියට අනතුරුව විභාගී භාරය සංවණිකා කළ යුත්තේය.
- 9 සාවද්‍යතාවද ධර්මයන් විභාගකොට දැක්වූ කල සුත්‍රාගත ධර්මයන් පහසුවෙන් ප්‍රතිපක්ෂයට පෙරලිය හැකි හෙයින් විභාගීයට අනතුරුව පරිවේනික භාරය සංවණිකා කළ යුත්තේය.
- 10 ප්‍රති පක්ෂයට පෙරළූ ධර්මයන්ද පයඝාය වචනයෙන් අවබෝධ කරවිය යුත්තානුනුයි පරිවේනිකයට අනතුරුව වෛවචන භාරය සංවණිකා කළ යුත්තේය.
- 11 පයඝාය ශබ්දයෙන් පැහැදිලි කරන ලද්දවූ ඒ ධර්මයන්ගේ ප්‍රභේද වශයෙන් ප්‍රඥප්තිය සුභර චේත්‍රයි වෛවචන භාරයට අනතුරුව ප්‍රඥප්ති භාරය සංවණිකා කළ යුත්තේය.
- 12 ප්‍රභව පරිඥ ආදී ප්‍රඥප්ති විභාග මූලයෙන් ප්‍රතිත්‍ය සමුත්පාද සත්‍යාදී ධර්ම විභාගය කළ කල්හි සුත්‍රයෙහි ආ ධර්මයන්ගේ ප්‍රතිත්‍ය සමුත්පාදදී මූලයෙන් සලකා ගැනීම හැක්කේනුයි ප්‍රඥප්තියට අනතුරුව ඔතරණ භාරය සංවණිකා කළ යුත්තේය.

- 13 ධාතු ආයතනාදීන්හි ඔතාරිතවූ සුත්‍රාගත පද්‍යායන්ගේ පාවෘත රථා විශෝධනය පහසුවේනුයි. ඔතරණයට අනතුරුව සොධන භාරය සංවණිතා කළ යුත්තේය.
- 14 සුත්‍රයෙහි පද්‍යායන් විශෝධනවූකල එහිලා වන්නාවූ සාමාන්‍ය විශේෂ භාවය සුවසේ කළ හැක්කේනුයි සොධනයට අනතුරුව අධිධාන භාරය සංවණිතා කළ යුත්තේය.
- 15 සාමාන්‍ය විශේෂවූ සාධාරණ අසාධාරණ ධර්මයන් පැවසූ කල පරිස්කාර සංඛ්‍යාත ප්‍රත්‍යයවෙදය සුවස් දතහැක්කේනුයි. අධිධාන භාරයට අනතුරුව පරිකාර භාරය සංවණිතා කළ යුත්තේය.
- 16 හෙතු ප්‍රත්‍යයන් දැක්වූ කල්හි පද්ධාන වෙවචනයන්ගේ මාගී යෙන් භාවෙනව්‍ය ප්‍රත්‍යව්‍ය ධර්මයන්ගේ භාවනා ප්‍රත්‍යයන් උපුටා දක්වනු ලබන කල්හි මැනවින් සුත්‍රාවබෝධය පිණිස පවතිනුයි පරිස්කාරයට අනතුරුව සමාරොපන භාරය සංවණිතා කළ යුත්තේය.

මේ සොළොස් භාරයන්ගේ පිළිවෙලයි.

මෙයින් පිටත් සුත්‍ර වණිණා ක්‍රමයෝ නැත්තාහ. යතතකාති-සුත්තස්ස සංවණිණනා විසෙසා සබ්බෙනෙ තෙනති උපදෙසා යතතාති කී හෙයින් සෙසු වණිණනා ක්‍රමයෝද මේ සොළොස්යෙහිම ඇතුලත් වෙති.

වෙනත් සංවණිණනා ක්‍රම

සුත්‍රයාගේ සමුදානය කියයුතුයි අදහස පැහැදිලි කළ යුතුයි පද්‍යාය වණිතා කළ යුතුයි. විධි අනුවාද දෙක දතයුත්තේය විරෝධය සමථය කළයුත්තේය. අනු සන්ධියට අනුරූප නිගමනය දැක්විය යුතුයි යනු එක් සංවණිණනා ක්‍රමයකි.

එහි සමුදාන නම් දෙසනා නිදනයයි එය වතුඤ්ඤා භාරයෙන් දැක්වේ. අදහසද එයින්ම දැක්වේ. පද්‍යාය දෙසනා භාරයෙන් දැක්වේ. විධි අනුවාදදෙක විභකතිභාරයෙන් දැක්වේ. විරෝධය පරිවර්තන භාරයෙන් දැක්වේ.

නිගමනය විවය යුකති භාරයෙන් දැක්වේ. සුත්‍රයාගේ ප්‍රයෝජනය පිණිසාය පද්‍යාය අනුසන්ධි වොදනා පරිහාරය කිය යුතුයි. යනු එක් සංවණිණනා ක්‍රමයකි.

මෙය දෙසනාහාර චතුර්විංශක භාර විවයහාර සුක්ඛාභාරයන්ගෙන් දැක්වේ.

එසේම සුත්‍රයාගේ උපපාද්ධාංගය පදවිග්‍රහ පද්‍යානී වලනාව හා ප්‍රත්‍යපසානායන් කිය යුතුයි යනු තවත් ක්‍රමයකි.

එහි උපපාද්ධාංගය නම් නිදනග මැයි. පද්‍යානී වලනාව නම් වෛදනාව මැයි. පච්චපඨාන නම් පරිහාරය මය තවද එකතාලිකා චතුරස්‍රා නිසිනනවනනිකා යි ක්‍රම තුනක්ද වෙති. එහි එකතාලිකා නම් පදයක් පාසා අනී කර්තයයි.

ප්‍රතිපක්‍ෂය දක්වා ඊට උපමාවක් ගෙනහැර කීම හා සපක්‍ෂය දක්වා ඊට උපමාවක් ගෙනහැර කීම චතුරස්‍රා කථාවයි.

මෙය ආවතී පරිවතී භාරයන්ගෙන් දැක්වේ.

විසභාග ධම්ම වශයෙන් කෙළවරට ගොස් නැවත සභාග ධම්ම වශයෙන් කෙළවරට පැමිණීම නිසිනන වනනිකා නම්.

මෙයද ආවතීන පරිවතීනයන්ගෙන් දැක්වේ තවද හෙද කථා තක කථා පයසීය වචන යන මෙයින් සුත්‍රය සංවණ්ණා කළයුත්තේ යනුද එක් ක්‍රමයකි. මෙය විහකානී දෙසනා වෙවචන භාරයන්ගෙන් දැක්වේ.

මෙසේ නොයෙක් සුත්‍ර සංවණ්ණා ක්‍රමයෝ මේ සොළස භාරයන්හිම ඇතුළත් වෙති යි දත යුත්තේය.

සොළස භාර සමපාත වණ්ණනාව නිමි.

පඤ්චනය.

සුත්‍රයාගේ බ්‍යඤ්ඤා විචාරණය පිළිබඳවූ සොළොස් භාරයන් දක්වා ඉක්බිති අනී විචාරණය පිළිබඳ පඤ්චනය දක්වනු ලැබේ. ධම්මකපිකායන් විසින් සුත්‍රයාගේ අනී ප්‍රවිචය පිණිස දක්වනු ලැබෙනුයි නග්‍ය නම්වේ.

මාගීඤ්ඤායට ගෙනයයි පඤ්ඤාවානුසි හෝ නග්‍ය නම් වේ. නඤ්ඤා වට්ඨ නිපුකකල සිහවිකකිලිත දිසාලොචන අඛකුස යයි නග්‍ය පසකි.

එහෙයින් කියන ලදී තෙතතිපපකරණයෙහි.

පඨමො නන්දියාවටටා දුතියොච නිපුකකලො
සිහවිකකිලිතො නාම තතියොනග්‍ය ලඤ්ඤකො
දිසාලොචන මාහංසු චතුත්ථං නග්‍ය මුත්තමං
පඤ්චමො අඛකුසො නාම සබ්බෙ පඤ්චනයා නනාති.

නස සමුදානයෙහි මූල පද අටළොස් දනසුත්තානුය. ඔහු කුසල පක්ෂය අකුසල පක්ෂයෙහි විවිධ වෙති. ව්‍යවදාන පක්ෂය සබ්බකාම පක්ෂය යනුද මිටමනම් වෙත්. ඉන්ද්‍රිය භූමි කෙලශභූමි යනුද එසේම මිටම නම් වෙත්. ක්‍රියාණා අවිද්‍යා ලොභ වෙෂ මොහ සුභ සංඥ සුඛ සංඥ නිත්‍ය සංඥ ආනම් සංඥ යි අකුසල පක්ෂයෙහි මූලපද නවයෙකි. සමථ විදගීනා ලොභ අවෙෂ අමොහ අසුභ සංඥ දුක්ඛ සංඥ අනිත්‍ය සංඥ අනාත්ම සංඥෙ කුසල පක්ෂයෙහි මූලපද නවයකි.

අටළොස් මූල පදයන් දැක්වීමේදී සුඛ සංඥ නිත්‍ය සංඥ සුභසංඥ ආනම් සංඥ යන සතරව සතර විපයනීය ධර්මයෙහිද අසුභ සංඥ දුක්ඛ සංඥ අනිත්‍ය සංඥ අනාත්ම සංඥ යන සතරව සතර සතිපට්ඨානයෙහිද සමහර නැතක සඳහන්වී තිබේ.

කායානුපස්සනා වෙදනානු පස්සනා චිත්තානු පස්සනා ධම්මානු පස්සනා යන සතර සතිපට්ඨාන ධර්මයන්ගෙන් පිළිවෙලින් අසුභ සංඥ ආදිය පහළ විය යුතු හෙයින් හඟිමු එහෙයින් කියන ලදී.

තෙතතිපසකරණයෙහි

තණ්හාව අවිජ්ජාපි ව ලොභො දොසො තථෙව මොහොව
වතුරොව විපල්ලාසා කිලෙස භූමි නව පදාති.

සමථොව විපස්සනාව කුසලානිව යාති තිති මූලාති
වතුරො සතිපට්ඨානා ඉන්ද්‍රිය භූමි නව පදාති.

නවතිව පදෙහි කුසලා නවතිව පදෙහි සුජ්ජනති අකුසල පක්ඛා එතෙබො මූලපද භවනති අට්ඨාරස පදාති; ති.

සොළස භාරයන්ගෙන් සංවණ්ණිතවූ සුත්‍රයෙහි මේ අටළොස් මූල පද සොයා බලා වතු: සත්‍යයන් හා යොදා දැක්වීම නය සංවණ්ණිතාවයි.

නස පස අතුරෙන් අභි සංවණ්ණිතාවෙහි උපයෝගී වනුවෝ නඤ්ඤ භාවට නිපුණතල සිහ විකාලිත යන තුනයි දිසාලොචන අබ්බස යන දෙක කම් නය හෙවත් ව්‍යවහාර නයෙහි කියනු ලැබෙති.

නස සමුදානයෙහි පුද්ගලාධිජාන ධර්මාධිජාන වශයෙන් ක්‍රමදෙකක් වෙති. අභි නය ත්‍රය ඔවුනොවුන් ඔවුනොවුන්කෙරෙන් විනිශ්චිත වන්නෝද වෙති.

එබැවින් සොළස භාරයන් මෙන් නය යන් උදෙසා ක්‍රමයෙන් දැක්විය යුතු බවත් නැතත්තේය.

පුද්ගලාධිෂ්ඨාන වශයෙන් ගන්නා කල නිෂේධාවච්ච නසින් සිහවිකාකිලින නයද සිහවිකාකිලින නසින් නිපුකාල නයද නිපුකාල නසින් නිෂේධා චච්චනායද සමිහව වන්නේය.

අපි මෙහි ධර්මාධිෂ්ඨාන වශයෙන් නය සමුදානය දක්වන්නෙමු පළමු කොට පුද්ගලයන් දක්වන්නෙමු.

පුද්ගලයෝ නම්:-

නථාගත ධර්මය අසා අවබෝධ කිරීමට භව්‍යවූ විනයය පුද්ගලයෝය නිෂේධාවච්චයෙහි නාෂණා චරිත දෘෂ්ටි චරිතයෙහි චරිත වශයෙන් පුද්ගලයෝ දෙදෙනෙකි. ඔහු දෙදෙන ඉන්ද්‍රිය හෙදයෙන් සතරදෙනෙක් වෙත්.

එනම්:-

නාෂණා චරිත මාද්වින්ද්‍රිය
නාෂණා චරිත නිෂෙෂණන්ද්‍රිය
දෘෂ්ටි චරිත මාද්වින්ද්‍රිය
දෘෂ්ටි චරිත නිෂෙෂණන්ද්‍රිය වශයෙනි.

මොහු සතරදෙන සිහවිකාකිලින නයෙහි විනයය පුද්ගලයෝයි. මොහු සතරදෙන විනයය භාත්‍ය වශයෙන් උද්ඝටිතඤ විපක්ඛිතඤ නොයා යයි භුත්තදෙනෙක් වෙති.

නාෂණ චරිත මාද්වින්ද්‍රිය පුද්ගලයා නොයා නම් වේ. නාෂණ චරිත නිෂෙෂණන්ද්‍රිය පුද්ගලයාද දෘෂ්ටි චරිත මාද්වින්ද්‍රිය පුද්ගලයාද විපක්ඛිතඤ නම් වේ.

දෘෂ්ටි චරිත නිෂෙෂණන්ද්‍රිය පුද්ගලයා උද්ඝටිතඤ නම් වේ. මොහු භුත්තදෙන නිපුකාල නයෙහි විනයය පුද්ගලයෝය. ධර්ම නම් දිසා භූත ධර්මයෝය ඔහු සූත්‍රාගතයෝය.

විශෙෂයෙන් වෙය්‍යා කරණ අඛණ්ඩ අයත් සූත්‍රයන්හි කියන ලද කුසල කුසලා කුසල ධර්මයෝය.

දිසා නම් ඒ ඒ පුද්ගලයන්ගේ සංකෙලයට හා ව්‍යවදානයට හේතුවූ ධර්මාගයයි.

සිහවිකාකිලින නයෙහි එක් එක් දිසාවෙහි ධර්ම දසක බැගින් වෙත්. එක් එක් නයෙහි සංකෙලය ව්‍යවදාන වශයෙන් පසාවෙක් ඇති බව යට කියන ලදී. එහෙයින් සිහවිකාකිලින නයෙහි ප්‍රථම පුද්ගලයාවූ නාෂණා චරිත මාද්වින්ද්‍රිය පුද්ගලයාගේ සංකෙලයට පිළිවෙලින් හේතුවූ අකුසල ධර්ම දසක සිහවිකාකිලින

සංකෙලන පක්ෂයෙහි ප්‍රථම දිසාවයි. එහි දෙවන පුද්ගලයා වූ කාන්තාවක නිකේශණයෙහි පුද්ගලයාගේ සංකල්පයට පිළිවෙලින් හේතුවූ බව දැක එම විනය දිසාවයි.

තුන්වන දෘෂ්ටි චරිත මෘදුමයෙහි පුද්ගලයාගේ සංකල්පයට පිළිවෙලින් හේතුවූ බව දැක තුන්වන දිසාවයි.

සතරවන දෘෂ්ටි චරිත නිකේශණයෙහි පුද්ගලයාගේ සංකල්පයට පිළිවෙලින් හේතුවූ බව දැක එම සතර වන දිසාවයි.

මෙකී පුද්ගලයන්ගේ ව්‍යවදානයට පිළිවෙලින් හේතුවන්නාවූ බව දැක සතර ව්‍යවදාන පක්ෂයෙහි දිසා සතර කම් වන්නේය. ප්‍රථම පුද්ගලයාගේ ව්‍යවදානයට හේතුවූ බව දැක ප්‍රථම දිසාවයි.

දෙවන පුද්ගලයාගේ ව්‍යවදානයට හේතුවූ බව දැක දෙවන දිසාවයි.

තුන්වන පුද්ගලයාගේ ව්‍යවදානයට හේතුවූ බව දැක තුන්වන දිසාවයි.

සතර වන පුද්ගලයාගේ ව්‍යවදානයට හේතුවූ බව දැක සතර වන දිසාවයි.

මෙසේ සිහවිකිකිලිතයෙහි දිසා අටකි. බව අසුවනි.

සිහ විකිකිලිත නිය.

සංකෙලන පක්ෂය.

1. දිසාව.

- 1 කබලිඞ්කාරො ආභාරො
- 2 සුභවිපල්ලාසො
- 3 කාමුපාදානං
- 4 අභිජ්ඣා කාය ගණ්ඨො
- 5 කාම යොගො
- 6 කාමාසවො
- 7 කාමොසො
- 8 රාගපල්ලං
- 9 රුප්‍රාප්තා විඤ්ඤාණසිති
- 10 ඤානානි ගමනං

2. දිසාව.

- එසො ආභාරො
- සුඛ විපල්ලාසො
- සීලබ්බතු පදානං
- භව යොගො
- ව්‍යාපාද කාය ගණ්ඨො
- භවාසවො
- භවොසො
- දොස සල්ලං
- වෙදනුපගා විඤ්ඤාණසිති
- දොසානති ගමනං

3. දිසාව.

- 1 මනෝ සකෙවනනාභාරො
- 2 අනන් විපල්ලාසො
- 3 දිඤ්චාදානං
- 4 දිට්ඨියොගො
- 5 පරාමාස කාය ගතො
- 6 දිඨාසවො
- 7 දිට්ඨො සො
- 8 දිභිසල්ලං
- 9 සඤ්ඤාපගා විඤ්ඤාණගිති
- 10 භයා අගති ගමනං

4. දිසාව.

- 1 විඤ්ඤාණා භාරො
- 2 නිව්ච විපල්ලාසො
- 3 අභ්‍යවාදි පාදානං
- 4 අවිජ්ජා යොගො
- 5 ඉදං සම්මාහි නිවෙස කාය ගතො
- 6 අවිජ්ජාසවො
- 7 අවිජ්ජො සො
- 8 මොහ සල්ලං
- 9 සඤ්ඤාපගා විඤ්ඤාණගිති
- 10 මොහා අගති ගමනං

ව්‍යවදාන පක්ෂය.

1. දිසාව.

- 1 දුක්ඛා පටිපදා දක්ඛා භිඤ්ඤා
- 2 පඨමජ්ඣානං
- 3 කායානු පස්සනා
- 4 දිබ්බො විහාරො
- 5 අනුප්පන්නානං පාපකානං
- 6 ධම්මාකං අනුප්පාදාය වායාමො
- 7 මානසපභානං
- 8 සම්මාධිඨානං
- 9 ජන්ද සමාධි
- 10 ඉන්ද්‍රිය සංවරෙ
- 11 මෙත්තා

2. දිසාව.

- 1 දුක්ඛා පටිපදා බිප්පා භිඤ්ඤා
- 2 දුතියජ්ඣානං
- 3 වෙදනානු පස්සනා
- 4 බ්‍රහ්ම විහාරො
- 5 උප්පන්නානං පාපකානං ධම්මානං
- 6 පහානාය වායාමො
- 7 ආලය සමුක්ඛානො
- 8 වාගාධිඨානං
- 9 විතත සමාධි
- 10 නපො
- 11 කරුණා

වොදාන පක්ෂය.

3. දිසාව.

- 1 සුඛාපටිපදා දක්ඛා භිඤ්ඤා
- 2 තතියජ්ඣානං
- 3 විතතානු පස්සනා
- 4 අරියො විහාරො
- 5 අනුප්පන්නානං ඤාසල්ලානං
- 6 ධම්මානං උප්පාදාය වායාමො
- 7 අවිජ්ජා පභාණං
- 8 පඤ්ඤාධිඨානං
- 9 විරිය සමාධි
- 10 බ්‍රහ්ම
- 11 චුදිතා

4. දිසාව.

- 1 සුඛා පටිපදා බිප්පා භිඤ්ඤා
- 2 චතුස්ඤ්ඤානං
- 3 ධම්මානු පස්සනා
- 4 අනෙකෙක්ඛා විහාරො
- 5 උප්පන්නානං ඤාසල්ලානං ධම්මානං
- 6 භියෙසා භාවාය වායාමො
- 7 භවුප සමො
- 8 චූපසමාධිඨානං
- 9 විමංසා සමාධි
- 10 සබ්බුප්පි පටිනිස්සගෙහා
- 11 උපෙකඛා

ප්‍රථම දිසාව.

පක්‍ෂ ප්‍රතිපක්‍ෂ යෝජනා.

සංකෙලන.

ච්ඡාදනය.

1 කබලිඹකාරො ආභාරො	දුක්ඛා පටිපදා දකුණු
2 අසුතෙ සුභන්ති විපල්ලාසො	පඨමජ්ඣානං
3 කාමුපාදනං	කායානුපස්සනා
4 කාමයොගො	දිබ්බො විහාරො
5 අභිජ්ඣා කාය ගතේවා	අනුප්පාදනං පපාකානං ධම්මානං
අනුප්පාදය වායාමො
6 කාමාසවො	මානප්පහානං
7 කාමොසො	සම්මාධිඨානං
8 රාගසල්ලං	ජන්ද සමාධි
9 රුප්පගා වික්ඛන්ධානිති	ඉන්ද්‍රිය සංවරො
10 ජන්දගති ගමනං	මෙත්තා

විනිශ්චය දිසාව.

සංකෙලන.

ච්ඡාදනය.

1 එස්සා භාරො	දුක්ඛා පටිපදා බිප්පා භික්ඛු
2 දුක්ඛෙ සුඛංති විපල්ලාසො	දුක්ඛජ්ඣානං
3 සීලබ්බතු පාදනං	වෙදනානු පස්සනා
4 භව යොගො	බ්‍රහ්ම විහාරො
5 ව්‍යාපාද කායගතේවා	උප්පාදනං පාපකානං
ධම්මානං පහානාය වායාමො
6 භවාසවො	ආලය සමුග්ගානො
7 භවොසො	වාගාධිඨානං
8 දෙස සල්ලං	විත්ත සමාධි
9 වෙදනුපගා වික්ඛන්ධානිති	තපො
10 දෙසා අගති ගමනං	කරුණා

තෘතීය දිසාව.

1. සංකෙලන.

2. ච්ඡාදනය

1 මනොසංකෙච්ඡානා භාරො	සුඛා පටිපදා දකුණු භික්ඛු
2 අනත්තති අත්තාති
විපල්ලාසො	තතිශ්ච්ඣානං
3 දිඤ්චාදනං	විත්තානු පස්සනා
4 දිඤ්චොගො	අරියො විහාරො

5	පරාමාස කායගතෝ	අනුප්පන්නානං කුසලානං
ධම්මානං උප්පාදාය වායාමෝ
6	දිඨාසවෝ	අවිජ්ජාපභානං
7	දිට්‍ඨොසො	පඤ්ඤාධිඨානං
8	දිභි සලලං	විජය සමාධි
9	සඤ්ඤාපගා විඤ්ඤාණගිති	බුඞ්ඞි
10	හයා අගති ගමනං	මුදිතං

චතුර්ථි දිසාව.

පක්ෂ ප්‍රතිපක්ෂ යෝජනා.

සංකෙලය.

ච්ඡාදනය.

1	විඤ්ඤාණා භාරො	සුඛාපටිපදා ඛිප්පාතිඤ්ඤා
2	අනිච්ච නිවංකි විපලාසො	චතුර්ථකානං
3	අත්තවාද්‍රපාදානං	ධම්මානු පස්සනා
4	අවිජ්ජා යොගො	ආනෙඤ්ජා විභාරො
5	ඉදං සම්මාතිනිවෙස
කායගතෝ	උප්පන්නානං කුසලානං ධම්මානං
තිශේෂා භාවාය වායාමෝ
6	අවිජ්ජාසවෝ	භවුපසමෝ
7	අවිජ්ජාසො	චුපසමාධිඨානං
8	මොහ සලලං	විමංසා සමාධි
9	සඛාරාපගා විඤ්ඤාණගිති	සබ්බුපටිපටිතිසංගො
10	මොහා අගතිගමනං	උපෙක්ඛා

සුත්‍රයෙහි ආ ධර්ම මෙයින් කවර දිසාවකට අයිතිදැයි සලකා බැලීම දිශාවිලෝචනය නම් වන්නේය.

ඒ ධර්මය එම දිසාවට හරවා තය සංවණිණාවෙහි යෙදීම අඛණ්ඩනම් වන්නේය. ඒ ධර්මය මෙහි සදහන් සංකෙලය පක්ෂයෙහි ප්‍රථම දශකයට අයිති වීමත් සුභ සඤ්ඤා නම් මූල පදයෙහි අඩංගුවේ.

විනිශ්‍ය දශකයට අයිතිවීමත් සුඛ සඤ්ඤා නම් මූල පදයෙහි අඩංගුවේ.

තෘතීය දශකයට අයිතිවීමත් අත්තසඤ්ඤා නම් මූල පදයෙහි අඩංගුවේ.

චතුර්ථි දශකයට අයිතිවීමත් නිව්ච සඤ්ඤා නම් මූල පදයෙහි අඩංගුවේ.

ච්ඡාදන පක්ෂයෙහි

ප්‍රථම දශකයට අයිති වීමත් අසුභ සංඤා නම් මූල පදයෙහි අඩංගුවේ.

විනිශ්‍ය දශකයට අයිති වීමත් දුක්ඛ සඤ්ඤා නම් මූල පදයෙහි අඩංගුවේ.

තෘතීය දශකයට අයිති වීමත් අනත්ත සඤ්ඤා නම් මූල පදයෙහි අඩංගුවේ.

චතුර්ථි දශකයට අයිති වීමත් අනිච්ච සඤ්ඤා නම් මූල පදයෙහි අඩංගුවේ.

මෙහි ප්‍රථම දිශාවට අයිති දුකට පටිපදා දකුණු භික්ෂුන් මාගියෙන් තෘණ වර්ත මාදුනිකුය පුද්ගලයාද.

විනිස දිශාවට අයිති දුකට පටිපදා බිප්පා භික්ෂුන් මාගියෙන් තෘණ වර්ත තිණ්ණකුය පුද්ගලයාද.

තාගිය දිශාවට අයිති සුඛා පටිපදා දකුණු භික්ෂුන් මාගියෙන් දෘෂ්ටි වර්ත මාදුනිකුය පුද්ගලයාද.

වතුනු දිශාවට අයිති සුඛා පටිපදා බිප්පා භික්ෂුන් මාගියෙන් දෘෂ්ටි වර්ත තිණ්ණකුය පුද්ගලයාද නිවන් ලබයි.

සීහ විකුණුන නගෙහි ගැනෙන යථොක්ත පුද්ගලයන් සතරදෙනා නිපුකල නගෙහිදී තුන්දෙනෙක් වෙති. මේ කරුණෙන්ම උභය පක්ෂ යෙහි දිශා සයක් වෙති.

එක් දිශාවකට බිම දශය බැගින් හත් කල උභය පක්ෂයෙහි බිම සැටක් වෙති.

නිපුකලනය.

සංක්ෂේප පක්ෂය

1. දිශාව.	2. දිශාව.	3. දිශාව.
1 ලොහො අකුසල මූලං	දෙසො අකුසල මූලං	මොහො අකුසල මූලං
2 සුඛවේදනියො එසො	දුකඛ වේදනියො එසො	අදුකඛමසුඛ වේදනියො එසො
3 සුඛා වේදනා	දුකඛා වේදනා	අදුකඛමසුඛාවේදනා
4 සොමනස්ස පටිච්චාරො	දොමනස්ස පටිච්චාරො	උපෙකඛුප පටිච්චාරො
5 ලොහො	දෙසො	මොහො
6 ලොහානුසයො	දෙසානුසයො	මොහානුසයො
7 කාමී විතකෙකා	ච්ඡාපාද විතකෙකා	විහිංසා විතකෙකා
8 රාගජො පරිලාහො	දොසජො පරිලාහො	මොහජො පරිලාහො
9 උප්පාදො	කිති	චයො
10 දුකඛ දුකඛතා	විපරිතාම දුකඛතා	සංඛාර දුකඛතා

ව්‍යවදාන පාක්ෂික.

1. දිසාව.	2. දිසාව.	3. දිසාව.
1 අලොහො	අදොසො	අමොහො
2 සුතමසී පඤ්ඤා	විනතාමසී පඤ්ඤා	භාවනාමසී පඤ්ඤා
3 සවිතකක සවිචාර සමාධි	අවිතකක අවිචාර මනෙතා සමාධි	විතකක විචාරොසමාධි
4 අභිසිල සිත්තා	අභිවිත්ත සිත්තා	අභිපඤ්ඤා සිත්තා
5 සමථ නිමිත්තං	පගගහ නිමිත්තං	උපෙකතා නිමිත්තං
6 නෙකනිමම විතකෙකා	අව්‍යාපාද විතකෙකා	අවිහිංසා විතකෙකා
7 අනඤ්ඤාතං ඤාණං මිති ඉන්ද්‍රියං	අඤ්ඤාදින්ද්‍රියං	අඤ්ඤාතාචින්ද්‍රියං
8 සොමනස්සු පටිචාරො	දොමනස්සු පටිචාරො	උපෙකඤ්ඤා පටිචාරො
9 කාමෙසනා	භවෙසනා	ත්‍රිභව වර්ගෙසනා
10 සිලකතකො	සමාධිකතකො	පඤ්ඤාකතකො

පක්ෂ ප්‍රතිපක්ෂ යෝජනාව සිහවිකතිලිපි නගෙන දැක්වූ අනුසාරයෙන් යෙදිය යුත්තේය. මේ දිසා බවේ දසකයන්හි මූලපටන් අඩක පටිපාටියෙන් එක් බවේයක් ඊලඟ සදහන් අතින් බවේයාගේ පරිපූර්ණව උපකාරවේ.

සංක්ලේශ පාක්ෂික දසකත්‍රයෙහි පිළිවෙලින් කවර බවේයක් වුවද ලොහ දොස මොහ යන මූල පදයන්හි අඩංගුවේ.

එසේම ව්‍යවදාන පාක්ෂික දසකත්‍රයෙහි පිළිවෙලින් කවර බවේයක් වුවද අලොහ අදොස අමොහ යන මූල පදයන්හි අඩංගුවේ.

සුත්‍රාගත බවේයන් කවර මූල පදයක අඩංගුවේදැයි බැලීම දිසා විලෝමනයයි.

ඒ බවේය එම දිසාවට හරවා නය සංවණ්ණතාවෙහි යෙදීම අඛණ්ණ නයයි සිහවිකතිලිපි නගෙන සතර දිසාවට අයත් වූ බවේයන් ක්‍රියාකාරී නගෙන තුන් දිසාවට යොදා ගැනීමද නිසුරු බව නගෙන තුන් දිසාවන්ට අයත් වූ බවේයන් කාචිකාබ්බිමනගෙන දෙදිසාවන්ට යොදා ගැනීමද අඛණ්ණ නම් වන්නේය.

යම්සේ ඇත්ගොව්වා විසින් අකුස්සෙන් ඇතු නමා අභිමත දිසාවට හරවා ගනු ලැබේද. එසේම බවේ දෙශකයා විසින් අඛණ්ණ නමින් සුත්‍රාගත බවේය නයත්‍රයානගීත ඒ ඒ දිසාවන්ට හරවාගනු ලැබේ.

කිසුකලනයෙහි ප්‍රථම දිසාවේ අවසානය අප්‍රකෘතික විමෝක්‍ෂයයි ද්විතීය දිසාවේ අවසානය සුඤ්ඤාන විමෝක්‍ෂයයි තෘතීය දිසාවේ අවසානය අනිමිත්ත විමෝක්‍ෂයයි පෙට්තොපදෙයෙහි කිසුකල නායෙහි සංක්ලේශ පක්‍ෂයෙහි ධම්මික නාවයක්ද ව්‍යවදාන පක්‍ෂයෙහි ධම්මික දෙයක්ද දක්වන ලදහ. ඒ මෙසේයි.

සංක්ලේශ පක්‍ෂය.

1. දිසාව.	2. දිසාව.	3. දිසාව.
1 මොහො අකුසල මූලං	දෙසො අකුසල මූලං	මොහො අකුසල මූලං
2 සුඛවෙදනිෂ්ඨා ඵසො	දුක්ඛ වෙදනිෂ්ඨා ඵසො	අදුක්ඛම් සුඛ වෙදනිෂ්ඨා ඵසො
3 සුඛා වෙදනා	දුක්ඛා වෙදනා	අදුක්ඛම් සුඛා වෙදනා
4 සොමනාසො පටිවාරො	දොමනාසො පටිවාරො	උපෙක්ඛා පටිවාරො
5 රාගො	දොසො	මොහො
6 කාම චිතතෙකා	ව්‍යාපාද චිතතෙකා	චිතිංසා චිතතෙකා
7 රාගජො පරිදාහො	දොසජො පරිදාහො	මොහජො පරිදාහො
8 උප්පාදො	බිභි	වශො
9 දුක්ඛවෙදනා	විපරිතාම්වෙදනා	සංඛාර වෙදනා

ව්‍යවදාන පක්‍ෂය.

1. දිසාව.	2. දිසාව.	3. දිසාව.
1 අමොහො කුසල මූලං	අදොසො කුසල මූලං	අමොහො කුසල මූලං
2 සුතමසි පඤ්ඤා	චිත්තාමසි පඤ්ඤා	භාවනාමසි පඤ්ඤා
3 සචිතකක සට්ඨාසො සමාධි	අචිතකක විමාර මනෙතා සමාධි	අචිතකක අට්ඨාසො සමාධි
4 අභිසිල සිත්තා	අභිචිතන සිත්තා	අභිපඤ්ඤා සිත්තා
5 සමුච්ඡි නිමිත්තං	පඤ්ඤා නිමිත්තං	උපෙක්ඛා නිමිත්තං
6 නෙතබ්බම චිතතෙකා	අව්‍යාපාද චිතතෙකා	අචිතිංසා චිතතෙකා
7 අනඤ්ඤාතංඤාසො මිති අඤ්ඤා ඤායං ඉ ඤායං		අඤ්ඤාතංඤායං

8 සොමනසොයා	දොමනසොයා	උපෙනො පව්වාරො
පව්වාරො	පව්වාරො	
9 කාමෙසනා	භවෙසනා	බ්‍රහ්ම චරියෙසනා
10 සීලකතෙකො	සමාධිකතෙකො	පඤ්ඤාකතෙකො

තෙතනිප්ප කරණයෙහි උභය පක්ෂයෙහි ත්‍රික දොළස බැගින් දක්වන ලදහ. ඒ මෙසේයි.

සංක්ඛ්‍යාලෙහ පක්ෂය.

1. දිශාව.	2. දිශාව.	3. දිශාව.
1 ලොහො අකුසල මූලං	දොසො අකුසල මූලං	මොහො අකුසල මූලං
2 කාය දුච්චරිතං	ච්චි දුච්චරිතං	මනො දුච්චරිතං
3 කාම විතකෙකා	ච්චාපාද විතකෙකා	චිතිංසා විතකෙකා
4 කාම සඤ්ඤා	ච්චාපාද සඤ්ඤා	චිතිංසා සඤ්ඤා
5 තිච්ච සඤ්ඤා	සුඛ සඤ්ඤා	අනත සඤ්ඤා
6 සුඛා වෙදනා	දුකඛා වෙදනා	අදුකඛම සුඛා වෙදනා
7 දුකඛ දුකඛතා	විපරිණාම දුකඛතා	සංකාර දුකඛතා
8 රාගගති	දොසගති	මොහගති
9 රාගසල්ලො	දොස සල්ලො	මොහ සල්ලො
10 රාග ජවා	දොස ජවා	මොහ ජවා
11 අකුසල කාය කම්මං	අකුසල ච්චිකම්මං	අකුසල මනො කම්මං
12 සීල විපතනි	දිගි විපතනි	ආචාර විපතනි

ච්චාද්‍යනි පක්ෂය.

1. දිශාව.	2. දිශාව.	3. දිශාව.
1 අලොහො කුසල මූලං	අදොසො කුසල මූලං	අමොහො කුසල මූලං
2 කාය සුචරිතං	ච්චි සුචරිතං	මනො සුචරිතං
3 තෙතනමච්චිතකෙකා	අච්චාපාද විතකෙකා	අචිතිංසා විතකෙකා
4 සංවිතකක පව්වාරො සමාධි	අච්චාපාද විතකෙකා	අච්චාපාද විතකෙකා
5 තෙතනමච්චි සඤ්ඤා	අච්චාපාද සඤ්ඤා	අච්චාපාද සඤ්ඤා
6 අච්චිච සඤ්ඤා	දුකඛ සඤ්ඤා	අනත සඤ්ඤා
7 කුසලං කායකම්මං	කුසලං ච්චිකම්මං	කුසලං මනොකම්මං
8 කායසොවෙය්‍යං	ච්චිසො වෙය්‍යං	මනොසො වෙය්‍යං
9 සීල සම්පතනි	සමාධි සම්පතනි	පඤ්ඤා සම්පතනි

10 අභිජිල සිකං	අභිචිත සිකං	අභිපඤ්ඤා සිකං
11 සිලකංකො	සමාධිකංකො	පඤ්ඤාකංකො
12 සුඤ්ඤානං විමොක්ඛ	අනිමිත්තං විමොක්ඛ	අප්පාතිතිතං
මුඛං.	මුඛං.	විමොක්ඛ මුඛං.

තෙතතිප්පකරණයෙහි සදහන් දෙළොස් ත්‍රිකායන් අතුරෙන් ගුණ සලලා, උද්ඝ සලලා මොහ සලලා යන ත්‍රිකාය ගැරදම, සෙසු එකොලොස් තෙතති රතනාකරයෙහි දක්වා තිබේ. ව්‍යවදාන පක්‍ෂයෙහි තෙතතිප්පකරණයෙහි දැක්වූ දෙළොස් ත්‍රිකායන් එසේම දක්වා තිබේ. මෙහි සලලාත්‍රිකාය අනගාරිම ප්‍රමාදයකින් වුවනැයි ගනිමු.

සිහ විභාගිත්‍රිකා නයෙහි ගැණෙන පුද්ගලයන් සතරදෙන තිපුකබල නයෙහිදී තුන්දෙනෙකුත් වන්නාසේම තිපුකබල නයෙහි ගැණෙන උද්ඝවිකඤ්චිපඤ්ඤා නයාය යන පුද්ගලයෝ තුන්දෙන නන්දියා වට්ටනයෙහිදී නාපණ වර්ත දාමිටි වර්ත වන්දායන් දෙදෙනෙක් වෙති. ඒ කරුණෙන්ම උභය පක්‍ෂයෙහි දිසා සහරෙකි. එක් දිසාවට බමි දශය බැගින් ගතයොත් උභය පක්‍ෂයෙහි බමි සතළිසෙකි.

සිහ විභාගිත්‍රිකා නයෙහි එක් එක් දිසාවට බමි දශය බැගින් බමි අසූඑක් වූහ. තිපුකබල නයෙහිදී ඔව්හු එක් එක් දිසාවට බමි දශය බැගින් බමි සැටක් තුල ප්‍රවෙශවූහ.

ඒ ක්‍රමයෙන් නන්දියාවට්ටනයෙහිදී ඔව්හු එක් එක් දිසාවට බමි දශය බැගින් බමි සතළිසක් තුල ප්‍රවෙශයීය යුතු නමුත් තෙතතිප්පකරණ පාලියෙහි අපද්‍රමිත එසේ වන බවක් නොපෙනේ නමුත් තෙතති අටුවාවෙහි සතළිසක් තොටම දක්වා තිබේ.

නන්දියා වට්ටනය.

සංක්ඛලය පක්‍ෂය.

ව්‍යවදාන පක්‍ෂය.

1. දිසාව.	2. දිසාව.	3. දිසාව.	4. දිසාව.
අවිජ්ජා	ගණනා	සමථො	විපක්‍ෂනා
අතිරිකං	අනොත්තප්පං	විජ්ජා	වරණං
අසනි	අසම්පජ්ඣඤ්ඤා	සනි	සම්පජ්ඣඤ්ඤා
නිවරණානි	සංයෝජනානි	තිරි	මිත්තප්පං
අපෙක්ඛාසානං	අභිනිවෙසො	අභබ්බාරප්පගාණං	මමබ්බාරප්පගාණං
අභ්‍යන්තරං	මිච්ඡිකා-රො	සම්මිච්ඡා වායාමෙය්‍යං	යොජාසං
අභ්‍යන්තරං	දෙව්වා තනා		මනාසිකාමො

8 සොමනසොයා	දොමනසොයා	උපෙනොයා පවිචාරො
පවිචාරො	පවිචාරො	
9 කාමෙසනා	භවෙසනා	බ්‍රහ්ම චරියෙසනා
10 සීලකතකො	සමාධිකතකො	පඤ්ඤාකතකො

තෙතනිපස කරණයෙහි උභය පක්ෂයෙහි ත්‍රික දොළස බැගින් දක්වන ලදහ. ඒ මෙසේයි.

සංක්කිලෙහ පක්ෂය.

1. දිශාව.	2. දිශාව.	3. දිශාව.
1 ලොභො අකුසල මූලං	දොසො අකුසල මූලං	මොහො අකුසල මූලං
2 කාය දුච්චරිතං	චචි දුච්චරිතං	මනො දුච්චරිතං
3 කාම විතකෙකා	ච්ඡාපාද විතකෙකා	විතිංසා විතකෙකා
4 කාම සඤ්ඤා	ච්ඡාපාද සඤ්ඤා	විතිංසා සඤ්ඤා
5 නිව්ච සඤ්ඤා	සුඛ සඤ්ඤා	අනත සඤ්ඤා
6 සුඛා වෙදනා	දුක්ඛා වෙදනා	අදුක්ඛම් සුඛා වෙදනා
7 දුක්ඛ දුක්ඛතා	විපරිණාම දුක්ඛතා	සංකාර දුක්ඛතා
8 රාගගති	දොසගති	මොහගති
9 රාගසල්ලො	දොස සල්ලො	මොහ සල්ලො
10 රාග ජටා	දොස ජටා	මොහ ජටා
11 අකුසල කාය කම්මං	අකුසල චරිකම්මං	අකුසල මනො කම්මං
12 සීල විපතනි	දිගි විපතනි	ආචාර විපතනි

චතුවද්දනි පක්ෂය.

1. දිශාව.	2. දිශාව.	3. දිශාව.
1 අලොභො කුසල මූලං	අදොසො කුසල මූලං	අමොහො කුසල මූලං
2 කාය සුචරිතං	චචි සුචරිතං	මනො සුචරිතං
3 තෙතනිමමවිතකෙකා	අච්ඡාපාද විතකෙකා	අවිතිංසා විතකෙකා
4 සංවිතකක සම්චාරො සමාධි	අවිතකක විචාර මනො සමාධි	අවිතකෙකා අවිචාරො සමාධි
5 තෙතනිමම සඤ්ඤා	අච්ඡාපාද සඤ්ඤා	අවිතිංසා සඤ්ඤා
6 අනිව්ච සඤ්ඤා	දුක්ඛ සඤ්ඤා	අනතත සඤ්ඤා
7 කුසලං කායකම්මං	කුසලං චරිකම්මං	කුසලං මනොකම්මං
8 කායසොවෙය්‍යං	චරියො වෙය්‍යං	මනොසො වෙය්‍යං
9 සීල සම්පතනි	සමාධි සම්පතනි	පඤ්ඤා සම්පතනි

10 අධිසීල සිකංඛා	අධිචිත්ත සිකංඛා	අධිපඤ්ඤා සිකංඛා
11 සීලකංඛා	සමාධිකංඛා	පඤ්ඤාකංඛා
12 සුඤ්ඤානං විමොක්ඛා	අනිම්මනං විමොක්ඛා	අපාතිතිනං
මුඛං.	මුඛං.	විමොක්ඛා මුඛං.

තෙතනිපසකරණයෙහි සදහන් දෙළොස් ත්‍රිකයන් අතුරෙන් ගුණ සලලා දෙස සලලා මොහ සලලා යන ත්‍රිකය හැරදම, සෙසු එකොලොස තෙතනි රතනාකරයෙහි දක්වා තිබේ. ව්‍යවදාන පක්‍ෂයෙහි තෙතනිපසකරණයෙහි දැක්වූ දෙළොස් ත්‍රිකයන් එසේම දක්වා තිබේ. මෙහි සලලාත්‍රිකය අනුගාරිම ප්‍රමාදයකින් වුවකැසී ගතිමු.

සීහ විභාගිත්‍රික නයෙහි ගැණෙන පුද්ගලයන් සතරදෙන තිසුකබල නයෙහිදී තුන්දෙනෙකුත් වන්නාසේම තිසුකබල නයෙහි ගැණෙන උද්දමිකඤ විපඤ්චිකඤ නොයා යන පුද්ගලයෝ තුන්දෙන නන්දියා වට්ටනයෙහිදී කාෂණා වර්ත දෘෂ්ටි වර්ත වශයෙන් දෙදෙනෙක් වෙති. ඒ කරුණෙන්ම උභය පක්‍ෂයෙහි දිසා සතරෙකි. එක් දිසාවට බමී දශය බැගින් ගතහොත් උභය පක්‍ෂයෙහි බමී සතළිසෙකි.

සීහ විභාගිත්‍රික නයෙහි එක් එක් දිසාවට බමී දශය බැගින් බමී අසූවක් වූහ. තිසුකබල නයෙහිදී බව්හු එක් එක් දිසාවට බමී දශය බැගින් බමී සැටක් තුළ ප්‍රවෙශවූහ.

ඒ ක්‍රමයෙන් නන්දියාවට්ටනයෙහිදී බව්හු එක් එක් දිසාවට බමී දශය බැගින් බමී සතළිසක් තුළ ප්‍රවෙශවිය යුතු නමුත් තෙතනිපස කරණ පාලියෙහි අනුමට එසේ වන බවක් නොපෙනේ නමුත් තෙතනි අටුවාවෙහි සතළිසක් කොටම දක්වා තිබේ.

නන්දියා වට්ටනය.

සංක්ඛේය පක්‍ෂය.

ව්‍යවදාන පක්‍ෂය.

1. දිසාව.	2. දිසාව.	3. දිසාව.	4. දිසාව.
අවිජ්ජා	තණ්හා	සමථො	විපස්සනා
අභිරිකං	අනොතතපං	විජ්ජා	වරණං
අසත්ති	අසම්පජ්ඤා	සති	සම්පජ්ඤා
නිවරණානි	සංයොජනානි	තිරි	ඔත්තාපපං
අජෙකාසානං	අභිනිවෙසො	අභිකාරප්පහාණං	මමභිකාරප්පහාණං
අභිකාරො	මමභිකාරො	සම්මා වායාමො	යොනිසො
අසංඛියං	දෙවච්ඡානා		මනසිකාරො

කොසප්පං	අයොනිසො	සමමා සති	සමමා සමාධි
	මනසිකාරො	පඤ්ඤා	නිබ්බදා
විවිකිච්ඡා	අභිජ්ඣා	සමාපනති	සබ්බම සවණං
අසබ්බම සවණං	අසමාපනති	සොමනස්සං	බ්බොදා බ්බම

මෙසේ අටුවාවෙහි ධර්ම සතළිසක් දක්වා තිබෙන නමුත් සිහවිකානි ශ්‍රීත නිපුකබ්බ දෙනෙහි මෙන් පක්ෂ ප්‍රතිපක්ෂනයෙහි ලාබලකවිට උද්දිළි ක්‍රමයෙන් යෙදෙන බවක් නොපෙනේ. දිසා පිළිවෙළින් යෙදෙන බවද නොපෙනේ. මෙසේ මේ සංක්ලේශ ව්‍යවදාන ධර්මයන්ගේ අටුවා බවක් ඇති හෙයින් මෙයට නානිකාවට්ඨමයයි නම් කරණ ලද බැව් ඇතැම් ඇදුරන්ගේ මතයකි.

තෙතති අටුවා වායාදියන් විසින් ගරුකොට සලකන ලද්දවූද තෙතතිපපකරණයට වඩා පැරණිවූද පෙට්කොපදෙශයෙහි නන්දියාවට්ඨ නයෙහි දක්වන ලද ධර්ම සතළිස තෙතති අටුවාවෙහි එසේ ම සඳහන්ව තිබේ.

මූලික තෙතති අටුවාවෙහි අභිජ්ඣා යනු අවිජ්ජායයි සඳහන්ව ඇත. එය අප පාඨයකැයි හතිවූ.

තෙතති විභාවිති නම් විකාවෙහි නන්දියාවට්ඨනයෙහි සංක්ලේශ පක්ෂයෙහි ප්‍රථම විතිය දිසා වශයෙන් අවිජ්ජා නණ්ඞාදී පසළොස් දුකකින් වෙනිසි කියන ලද නමුත් තෙතතිපපකරණ පෙළෙහි පෙනෙන්නේ ප්‍රථම දිසාවෙහි ධර්ම තුදුසක් හා දෙවන දිසාවෙහි ධර්ම පසළොස්කි. ඒ මෙසේයි.

සංක්ලේශ පක්ෂය.

1. දිසාව.	2. දිසාව.
1 නණ්ඞා	1 අවිජ්ජා
2 අතිරිකං	2 අනොත්තප්පං
3 අසති	3 අසමප ජඤ්ඤං
4 අයොනිසො මනසිකාරො	4 කොසප්පං
5 අභකිකාරො	5 දොවචස්සතා
6 අස්සවා	6 මමඛකාරො
7 අසබ්බම සවණං	7 පමාදො
8 අභිජ්ඣා	8 අසංචරො
9 නිවරණානි	9 ව්‍යාපාදො
10 කොමධා	10 සංයොජනානි

11 මනෙබා	11 උපනාහො
12 ඉසායා	12 පලාසො
13 මායා	13 ඔව්ජරියං
14 සසායන දිසි	14 සාදෙය්‍යං
	15 උව්ජද දිසි

එසේම එම විභාවෙහි ව්‍යවදාන පක්‍ෂයෙහි දිසා දෙකේ සමථ විපස්සනාදී වශයෙන් දුත එකුත් විස්සක් වෙනිසි නිසාන ලද නමුත් නොතරාස කරණ පෙළෙහි පෙණෙන්නේ අවශ්‍යය දුතයකි. ඒ මෙසේයි.

ව්‍යවදාන පක්‍ෂය.

1. දිසාව.

- 1 සමපො
- 2 හිරි
- 3 සති
- 4 යොනිසො මනසිනාරො
- 5 සොවවසානා
- 6 අකියෙ ඤාණං
- 7 අනුපපාදෙ ඤාණං
- 8 අපපාදෙ
- 9 සංවරො
- 10 අව්‍යාපාදෙ
- 11 අවිජ්ජා විරාගා පඤ්ඤා විමුත්ති
- 12 අපට්ඨතා
- 13 අකෙකාමො
- 14 අමනෙබා
- 15 ඉසායාපභාණං
- 16 විජ්ජා
- 17 සබ්බතාරමමණො විමොකෙබා
- 18 සඋපදිසෙසා නිබ්බාණ ධාතු

2. දිසාව.

- 1 විපස්සනා
- 2 ඔතපං
- 3 සමපජ්ඤාඤා
- 4 විරියාරමො
- 5 ධම්ම ඤාණං
- 6 ඛයෙ ඤාණං
- 7 සඛා
- 8 සම්මසවණං
- 9 අනභිජ්ඣා
- 10 රාග විරාගා චෙතො විමුත්ති
- 11 අභිසමයො
- 12 සනතුභිතා
- 13 අනුපනාහො
- 14 අපලාසො
- 15 මව්ජරිය පභාණං
- 16 විමුත්ති
- 17 අසබ්බතාරමමණො විමොකෙබා
- 18 අනුපදිසෙසා නිබ්බාණ ධාතු

“තණ්හා අවිජ්ජාවාති ආදිනා සංකිලෙස පකෙබි තණ්හා විජ්ජා, දුකාදිනං පණ්ණරසන්නං දුකානං විනානං තණ්හා චරිත දිසි චරිතානං පුත්තලානං සංකිලෙසොති විභාවන මුඛෙතායාතිචාරණාත්තා” සමපොච විපස්සනාපාදා ආදිනං වොදානපකෙබි සමථ විපස්සනා දුකාදිනං එකුත

විසතිද්‍රව්‍යානං විනාං තණ්හාවර්ත දිඛිවර්තානං පුඤ්ඤාලාභං වොද්‍යනනානි
විභාවන ඵ්ඵබ්බෙත යානිචාරණං තනා අයං චිත්තාපසාරා නාදි ආචරිතසා
තයස්ස භූමිතිපි. නිහර්ථායොපේතබ්බා” - ඒනදනි විභංගි.

තෙතතිරතනාකරයෙහි නාදියාවට සංකල්ප පක්‍ෂය චිත්තාපසාර
කරණයෙහි මෙනි. ව්‍යවද්‍යන පක්‍ෂයෙහි බයෙ ඤාණං යන්ත අනාහාර
දමා තිබේ. එය ප්‍රමාදයකින් වුවහැකි හඟිමු.

මූල පදයන්ගේ දනු ප්‍රවේශය.

නාදියාවටයෙහි සංකල්ප පක්‍ෂයේ චිත්තා අවිච්ඡිද්‍යාසිද්
ව්‍යවද්‍යන පක්‍ෂයෙහි සම්මා අවිච්ඡිද්‍යාසිද් මූල පද සතරෙකි.
මේ පද සතරෙහි අවලෝක් මූල පදයෝ ඇතුළත් වෙත්.

කෙසේදයත්:-

චිත්තා ලොභ දෝස ස්වභසංඤ්ඤා, සුඛසංඤ්ඤා යන අකුසල පක්‍ෂ
යෙහි මූල පද පස ඤාණො වෙතිම ඇතුළත් වෙති. අවිද්‍යා මොහ
නිබ්බ සංඤ්ඤා, අනාහරසංඤ්ඤා යන අකුසල පක්‍ෂයෙහි මූල පද සතර
අවිද්‍යාවෙතිම ඇතුළත් වෙති.

සමථ අලොභ අදෝස අසුභසංඤ්ඤා, දුක්ඛසංඤ්ඤා යන කුසල
පක්‍ෂයෙහි මූලපද පස සම්මාසංඤ්ඤා ඇතුළත් වෙති.

විදුශීනා අමොහ අනිබ්බසංඤ්ඤා, අනාහර සංඤ්ඤා යන කුසල පක්‍ෂ
යෙහි මූලපද සතර විදුශීනාසංඤ්ඤා ඇතුළත් වෙති.

මෙසේ කුසල් නව පදය සමථ විදුශීනා දෙක්කිද - අකුසල් නව
පදය තාමණා අවිද්‍යා දෙක්කිද ඇතුළත්වීමට යෙත්.

මෙසේ නිපුකකලනයද සිසංචිකක්ඛිත්තනයද නාදියාවටනියෙහිම
අනුප්‍රවේශවන පරිදි දතයුත්තේය.

නිපුකකලනයෙහි සංකල්ප පක්‍ෂයෙහි ලොභ දෝස මොහසිද්
ව්‍යවද්‍යන පක්‍ෂයෙහි අලොභ අදෝස අමොහසිද් මූලපද සයෙති.
අවලෝක් මූලපදයෝ මේ සයෙහි ඇතුළත් වෙත්.

කෙසේදයත්:-

ලොභ චිත්තා සුභසංඤ්ඤා, සුඛසංඤ්ඤා යන අකුසල පක්‍ෂයෙහි
මූලපද සතර ලොභයෙහිම ඇතුළත් වෙති.

අවිද්‍යාමොහ නිබ්බ සංඤ්ඤා, අනාහරසංඤ්ඤා යන අකුසල පක්‍ෂයෙහි
මූලපද සතර මොහොයෙහිම ඇතුළත් වෙති. දෝසය දෝසයමැසි

විපස්සනා අමොහ අනිබ්බ සංඤ්ඤා, අනාහර සංඤ්ඤා යන කුසල
පක්‍ෂයෙහි මූලපද සතර අමොහයෙහිම ඇතුළත් වෙති.

සමථ අලෝභ අසුභසංකෘතො දුක්ඛ සංකෘතො යන කුසල පක්ෂයෙහි මූලපද සතර අලෝභයෙහිම ඇතුළත් වෙති. අද්දසය අද්දසය මැයි.

මෙසේ අකුසල් නව පදය ලෝභ දෝස මොහ යන තුනෙහිද කුසල් නව පදය අලෝභ අද්දස අමොහ යන තුනෙහිද ඇතුළත් වීමට යෙහි. මෙසෙසින් නන්ධියාවට්ඨනයද සීහවිකතිලිතනයද නිපුකතිල නයෙහිම අනුප්‍රවේශ වන පරිදි දනගුත්තේය.

සීහවිකතිලිත නයෙහි සංකෙලන පක්ෂයෙහි සුභසංකෘතො ඉති සංකෘතො නිව්චසංකෘතො අනන්තසංකෘතොසිද ව්‍යවදාන පක්ෂයෙහි අසුභසංකෘතො දුක්ඛ සංකෘතො අනිව්ච සංකෘතො අනන්ත සංකෘතොසිද මූලපද අටකි. අටලොක් මූල පදයෝ මේ අටෙහිම ඇතුළත් වෙති.

සංතෙලන පක්ෂයෙහි තාපණො සුභසංකෘතො යන දෙක සුභසංකෘත වෙතිම ඇතුළත් වෙති. ලෝභ සුභසංකෘතො යන දෙක සුභසංකෘතයෙහිම ඇතුළත් වෙති.

අවිද්‍යා නිත්‍ය සංකෘතො යන දෙක නිත්‍ය සංකෘතවෙතිම ඇතුළත් වෙති. දෝස මොහ අනන්තසංකෘතො යන තුන අනන්තසංකෘතවෙතිම ඇතුළත් වෙති.

ව්‍යවදාන පක්ෂයෙහි සමථ අසුභ සංකෘතො යන දෙක අසුභ සංකෘත වෙතිම ඇතුළත් වෙති.

අලෝභ දුක්ඛසංකෘතො යන දෙක දුක්ඛ සංකෘතවෙතිම ඇතුළත් වෙති.

විදගීතා අනිත්‍යසංකෘතො යන දෙක අනිත්‍ය සංකෘතවෙතිම ඇතුළත් වෙති.

අද්දස අමොහ අනන්ත සංකෘතො යන තුන අනන්ත සංකෘතවෙතිම ඇතුළත් වෙති.

මෙසේ අකුසල් නවපදය විපයභීස සතරෙහිද කුසල් නව පදය සතිපට්ඨාන සතරෙහිද ඇතුළත් වීමට යෙහි. මෙසෙසින් සීහවිකතිලිත නයෙහි නිපුකතිල නයද නන්ධියාවට්ඨනයද ඇතුළත් වන පරිදි දන ගුත්තේය.

මේ අනුප්‍රවේශයෙහි දෝස අද්දසයෝ මුද්දිත තෙතතිප්පකරණ අටුවාවෙහි අනන්තර දමා තිබෙන නමුත් අකුසල් නව පදය විපයභීස සතරෙහිද කුසල් නව පදය සතිපට්ඨාන සතරෙහිද ඇතුළත් වෙතිසි නිසා තිබේ.

දෝසය අනන්තසංකෘතවට්ඨද අද්දසය අනන්ත සංකෘතවට්ඨද අපගේ මතයෙන් ඇතුළත් කරනලදහ. ධම්මරයෝ විමසා බලාගතිත්වා. විනිශ්චිත නයෙහි සංකෙලන පක්ෂයෙහි- තාපණො අවිද්‍යාවන් ලෝභ දෝස මොහ

විසතිද්‍රකානං චිත්තං තණ්හාවර්ත දිශිවර්තානං පුග්ගලානං වොද්‍යනනි
චිත්තවත චුබ්බෙන යානිධාරණා තතා අයං වුත්තප්පකාරා නන්දි යාවට්ඨසා
තයස්ස භුමිතිපි. නිහරිතායොජෙනබ්බා" - ජිනනනි විභාසිනි.

තෙතතිරතනාකරයෙහි නන්දියාවට්ඨ සංකෙලය පක්‍ෂය තෙතතිප්ප
කරණයෙහි මෙනි. ව්‍යවද්‍යන පක්‍ෂයෙහි බයෙ ඤාණං යන්න අතහැර
දමා තිබේ. එය ප්‍රමාදයකින් වුවකැසි හගිවු.

මූල පදයන්ගේ අනු ප්‍රවේශය.

නන්දියාවට්ඨයෙහි සංකෙලය පක්‍ෂයෙහි තණ්හා අවිජ්‍යාසිද්ධ
ව්‍යවද්‍යන පක්‍ෂයෙහි සමප්ථා විපක්‍ෂයාසිද්ධ මූල පද සතරෙකි.
මේ පද සතරෙහි අවලෝක් මූල පදයෝ ඇතුළත් වෙත්.

කෙසේදයත්:-

තණ්හා ලොභ ද්‍යෙස සුභසංඤ්ඤා, සුඛසංඤ්ඤා යන අකුසල පක්‍ෂ
යෙහි මූල පද පස කාෂණා වෙතිම ඇතුළත් වෙති. අවිද්‍යා මොහ
නිව්ව සංඤ්ඤා, අනත්තසංඤ්ඤා යන අකුසල පක්‍ෂයෙහි මූල පද සතර
අවිද්‍යාවෙතිම ඇතුළත් වෙති.

සමප්ථ අලොභ අද්‍යෙස අසුභසංඤ්ඤා, දුක්ඛසංඤ්ඤා යන කුසල
පක්‍ෂයෙහි මූලපද පස සමප්ථයෙහිම ඇතුළත් වෙති.

විදුශීනා අමොහ අනිව්වසංඤ්ඤා, අනත්ත සංඤ්ඤා යන කුසල පක්‍ෂ
යෙහි මූලපද සතර විදුශීනාවෙතිම ඇතුළත් වෙති.

මෙසේ කුසල් නව පදය සමප්ථ විදුශීනා දෙක්කිද - අකුසල් නව
පදය තාෂණා අවිද්‍යා දෙක්කිද ඇතුළත්වීමට යෙත්.

මෙසේ නිපුකකලනයද සිසවිකක්ඛිත්තනයද නන්දියාවට්ඨනයෙහිම
අනුප්‍රවේශවන පරිදි දතයුත්තේය.

නිපුකකලනයෙහි සංකෙලය පක්‍ෂයෙහි ලොභ ද්‍යෙස මොහසිද්ධ
ව්‍යවද්‍යන පක්‍ෂයෙහි අලොභ අද්‍යෙස අමොහසිද්ධ මූලපද සයෙකි.
අවලෝක් මූලපදයෝ මේ සයෙහි ඇතුළත් වෙත්.

කෙසේදයත්:-

ලොභ තණ්හා සුභසංඤ්ඤා, සුඛසංඤ්ඤා යන අකුසල පක්‍ෂයෙහි
මූලපද සතර ලොභයෙහිම ඇතුළත් වෙති.

අවිද්‍යා මොහ නිව්ව සංඤ්ඤා, අනත්තසංඤ්ඤා යන අකුසල පක්‍ෂයෙහි
මූලපද සතර මොහොයෙහිම ඇතුළත් වෙති. ද්‍යෙසස ද්‍යෙසයමැසි

විපක්‍ෂයා අමොහ අනිව්ව සංඤ්ඤා, අනත්ත සංඤ්ඤා යන කුසල
පක්‍ෂයෙහි මූලපද සතර අමොහයෙහිම ඇතුළත් වෙති.

සමථ අලෝභ අසුභසංකෘතො දුක්ඛ සංකෘතො යන කුසල පක්ෂයෙහි මූලපද සතර අලෝභයෙහිම ඇතුළත් වෙති. අද්දසය අද්දසය මැයි.

මෙසේ අකුසල් නව පදය ලෝභ දෝස මොහ යන තුනෙහිද කුසල් නව පදය අලෝභ අද්දස අමොහ යන තුනෙහිද ඇතුළත් වීමට යෙහි. මෙසෙසින් නන්ධාවට්ඨනයද සීහවිකතිලිතනයද තිපුකතිල නයෙහිම අනුප්‍රවේශ වන පරිදි දනගුත්තේය.

සීහවිකතිලිත නයෙහි සංකෙලන පක්ෂයෙහි සුභසංකෘතො ඉති සංකෘතො නිව්චසංකෘතො අනන්තසංකෘතොයිද ව්‍යවදාන පක්ෂයෙහි අසුභසංකෘතො දුක්ඛ සංකෘතො අනිව්ච සංකෘතො අනන්ත සංකෘතොයිද මූලපද අටකි. අටලොස් මූල පදයෝ මේ අටෙහිම ඇතුළත් වෙති.

සංතෙලන පක්ෂයෙහි තාපණා සුභසංකෘතො යන දෙක සුභසංකෘත වෙතිම ඇතුළත් වෙති. ලෝභ සුභසංකෘතො යන දෙක සුභසංකෘතයෙහිම ඇතුළත් වෙති.

අවිද්‍යා නිත්‍ය සංකෘතො යන දෙක නිත්‍ය සංකෘතවෙතිම ඇතුළත් වෙති. දෝස මොහ අනන්තසංකෘතො යන තුන අනන්තසංකෘතවෙතිම ඇතුළත් වෙති.

ව්‍යවදාන පක්ෂයෙහි සමථ අසුභ සංකෘතො යන දෙක අසුභ සංකෘත වෙතිම ඇතුළත් වෙති.

අලෝභ දුක්ඛසංකෘතො යන දෙක දුක්ඛ සංකෘතවෙතිම ඇතුළත් වෙති.

විදගීතා අනිත්‍යසංකෘතො යන දෙක අනිත්‍ය සංකෘතවෙතිම ඇතුළත් වෙති.

අද්දස අමොහ අනන්ත සංකෘතො යන තුන අනන්ත සංකෘතවෙතිම ඇතුළත් වෙති.

මෙසේ අකුසල් නවපදය විපයනීය සතරෙහිද කුසල් නව පදය සතිපට්ඨාන සතරෙහිද ඇතුළත් වීමට යෙහි. මෙසෙසින් සීහවිකතිලිත නයෙහි තිපුකතිල නයද නන්ධාවට්ඨනයද ඇතුළත් වන පරිදි දන ගුත්තේය.

මේ අනුප්‍රවේශයෙහි දෝස අද්දසයෝ මුද්දිත තෙතතිප්පකරණ අටුවාවෙහි අතහැර දමා තිබෙන නමුත් අකුසල් නව පදය විපයනීය සතරෙහිද කුසල් නව පදය සතිපට්ඨාන සතරෙහිද ඇතුළත් වෙතිසි නිසා තිබේ.

දෝසය අනන්තසංකෘතවිමද අද්දසය අනන්ත සංකෘතවිමද අපගේ මතයෙන් ඇතුළත් කරනලදහ. ධර්මධරයෝ විමසා බලාගනිත්වා. විනිශ්චිත නයෙහි සංකෙලන පක්ෂයෙහි- තාපණා අවිද්‍යාවන් ලෝභ දෝස මොහ

වශයෙන්ද ව්‍යවදාන පක්ෂයෙහි සමුච්ඡිද්‍රැව්‍යාවන් අලෝභ අද්‍රෝශ්‍ය
 අමෝහ වශයෙන්ද බ්‍රහ්මාණ්ඩයේ නිවැරදිවන සිත් නිවැරදිවන සිත්
 නිවැරදිවන සිත්. තවද සංකල්පය පක්ෂයෙහි ලෝභය භූමිසංකල්පය
 භූමිසංකල්පය වශයෙන් බ්‍රහ්මාණ්ඩයේ අද්‍රෝශ්‍ය හා අමෝහය නිවැරදිව
 අනන්තසංකල්පය වශයෙන් බ්‍රහ්මාණ්ඩයේ ව්‍යවදාන පක්ෂයෙහි අලෝභය
 අභූමිසංකල්පය දුක්ඛ සංකල්පය වශයෙන් බ්‍රහ්මාණ්ඩයේ නිවැරදිවන සිත්
 සිතවිකිසිවන සිත් නිවැරදිවන සිත්. සංකල්පය පක්ෂයෙහි තෘෂ්ණාව
 භූමිසංකල්පය භූමිසංකල්පය වශයෙන්ද අවිද්‍යාව නිවැරදිවන සිත්, ආරාධනාසංකල්පය
 යෙන්ද ව්‍යවදාන පක්ෂයෙහි සමුච්ඡය අභූමි සංකල්පය දුක්ඛසංකල්පය වශ
 යෙන්ද විද්‍රැව්‍යාව අනිත්‍ය සංකල්පය අනන්ත සංකල්පය වශයෙන්ද බ්‍රහ්මා
 භ්‍රමයේ නිවැරදිවන සිත් සිතවිකිසිවන සිත් නිවැරදිවන සිත්. එක්
 එක් නිවැරදිවන සිත් සිත් අනුසරය සිත් දැනගත් කල්හි ප්‍රතිපක්ෂ
 සිත් සෙවිය යුත්තේය. ප්‍රතිපක්ෂය සොයා එක් නිවැරදිවන සිත්
 එක් එක් සිත් දැනගත් කල්හි සියළු සිත් දැනගත්තාහු
 වෙති.

මේ තුන් තර්කයන් අනුරූපව සිත විකිසිවන තර්කයෙහි කෙළවර සහර
 ප්‍රමාණය. ප්‍රථම දිසාවෙහි ප්‍රථම ප්‍රමාණය දෙවන දිසාවෙහි දෙවන ප්‍රමාණය
 යද තුන්වන දිසාවෙහි තුන්වන ප්‍රමාණය සහර වන දිසාවෙහි සහර වන
 ප්‍රමාණය පරිච්ඡේදය වන්නේය.

නිවැරදිවන පක්ෂයෙහි කෙළවර ත්‍රිවිධ විමෝක්ෂයයි. ප්‍රථම දිසාවෙහි
 අප්‍රමාණික විමෝක්ෂය දෙවන දිසාවෙහි සංකල්පය විමෝක්ෂය ද තුන්
 වන දිසාවෙහි අනිවැරදිවන විමෝක්ෂය පරිච්ඡේදය වන්නේය.

නිවැරදිවන පක්ෂයෙහි කෙළවර ව්‍යාප්ති විමුක්තියකි. ප්‍රථම දිසා
 වෙහි ව්‍යාප්ති විමුක්තිය ද දෙවන දිසාවෙහි ප්‍රමාණ විමුක්තිය ද පරිච්ඡේදය
 වන්නේය. මේ තුන් තර්කයන් අවලෝකනය කළ පසු සලකා බැලීම
 දිසාවලාභය නිසි වේ. එසේ බලා කුසල පක්ෂයෙහිද අකුසල
 පක්ෂයෙහිද මේ සිත් තෙමේ මෙතම සිත් හඳුනා ගත හැකි
 දැනගෙන යෙදීම අධ්‍යායනය නම් වන්නේය.

— මෙසේ නිවැරදිවන පක්ෂය දැනගත්තේය —

දැන් ඉහත සඳහන් කළ සිලෙ ප්‍රතිපක්ෂය නිවැරදිවන පක්ෂය
 සාධාවෙහි නිවැරදිවන සංවිකිතාව දැක්විය යුතු වන්නේය.

නිරෝධ පක්ෂයෙහි යනුවෙන් දැක්වන ලද විකල්පය ප්‍රදේශය තෘෂ්ණාව
 වර්තන හෝ වන්නේය. දෘෂ්ටි වර්තන හෝ වන්නේය. ඔහු දෙදෙනා
 නැවත මුළු ලද්දේ වශයෙන් විවිධ වේ. තෘෂ්ණාව වර්තන මුළු
 ප්‍රදේශය දුක්ඛය පරිච්ඡේදය දුක්ඛ සංකල්පය වෙන්ද, තෘෂ්ණාව වර්තන ලද්දේ
 ප්‍රදේශය දුක්ඛය පරිච්ඡේදය බිප්පාසයෙහි වෙන්ද දෘෂ්ටි වර්තන මුළු

පුද්ගලයා සුඛා පටිපදා දක්නාහිඤ්ඤාවෙන්ද දෘෂ්ට වර්ත උදක් පුද්ගලයා සුඛා පටිපදා බිප්පා හිඤ්ඤාවෙන්ද විනයය වෙන්.

සීලෙ පනිඨාය යනුවෙන් දක්වන ලද සීලය ඉන්ද්‍රිය සංවරය හා තපසද වෙයි. එය පිළිවෙලින් කායානු පසංගා, වේදනානු පසංගා, සතිපට්ඨානායනිති ඇතුලත් වෙති.

එය නාෂ්ණා වර්ත මඤ උදක් පුද්ගලයන් දෙදෙනාගේ විනය නය උපාය වූ පලවූ වන දෙවන ප්‍රතිපදාවෝයි.

විකාම භාවනාව නම් විනතානු පසංගා සතිපට්ඨානායයි.

ප්‍රඥ භාවනාව නම් ධම්මානුපසංගා සතිපට්ඨානායයි.

ඒ දෙක දෘෂ්ටි වර්ත මඤ උදක් දෙදෙනාගේ විනය නය උපාය වූ කුන්වන සතර වන ප්‍රතිපදාවෝයි. මේ වතුර්විධ ප්‍රතිපදාවන්ගේ පයව්ව සානවූ සතර ඵලය නිශේධ සත්‍යයයි. සතර ප්‍රතිපදාවෝ මාගී සත්‍යයයි සතර සතිපට්ඨානායන්ගෙන් ප්‍රතිණ කරණු ලබන්නාවූ සතර විපයභාස ධර්මයෝ සමුදය සත්‍යයයි. විනයය පුද්ගලයෝ සතරදෙන දුක්ඛ සත්‍යයයි. මේ ජවා සූත්‍රය පිළිබඳ සිහ විකතිලිපි නම් නයයි.

නිශේධසංකෙඤ්ඤා යනුවෙන් දක්වන ලද විනයය පුද්ගලයා උද්ඝට්ඨාන විපක්ඛිතඤ්ඤා නොයායි ත්‍රිවිධවේ.

සීලෙ පනිඨාය යනුවෙන් දක්වන ලද අධි ශීලය නොයා පුද්ගලයාගේ විනය නය උපායයි විනතං භාවයං යනුවෙන් දක්වන ලද අධිවිහන ශික්ෂාව විපක්ඛිතඤ්ඤා පුද්ගලයාගේ විනයනාය උපායයි. සංකෙඤ්ඤා භාවයං යනුවෙන් දක්වන ලද අධිප්‍රඥා ශික්ෂාව උද්ඝට්ඨනඤ්ඤා පුද්ගලයාගේ විනයනාය උපායයි. අධිශීල ශික්ෂාව අලොභ කුසල මූලයයි අධිවිහන ශික්ෂාව අද්‍රෝස කුසල මූලයයි අධිප්‍රඥා ශික්ෂාව අමොහ කුසල මූලයයි ත්‍රිවිධ කුසල මූලයන්ගේ පයව්වසානවූ ත්‍රිවිධ විමොක්ඛයෝ නිශේධ සත්‍යයයි. කුසල මූලයෝ මාගී සත්‍යයයි. කුසල මූලයන්ගෙන් ප්‍රතිය මානවූ අකුසල මූලයෝ සමුදය සත්‍යයයි. විනයෙවූ ත්‍රිවිධ පුද්ගලයෝ දුක්ඛ සත්‍යයයි. මේ ජවා සූත්‍රය පිළිබඳවූ නිපුක්කල නම් නයයි. නිශේධසංකෙඤ්ඤා යනුවෙන් දක්වන ලද විනයය පුද්ගලයා නාෂ්ණා චරිත දෘෂ්ටි චරිත වශයෙන් විවිධවේ. විනතං භාවයං යනුවෙන් දක්වන ලද සමුපය නාෂ්ණා වර්තයාගේ විනය නය උපායයි. පසංකෙඤ්ඤා භාවයං යනුවෙන් දක්වන ලද විදගීතාව දෘෂ්ටි වර්තයාගේ විනය නය උපායයි. සමුප විදගීතාවන්ගේ පයව්ව සානවූ වෙනොවිමුග්ගි පසංකෙඤ්ඤා විමුග්ගිනු නිශේධ සත්‍යයයි. සමුප විදගීතාවෝ මාගී සත්‍යයයි. නාෂ්ණාදෘෂ්ටිවූ සමුදය සත්‍යයයි. නාෂ්ණා වර්ත දෘෂ්ටිවර්ත පුද්ගලයෝ දුක්ඛ සත්‍යයයි.

චො සූත්‍රය පිළිබඳ වූ නාන්දියා 700 නම් නයයි.

පාවචන නායකයෙහි

නායක විභාග නම් වූ විනිස විභාගය නිමි.

වශයෙන්ද ව්‍යවදාන පක්ෂයෙහි සමථ චිද්‍රීතාවන් අලෝභ අදෝශ අමෝහ වශයෙන්ද බෙදියාමෙන් නාස්තියාවට්ඨනසින් නිපුකබල නය නිගිම වන්නේය. තවද සංකෙලය පක්ෂයෙහි ලෝභය සුභසංකල්ප සුඛසංකල්ප වශයෙන් බෙදියාමෙන්ද දෝශය හා මෝහය නිවම සඳහා අනාත්මසංකල්ප වශයෙන් බෙදියාමෙන්ද ව්‍යවදාන පක්ෂයෙහි අලෝභය අසුභසංකල්ප දුක්ඛ සංකල්ප වශයෙන් බෙදියාමෙන්ද නිපුකබල නසින් සිහවිතානිලිත නය නිගිම වන්නේය. සංකෙලය පක්ෂයෙහි තෘෂ්ණාව සුභසංකල්ප සුඛසංකල්ප වශයෙන්ද අවිද්‍යාව නිත්‍යසංඝ, ආනන්දසංඝ, වශයෙන්ද ව්‍යවදාන පක්ෂයෙහි සමථය අසුභ සංකල්ප දුක්ඛසංකල්ප වශයෙන්ද චිද්‍රීතාව අනිත්‍ය සංඝ, අනාත්ම සංඝ වශයෙන්ද බෙදියාමෙන් නාස්තියාවට්ඨනසින් සිහවිතානිලිත නය නිගිම වන්නේය. එක් එක් නයක කුසල ධර්මය හෝ අකුසල ධර්මය දැනගත් කල්හි ප්‍රතිපක්ෂ ධර්මය සෙවිය යුත්තේය. ප්‍රතිපක්ෂය සොයා ඒ නය දැක්විය යුත්තේය. එක් එක් ධර්මයක් දැනගත් කල්හි සියළු ධර්මයෝ දැනගන්නාහු වෙති.

මේ තුන් තයයන් අතුරෙහි සිහ විකාශිලිත තයෙහි කෙළවර සතර ඵලයෝයි. ප්‍රථම දිසාවෙහි ප්‍රථම ඵලයද දෙවන දිසාවෙහි දෙවන ඵලයද තුන්වන දිසාවෙහි තුන්වන ඵලයද සතර වන දිසාවෙහි සතර වන ඵලයද පයඝිවසානය වන්නේය.

නිපුකබලනියෙහි කෙළවර ත්‍රිවිධ විමෝක්ෂයයි. ප්‍රථම දිසාවෙහි අසුභිනිත විමෝක්ෂයද දෙවන දිසාවෙහි සුඝ්‍රාහිත විමෝක්ෂයද තුන්වන දිසාවෙහි අනිමිත විමෝක්ෂයද පයඝිවසානය වන්නේය.

නාස්තියාවට්ඨනයෙහි කෙළවර වනාහි විමුක්තියකි. ප්‍රථම දිසාවෙහි වෙනො විමුක්තියද දෙවන දිසාවෙහි ප්‍රඥා විමුක්තියද පයඝිවසානය වන්නේය. මේ තුන් තයෙහි අටළොස් මූල පදයන් සලකා බැලීම දිසාලෝචන නය නම් වේ. එසේ බලා කුසල පක්ෂයෙහිද අකුසල පක්ෂයෙහිද මේ ධර්මය තෙමේ මෙනම් ධර්මය හත්තය කෙරෙහි දැනගෙන යෙදීම අබ්බසංගත නම් වන්නේය.

— මෙසේ නය පස දැනගත්තේය —

දැන් ඉහත සදහන් කළ සිලෙ භනිධියාය ගාමකසංකල්පය යනාදි භාටාවෙහි නය සංවණිතාව දැක්විය යුතු වන්නේය.

ත්රොස පඤ්ඤා යනුවෙන් දැක්වන ලද විනයය පුද්ගලයා තෘෂ්ණාවරිත හෝ වන්නේය. දෘෂ්ටි වරිත හෝ වන්නේය. ඔහු දෙදෙනා නැවත මඤ උදකථ වශයෙන් විවිධ වෙත්. තෘෂ්ණා වරිත මඤ පුද්ගලයා දුක්ඛා පටිපදා දකුණු සිසිලය වෙත්ද, තෘෂ්ණා වරිත උදකථ පුද්ගලයා දුක්ඛා පටිපදා බිප්පාභිසංකල්ප වෙත්ද දෘෂ්ටි වරිත මඤ

පුද්ගලයා සුඛා පටිපදා දකිනිකුසුමෙන්ද දෘෂ්ට වර්ත උදත් පුද්ගලයා සුඛා පටිපදා බිප්පා හිකුසුමෙන්ද විනෙය වෙන්.

සිලෙ පනිඨාය යනුවෙන් දක්වන ලද සිලය ඉන්ද්‍රිය සංවරය හා තපසද වෙයි. එය පිළිවෙලින් කායානු පසංකා, වෙදනානු පසංකා, සතිපට්ඨානගති ආතුලත් වෙති.

එය තෘෂ්ණා වර්ත මඤ උදත් පුද්ගලයන් දෙදෙනාගේ විනය නය උපාය වූ පලමු වන දෙවන ප්‍රතිපදාවෝයි.

විකාන භාවනාව නම් විනතානු පසංකා සතිපට්ඨානගයි.

ප්‍රඥ භාවනාව නම් ධම්මානුපසංකා සතිපට්ඨානගයි.

ඒ දෙක දෘෂ්ටි වර්ත මඤ උදත් දෙදෙනාගේ විනය නය උපාය වූ කුන්වන සතර වන ප්‍රතිපදාවෝයි. මේ වතුර්විධ ප්‍රතිපදාවන්ගේ පයව්ව සානවූ සතර ඵලය නිශේධ සත්‍යයයි. සතර ප්‍රතිපදාවෝ මාගී සත්‍යයයි සතර සතිපට්ඨානගන්ගෙන් ප්‍රතිණ කරණු ලබන්නාවූ සතර විපයභාස ධම්මෝ සමුදය සත්‍යයයි. විනෙය පුද්ගලයෝ සතරදෙන දුක්ඛ සත්‍යයයි. මේ ජටා සූත්‍රය පිළිබඳ සිහ විකානිලිත නම් නයයි.

නිශේධපඤ්ඤා යනුවෙන් දක්වන ලද විනෙය පුද්ගලයා උද්ඝටිතඤ විපඤ්චිතඤ නෙය්‍යයි ත්‍රිවිධවේ.

සිලෙ පනිඨාය යනුවෙන් දක්වන ලද අධි ශිලය නෙය්‍ය පුද්ගලයාගේ විනය නය උපායයි විනතං භාවයං යනුවෙන් දක්වන ලද අධිවිහන ශික්‍ෂාව විපඤ්චිතඤ පුද්ගලයාගේ විනයනග උපායයි. ඤෙඤං භාවයං යනුවෙන් දක්වන ලද අධිපුඤාශික්‍ෂාව උද්ඝටිතඤ පුද්ගලයාගේ විනයනග උපායයි. අධිශිල ශික්‍ෂාව අලොභ කුසල මූලයයි අධිවිහන ශික්‍ෂාව අද්‍රෝස කුසල මූලයයි අධිපුඤා ශික්‍ෂාව අමොහ කුසල මූලයයි ත්‍රිවිධ කුසල මූලයන්ගේ පයව්වසානවූ ත්‍රිවිධ විමොක්‍ෂයෝ නිශේධ සත්‍යයයි. කුසල මූලයෝ මාගී සත්‍යයයි. කුසල මූලයන්ගෙන් ප්‍රතිය මානවූ අකුසල මූලයෝ සමුදය සත්‍යයයි. විනෙයවූ ත්‍රිවිධ පුද්ගලයෝ. දුක්ඛ සත්‍යයයි. මේ ජටා සූත්‍රය පිළිබඳවූ නිපුක්කල නම් නයයි. නිශේධපඤ්ඤා යනුවෙන් දක්වන ලද විනෙය පුද්ගලයා තෘෂ්ණා චිත්ත දෘෂ්ටි චිත්ත වගයෙන් විවිධවේ. විනතං භාවයං යනුවෙන් දක්වන ලද සමුපය තෘෂ්ණා වර්තයාගේ විනය නය උපායයි. පඤ්ඤං භාවයං යනුවෙන් දක්වන ලද විදගීතාව දෘෂ්ටි වර්තයාගේ විනය නය උපායයි. සමථ විදගීතාවන්ගේ පයව්ව සානවූ වෙනොවිමුග්ග පඤ්ඤා විමුග්ගත්තු නිශේධ සත්‍යයයි. සමථ විදගීතාවෝ මාගී සත්‍යයයි. තෘෂ්ණාදෘෂ්ටිවූ සමුදය සත්‍යයයි. තෘෂ්ණා වර්ත දෘෂ්ටිවර්ත පුද්ගලයෝ දුක්ඛ සත්‍යයයි.

ජටා සූත්‍රය පිළිබඳ වූ නිදර්ශන ෭෦෦෦ නම් නයයි.

පාවචන තායායගෙහි

තායාය විභාග නම් වූ පිහිස පිභාගය නිමි.

සද්දෙ සුනිසුණෙහාර
ණංග ගාහිස බුඬිනා
වායා මෙහෙව පනතබෙබ්බා
සො විහාගො පදසසිනො

විරං පාවචනං සෙයං සුඛං සම්මා පවත්නා
නරාමරානං නිතදං අනෙකා නය මණ්ඩිතං
සබ්බෙ සත්තා සුඛිභොගා සද්ද පාවචනානුගා
සබ්බෙදෙසා සුනිකාම භොගා ධම්මෙත පාලිනා

